

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

”NÄE MINUT”

Valokuvaus työmenetelmänä sosiaalipedagogisessa
hevostoiminnassa

TEKI-

Mirette Granlund

JÄT:

Jenna Laukkanen

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Mirette Granlund ja Jenna Laukkanen	
Työn nimi "Näe minut"- Valokuvaus työmenetelmänä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa	
Päiväys	27.11.2016
Sivumäärä/Liitteet	60/5
Ohjaaja(t) Auli Pohjolainen ja Marjaana Tuovinen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Jakkulan sijaishuoltokodit Oy	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin toiminnallisena kehittämistyönä yhteistyössä Jakkulan sijaishuoltokodit Oy:n kanssa. Toiminnallisen kehittämistyön tavoitteena oli kehittää ja arvioida valokuvausta työmenetelmänä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Työmenetelmää kehitettiin Demingin jatkuvan kehittämisen mallin avulla. Työmenetelmän tavoitteena oli tukea nuorten sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, korjaavia kokemuksia ja voimaantumisprosesseja.</p> <p>Opinnäytetyössä toteutettiin kahdeksan teeman mukaista toimintakertaa. Toimintakertojen tavoitteena oli arvioida työmenetelmän soveltuvuutta lastensuojeluyksikköön. Teemat oli suunniteltu tukemaan nuorten sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, korjaavia kokemuksia ja voimaantumisprosesseja. Toimintakerrat toteutettiin hevosen kanssa talliympäristössä. Valokuvaustyömenetelmää käytettiin sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ikuistamaan nuoren ja hevosen välisiä vuorovaikutustilanteita.</p> <p>Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin osallistavaa havainnointia. Nuorilta ja työntekijöiltä kerättiin palaute lomakkeiden avulla. Nuorten palautelomake koostui väittämistä, jotka käsittelivät nuorten kokemuksia toimintakertoista. Työntekijöiden palautelomake koostui avoimista kysymyksistä, jotka käsittelivät työmenetelmän soveltuvuutta lastensuojeluyksikköön.</p> <p>Nuorten palautteesta selvisi nuorten halukkuus jatkaa työmenetelmän toteuttamista. Työntekijöiden palaute tuki toimintakertojen aikana tehtyjä havaintoja. Työntekijät kokivat työmenetelmän hyödylliseksi arjen työskentelyn tueksi kohderyhmän kanssa. Työntekijät kokivat, että valokuvaustyömenetelmä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tuo lisää voimaannuttavia elementtejä sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Arvioinnin mukaan valokuvaustyömenetelmä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tukee nuorten kasvua ja kehitystä. Toiminnallisen kehittämistyön tuotoksena syntyi työmenetelmäopas Jakkulan sijaishuoltokodit Oy:lle.</p>	
Avainsanat Lastensuojelu, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, valokuvaus työmenetelmä, voimaantumisprosessi.	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Mirette Granlund and Jenna Laukkanen			
Title of Thesis "See me" – Photography as a method of work in equine assisted social pedagogy			
Date	27.11.2016	Pages/Appendices	60/5
Supervisor(s) Auli Pohjolainen and Marjaana Tuovinen			
Client Organisation /Partners Jakkulan sijaishuoltokodit Oy			
<p>Abstract</p> <p>This thesis was conducted as a functional development project that was accomplished in collaboration with Jakkula Sijaishuoltokodit Oy. The objective of the functional development was to improve and to evaluate photography as a method of work in equine assisted social pedagogy. The method of work was improved by using the plan, do, study, act" -cycle also known as the Deming wheel. The object of the work method was to support and improve the self-image and self-worth of adolescents in the process of empowerment.</p> <p>The (functional development) project had eight theme based times of activity. The objective at the time of the activity was to assess the suitability of the work method for child welfare unit. Themes were planned to support social skills and healing and empowerment process in adolescents. The activities were performed with horses in the environment that had stables. In equine assisted social pedagogy, photography was used to commemorate the interaction between the adolescent and the horse.</p> <p>In the project, an inquiry through participation was used as a method of collecting the data. Paper forms were used to collect the feedback from the adolescents and the employees. The feedback form for the adolescents consisted of statements about the experiences they have had during the activity. For the employees, there were open questions about the suitability of the method for the child welfare unit.</p> <p>The feedback showed that the adolescents were willing to continue with this method (of work). The feedback from the employees supported the observations made during the activities. The employees experienced the method to be a useful support in everyday life for the target group.</p> <p>The employees felt that photography as a method of work in equine assisted social pedagogy adds the empowering elements to equine assisted social pedagogy. According to the evaluation, photography as a method of work supports the development of adolescents' in equine assisted social pedagogy. As a product of the functional development study Jakkula Sijaishuoltokodit Oy received a work method guide.</p>			
<p>Keywords</p> <p>Child welfare, equine assisted social pedagogy, process of empowerment</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	TOIMEKSIANTAJA JAKKULAN SIJAISHUOLTOKODIT OY.....	8
2.1	Lastensuojelu ja kaltoinkohtelu	10
2.2	Osallisuus sijaishuollossa	12
3	VOIMAANTUMISTEORIA.....	14
4	HEVOSEN JA YMPÄRISTÖN MERKITYS KORJAAVISSA KOKEMUKSISSA.....	16
5	TOIMINNALLINEN KEHITTÄMISTYÖ.....	19
5.1	Valokuvaustyömenetelmän kehittäminen lastensuojeluyksikköön.....	19
5.2	Toiminnallisen kehittämistyön prosessi.....	21
5.3	Voimaantumisteoria toiminnallisen kehittämistyön prosessin tukena	24
5.4	Toimintakertojen tavoitteet ja toteutus	27
5.4.1	Tutustumiskerta.....	30
5.4.2	Hevosen ja nuoren kohtaaminen.....	31
5.4.3	Tunteet valoina ja väreinä.....	34
5.4.4	Rauhallinen tilanne hevosen kanssa	37
5.4.5	Kaverikuva	39
5.4.6	Luonto.....	42
5.4.7	Valokuvakirjojen teko	45
5.4.8	Valokuvakirjoista keskustelu ja palaute.....	45
5.5	Aineistokeruumenetelmät	46
5.6	Prosessin lopetusvaihe	47
6	TOIMINNALLISEN KEHITTÄMISTYÖN EETTISET JA LUOTETTAVAT KYSYMYKSET	49
7	PALAUTE JA ARVIOINTI.....	51
8	POHDINTA.....	56
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT.....	59
	LIITE 1: TOIMINTAKERTOJEN SUUNNITTELU RUNKO	62
	LIITE 2: TOIMINTAKERTOJEN HAVAINNOINTILOMAKE	63
	LIITE 3: PALAUTEKYSELY NUORILLE.....	65
	LIITE 4: PALAUTEKYSELY TYÖNTEKIJÖILLE VALOKUVAUSTYÖMENETELMÄ SOSIAALIPEDAGOGISESSA HEVOSTOIMINNASSA	66

LIITE 5: TYÖMENETELMÄOPAS..... 67

1 JOHDANTO

Tutkimukset osoittavat, että jokainen lastensuojelun sijoituksessa oleva lapsi tai nuori on kokenut katkonaisia ihmissuhteita elämänsä aikana ja monia lapsia ja nuoria on laiminlyöty tai kohdeltu muutoin kaltoin (Sinkkonen 2012, 276). Traumaattiset kokemukset lapsuudessa aiheuttavat itsetunnon alentumista, itsesyytöksiä sekä huonommuuden tunteita. Sijoitettujen nuorten kanssa tietoisesti ja tavoitteellisesti parannetaan nuoren minäkuvaa itsestään. Tavoitteena on, että nuoret näkisivät itsensä ainutlaatuisina yksilöinä. (Kaltiala-Heino 2012, 169, 175.) Lastensuojelulain mukaan alle 18-vuotias on lapsi, mutta tässä toiminnallisessa kehittämistyössä puhutaan nuorista, koska osallistuneet nuoret ovat puberteettivaiheessa ja tässä yhteydessä nuori sana kuvastaa toimintakertojen osallistujia parhaiten. (Laki lastensuojelusta 13.4.2007/417, § 6.)

Toiminnallinen kehittämistyö toteutettiin yhteistyössä Salahmilla sijaitsevan Jakkulan sijaishuoltokodit Oy kanssa. Kiinnostuksen kohteena oli valokuvaus työmenetelmä sosiaalipedagogisessa hevostoinnassa. Tavoitteena toiminnallisessa kehittämistyössä oli toteuttaa ja arvioida sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan soveltuvaa valokuvauksellista työmenetelmää, joka tukee nuorten sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, korjaavia kokemuksia ja voimaantumisprosessia. Kahden erillisen työmenetelmän, mutta samaan tavoitteeseen pyrkivän toiminnan tietoisella, tavoitteellisella ja onnistuneella yhdistämällä tavoitellaan työmenetelmän luomista, jota voi soveltaa eri asiakasryhmien parissa.

Toiminnallisen kehittämistyön aiheen valinnassa korostui toimeksiantajan tarve. Olimme pohtineet etukäteen, että kohderyhmänä voisi olla yläasteikäiset nuoret. Esiteltyämme aihetta toimeksiantajalle, hän kertoi aiheen olevan ajankohtainen juuri yhdessä valitsemiemme nuorten kohdalla. Toimeksiantaja kuvaili nuorten kehitysvaihetta haasteelliseksi, sillä nuorilla oli esiintynyt heikkoa itsetuntoa, joka oli näkynyt lastensuojeluyksikön arjessa uhmakkuutena ja itsensä vahingoittamisena. Toimeksiantajan mukaan nuorten kehitysvaiheen tukemiseksi työskentely toimintakerroilla olisi hyödyllistä.

Toiminnallisessa kehittämistyössä toteutimme kahdeksan toimintakertaa, joiden avulla arvioimme työmenetelmän soveltuvuutta lastensuojeluyksikköön. Toimintakerrat koostuivat yhdestä suunnittelu- ja tutustumiskerrasta, viidestä teeman mukaisesta toimintakerrasta, valokuvakirjojen tekemisestä ja viimeisistä tapaamiskerrasta, jolloin valmiit kuvakirjat käytiin läpi yhdessä nuorten kanssa. Viimeisellä tapaamiskerralla työntekijät ja nuorat antoivat palautetta toiminnasta. Suunnittelimme toimintakerrat kolmelle nuorelle, jotka olivat 13 – 15-vuotiaita. Tutustumiskerran jälkeen yksi nuorista ei enää osallistunut toimintakerroille.

Toimintakerroilla nuoret otettiin huomioon yksilöllisesti. Keskeisimpänä tietoperustana opinnäytetyössä toimi voimaantumisteoria. Voimaantumisteoriaa käytettiin toimintakertojen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Nuoret osallistuivat toimintakertojen suunnitteluun, mutta teemat oli pohdittu valmiiksi jokaiselle eri toimintakerralle. Toimintakertojen teemat oli suunniteltu tukemaan nuorten sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, korjaavia kokemuksia ja voimaantumisprosessia.

Tarkoituksena oli arvioida toimintakertojen avulla, kuinka valokuvaus työmenetelmänä soveltuu lastensuojeluyksikköön, jossa viitekehystenä on sosiaalipedagoginen tavoitteellinen hevostoiminta. Tavoitteena oli kehittää työmenetelmää sopivaksi ympäristöön, jossa nuorten sosiaalisten vuorovaikutustaitojen, korjaavien kokemusten ja voimaantumisprosessin tukeminen on erityisen tärkeää. Toiminnallisessa kehittämistyössä kokosimme tuotoksena Jakkulan sijaishuoltokodit Oy:lle työmenetelmäoppaan. Työmenetelmäopas sisältää lyhyen kuvauksen työmenetelmän toteuttamisesta, joka hyödyntää työntekijöitä käyttämään valokuvaus työmenetelmää sosiaalipedagogissa hevostoiminnassa.

Aiheeseen liittyvää tutkimustietoa löysimme sosiaalipedagogisesta hevostoiminnasta ja valokuvaustyöskentelystä lastensuojeluyksiköissä (Harju 2014; Palola 2013; Siven 2015 ja Sutinen 2013). Tutkittua tietoa valokuvaustyömenetelmän soveltuvuudesta sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan ei löytynyt. Kiinnostuimme aiheesta, koska koemme, että lastensuojelun alalle tarvitaan lisää työmenetelmiä, joilla voidaan tukea traumatisoituneiden nuorten kasvua ja kehitystä. Omien kokemusten mukaan hevoset ovat olleet suuressa roolissa minäkuvan ja itsearvostuksen kehittämisessä omassa nuoruudessamme.

Sivenin pro gradu- tutkielmassa nousee esille sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tarpeellisuuden ja vaikuttavuuden dokumentointi palveluiden kehittämisen näkökulmasta. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta on halvempi kuntoutusmuoto kuin esimerkiksi ratsastusterapia. (Siven 2015, 63.) Ratsastusterapia on Kelan tukema kuntoutusmuoto (Kansaneläkelaitos 2016.). Yrittäjyys alalla kasvaisi, mikäli sosiaalipedagoginen hevostoiminta hyväksyttäisiin Kelan kuntoutusmuodoksi.

2 TOIMEKSIANTAJA JAKKULAN SIJAISHUOLTOKODIT OY

Toimeksiantajamme Jakkulan sijaishuoltokodit Oy sijaitsee Vieremän kunnassa Salahmillä. Jakkula on 14 paikkainen kodinomainen sijaishuoltokoti, joka on tarkoitettu huostaanotetuille lapsille ja nuorille. Jakkula muodostuu kahdesta eri rakennuksesta, jotka sijaitsevat samassa pihapiirissä. Aholassa asuu lapsia ja nuoria, jotka tarvitsevat hieman enemmän tukea ja ohjausta kuin Kartanolla asuvat nuoret.

Toiminnan tavoitteena Jakkulassa on yhteisöllisen kasvamisen ja hyvinvoinnin tukeminen ja ohjaaminen. Jakkulan toiminta perustuu pedagogiseen viitekehykseen, jonka oleellisena osana on tavoitteellinen hevostoiminta. Toiminnassa korostuu yksilöllisyyden huomioiminen ja pitkäjänteinen kasvun tukeminen sekä päämääränä on sitouttaa vanhemmat toimimaan yhdessä lapsen parhaaksi.

Pitkäjänteinen lastensuojelutyö yksikössä on vaativaa kasvatustyötä lasten ja nuorten parissa. Lastensuojeluyksikössä käytetään työskentelyn tukena erilaisia työmenetelmiä, joilla halutaan turvata lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä. Erilaiset työmenetelmät ovat työkaluja työntekijöille, joita he voivat hyödyntää lastensuojelutyön tukena. Sosiaalipedagogista hevostoimintaa toteutetaan Jakkulassa tukien nuorten kasvua ja kehitystä sekä itsenäistymistä.

Sosiaalipedagogisella hevostoiminnalla tarkoitetaan tavoitteellista toimintaa talliyhteisössä. Tärkeimpiä elementtejä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ovat kasvatuksellisuus, yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tavoitteena on tukea elämähallintataitoja ja niiden kehittymistä sekä vahvistaa selviytymiskykyä hevosen ja talliyhteisön avulla. Toiminnan tarkoituksena on myös saada ihminen tietoiseksi omista voimavaroistaan ja mahdollisuuksistaan. Tavoitteet muuttuvat sitä mukaan, mikä tarve asiakkaalla on. On tutkittu, että hevosen kanssa puuhastelemalla esimerkiksi hevosen hoitotehtävien ja tallitöiden avulla ihmisille tärkeitä taitoja on saatu vahvistettua, esimerkkinä kommunikointi- ja viestintätaidot, ryhmätyötaidot ja vastuuntuntoa. Hevosen kanssa työskentely voi vahvistaa myös ongelmanratkaisutaitoja sekä luovaa ajattelukykyä. Itsevarmuus ja luottamus kasvavat hevosen kanssa toimiessa sekä toiminta voi vaikuttaa myös yksilön asenteisiin. (Seppälä 2006, 89.)

Jakkulan tallissa asuu hevonen ja shetlanninponi. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta perustuu yhteisöllisyyteen. Jakkulassa tehdään joka viikolle suunnitelma tallin ja hevosten hoidosta sekä liikuttamisesta. Yhteisöllisyyttä toimintaan tuo nuorten sitoutuneisuus hevosten kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimiseen. Työntekijöiden vaihtelevat taidot toimia hevosten kanssa ei ole este, vaan tallitoiminta on muotoiltu niin, että jokainen pystyy osallistumaan yhteisölliseen toimintaan. Hevosen hyvinvointiin liittyvät tehtävät jaetaan nuorten kesken. Tehtävien jakaminen auttaa nuoria oppimaan yhteisöllisyyden merkityksiä kokonaiskuvassa, kun hevosen hyvinvoinnin eteen toimitaan yhdessä. Hevosen kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista huolehtimiseen liittyy useita asioita, kuten hevosen ruokinta, tallin siisteys, varusteiden ylläpito sekä hevosen liikuttamisesta huolehtiminen. Ratsastus ei ole ainoa vaihtoehto hevosen liikuttamiselle, hevosta voidaan liikuttaa myös maastakäsin maneesissa,

liikkua yhdessä luonnossa ja ajaa reellä tai kärryillä Jakkulan pihapiirissä. Maastakäsin käsittelyllä tarkoitetaan hevosen käsittelyä ihmisen ollessa samalla tasolla hevosen kanssa.

Sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan osallistuvalla ei tarvitse olla aikaisempaa kokemusta hevosten kanssa työskentelystä. Hevonen ja hevosesta huolehtiminen toimii sosiaalipedagogisessa hevostoinnassa motiivina ja kannattelevana voimana. Osallistumiseen riittää pelkkä kiinnostus hevosia kohtaan. Sosiaalipedagogisessa hevostoinnassa hevonen toimii ryhmää yhdistävänä tekijänä, jossa yhteisenä kiinnostuksen kohteena on hevonen. Ryhmän kiinnostus hevosta kohtaan ratkaisee monesti tyyppillisen ryhmätöinnän ongelman. Mikäli hevosta ei olisi, jäisi jäljelle ryhmä samantyyppisesti oireilevia asiakkaita, joilla ei ongelmien lisäksi ole mitään muuta yhteistä. (Seppälä 2006, 90.)

Sosiaalipedagogista hevostoimintaa voi toteuttaa ryhmä- tai yksilötyöskentelynä. Ryhmätyöskentelyssä asetetaan yksilölliset ja ryhmän yhteiset tavoitteet. Talliympäristössä luottamuksellisen suhteen luominen tapahtuu luonnollisella tavalla toiminnan ohessa. Sosiaalipedagogisen hevostöinnän toteuttaminen yksilötyöskentelynä on parempi kuin ryhmätyöskentely silloin, kun asiakkaalla on suurempia vaikeuksia elämässä. Yksilötyöskentelyssä tiivis yhdessä tekeminen mahdollistaa jatkuvan keskusteluyhteyden. (Seppälä 2006, 91–92.)

Hevosen hoitoon liittyvien keskusteluiden kautta asiakas saa jotain myös itselleen. Elämän pohdinta hevosen näkökulmasta koskettaa hyvin läheltä ihmiselämää. Ammattitaitoinen ohjaaja osaa myös johdatella keskustelua hevosen ravinnon tärkeydestä ihmisen ravitsemukseen. Uhmakkaat tilanteet hevosen kanssa ovat myös hyvin opettavaisia asiakkaille. Tilanteissa, joissa hevonen ei ole toiminut haluamalla tavalla, on tärkeää käydä keskusteluita ja pohdintaa yhdessä siitä, miksi hevonen on toiminut näin. Asiakkaan kanssa keskusteleminen oman toiminnan peilaamisesta hevosen avulla on tärkeää. Hevonen reagoi välittömästi asiakkaan muuttuviin tunteisiin, kehonkieleen ja käyttäytymiseen. (Seppälä 2006, 96.)

Hevostoimintaa voidaan hyödyntää lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä, sekä sitä voidaan käyttää myös korjaavassa työskentelyssä, jossa ongelmat ovat jo syntyneet. Tallilla kaikki ovat tasa-vertaisia toimijoita. Tallitoiminnassa korostuu yhdessä toimiminen ja vuorovaikutuksellisuus. Tallias-kareista ei tarvitse selviytyä yksin, vaan yhdessä tallityöt hoituvat nopeammin ja helpommin kuin yksin. Hevonen toimii motivaattorina toimia yhdessä hevosen hyväksi. Huomaamattaan asiakkaat oppivat talliyhteisössä vuorovaikutus- ja ryhmätöitä. (Seppälä 2006, 93–94.)

Hevosen hyvinvoinnista huolehtiminen vaatii sitoutuneisuutta sekä kovaa työtä. Hevonen on iso eläin, joka vaatii ihmiseltä paljon. Hevonen vaatii ihmiseltä fyysisiä ja psyykkisiä ponnisteluja hyvinvointinsa ja onnistuneen vuorovaikutussuhteen takaamiseksi. Nykypäivänä kaikki eivät ole tottuneet näkemään vaivaa halutun asian eteen, vaan on totuttu saamaan kaikki vaivattomasti ja nopeasti. Hevonen opettaa kärsivällisyyttä. (Seppälä 2006, 97.)

2.1 Lastensuojelu ja kaltoinkohtelu

”Lastensuojelulain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun” (Laki lastensuojelusta 13.4.2007/417, § 1). ”Lapsen vanhemmilla tai muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen tai muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi siten kuin lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta annetussa laissa (316/1983) säädetään”. (Räty 2015, 2.)

Lastensuojelulain mukaan viranomaisen on puututtava perheen tilanteeseen, jos uhkana on lapsen hyvinvoinnin laiminlyönti. Tilanteeseen on puututtava kuitenkin lievimmän riittävän toimenpiteen mukaan. Toimenpiteessä tilanteeseen puututaan keinolla, joka kunnioittaa perheen ja lapsen itsemääräämisoikeutta. Toimenpiteen järjestämisessä tulee pohtia myös keinoja, jotka vastaavat parhaiten lapsen ja perheen yksilöllistä tuen tarvetta. (Räty 2015, 3.) Lastensuojelulaki velvoittaa viranomaisilta lapsen edun mukaista toimintaa, jossa korostuu lapsen osallisuus ja kuuleminen (Räty 2015, 1).

Terveiden ja hyvinvointilaitoksen tilastoraportin mukaan huostaanottojen määrä oli vuoden 2014 aikana vähentynyt. Vuonna 2013 huostaanottoja oli ollut 1,4 % enemmän vuoteen 2014 verraten. Terveiden ja hyvinvointilaitoksen lastensuojelun tilastoraportin mukaan vuonna 2014 huostassa olevia lapsia oli 10 675. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja lapsia oli kokonaisuudessaan ollut tilastoraportin mukaan 17 958. (Kuoppala 2015.)

Huostaanotto ja lapsen sijoittaminen ovat viimeisiä vaihtoehtoja lapsen edun turvaamiseksi. Sosiaalityöntekijän tulee aina ensisijaisesti tarjota lapselle ja perheelle muita sosiaalihuoltolain mukaisia palveluita tai lastensuojelulain mukaisia avohuollon tukitoimia. Huostaanotossa on kyse lapsen oikeuden turvaamisesta, jossa lapselle järjestetään riittävä suojelu, hoito ja huolenpito. (Räty 2015, 359.)

Lapsuusiän kaltoinkohtelu on tavallista nuorilla, jotka ovat sijoitettuna lastensuojelulaitoksiin. Nuorelle, joka on kokenut kaltoinkohtelua lapsuusiässä, on yleistä psykiatrinen sairastavuus, epäsuotuisa terveystyökyttäytyminen, rikollisuus sekä vaikeudet sosiaalisissa suhteissa. Kaltoinkohdeltujen lasten ja nuorten on vaikeaa ottaa vastaan hyvää. Toistuva laiminlyönti, torjunta ja huomiotta jättäminen vaurioittavat lapsen käsitystä itsestään. Lapset kokevat itsensä ei-rakastettuina, arvottomina sekä avuttomina negatiivisten lapsuusajan kokemusten vuoksi. (Kaltiala-Heino 2012, 168–169.)

Voimakkaat traumaattiset kokemukset voivat johtaa nuoruusiässä kehityksen häiriintymiseen. Kehitykselle haitallisimpia ovat oman kodin piirissä tapahtuvat traumaattiset kokemukset, varsinkin toistuvat, joilta vanhemmat eivät ole kyenneet suojelemaan lasta tai ovat jopa itse aiheuttaneet. (Kaltiala-Heino 2012, 168–169.)

Traumaattiset kokemukset esimerkiksi kaltoinkohtelu voi aiheuttaa nuorelle itsetunnon alentumista, itsesyytöksiä huonommuuden tunteita. Kaltoinkohteluun yhdistetään usein negatiivisia psykologisia reaktioita, kuten esimerkiksi alentunut itsetunto, itsehallinnan ja ympäristön hallinnan menettämisen

tunne, ylivalppaus, ärtyvyys sekä yksinäisyyden ja luottamuksen menetyksen tunne. Nuoruusiässä on paljon mahdollisuuksia huonoon suuntaan lähteneen kehityksen korjaamiseen kohti normaalia kehitystä olosuhteiden ollessa oikeanlaiset (Kaltiala-Heino 2012, 169, 175).

Nuoruus on vaikeasti määriteltävä ikävaihe. Nuoruutta määriteltäessä fyysisesti sen katsotaan alkavan puberteetista eli murrosiästä. (Hellström 2010, 198.) Nuoruusvaihe voidaan jakaa kolmeen jaksoon: nuoruusiän varhaisvaiheeseen, nuoruusiän keskivaiheeseen ja nuoruusiän loppuvaiheeseen. Nuoruusiässä jokainen nuori kokee erilaisia kriisejä. Kriisit voidaan jaotella ihmissuhteiden, identiteettiä, ja ideologisiin kriiseihin. (Dunderfelt 2011, 84–85.)

Nuoruusiän varhaisvaiheessa (12–15-vuotiaana) nuorella alkaa varsinainen biologinen murrosikä. Varhaisvaiheessa nuori protestoi vanhempia ja muita auktoriteetteja vastaan sekä solmii uusia ystävyysuhteita. Nuoruusiän keskivaihe (15–18-vuotiaana) on samaistumisen ja ihastumisen aikaa. Nuori selkeyttää omaa minäänsä kokeilemalla omia rajojaan. Keskivaiheessa on normaalia luoda syvällisiä ihmissuhteita. Nuoruusiän loppuvaihe (18–20-vuotiaana) on seestymisen aikaa, jolloin aloitetaan itsenäinen elämä ja pohdiskellaan omaa asemaa maailmassa. (Dunderfelt 2011, 84–85.)

Psykososiaalisessa kehitysteoriassa kuvaillaan ihmisen identiteetin kasvua eli yksilöllisyyden koko elämän mittaista kehitystä. Eriksonin kehitysteorian nuoruusvaiheessa sisäisten voimien ja yksilöllisyyden tunteen voimistuminen herättelee ihmistä etsimään omaa minuuttaan. Nuoruudessa etsitään omaa minuutta kokeilemalla erilaisia rooleja, jotka ovat opittuja vanhempien ja ympäristön tarjoamista malleista. Ihmisen identiteetti ei synny kuitenkaan ilman tuskaa, joka tarkoittaa esimerkiksi, että epävarmuus on kehitykselle välttämätön. (Dunderfelt 2011, 231, 237.)

Murrosikäinen nuori havainnoi ympäristöään ja on altis vaikutteille, nuori pohtii asioita sekä omaa käyttäytymistä. Nuori saattaa kokea voimakkaasti itseensä kohdistuvan arvostelun, joten tärkeää on antaa huonon minäkuvan ja itsetunnon omaavalle nuorelle positiivista palautetta. Ajattelumaailma murrosikäisellä nuorella voi olla myös hyvin mustavalkoista; saatetaan ajatella, että ihmiset ovat, joko hyviä tai pahoja tai elämässä, joko onnistutaan tai epäonnistutaan. (Aho ja Laine 2004, 29.)

Minäkäsitys kehittyy eri elämäntilanteissa saatujen palautteiden ja aikaisempien kokemusten perusteella. Minäkäsitys kehittyy varhaislapsuudessa sekä nuoruudessa ja on opittu asia. Nuoren minäkäsitys muodostuu sosiaalisissa tilanteissa, muilta saadun palautteen pohjalta. Sosiaaliset tilanteet ovat erittäin merkityksellisiä vuorovaikutustekijöiden vuoksi, kuten muiden suhtautuminen, muihin samaistuminen ja muilta saatu palaute itsestä. (Aho ja Laine 2004, 24–25.)

Nuoruusikävaiheessa opetellaan ohjaamaan omaa elämää oman yksilöllisyyden kautta tietoisesti suhteessa muihin ihmisiin, luontoon ja koko maailmankaikkeuteen. Nuoruusvaiheeseen liittyy kehitystehtäviä, jotka jokainen kokee jossain vaiheessa nuoruutta. Kehitystehtävät ovat haasteita, jotka tulee kohdata ja niistä selvitä, jotta yksilö voi kehittyä ja siirtyä seuraavaan elämänvaiheeseen. (Dunderfelt 2011, 85.)

Nuoren kehitysvaiheessa on luonnollista, että tunteet heittelevät laidasta laitaan. Nuori saattaa itsekin hämmentyä ajatuksistaan, tunteistaan ja reaktioiden suuruudesta. Tunteiden käsittelyn opetteleminen kuuluu nuoruuteen, kuitenkin niistä puhuminen helpottaa tunteiden hallitsemisessa. Keskusteluiden myötä nuori oppii tunnistamaan, nimeämään ja ymmärtämään omia tunteitaan. (Aho ja Laine 2004, 29–30.)

Havighurstin mukaan nuoruuden kehitystehtävänä on saavuttaa uusi kypsempi suhde sukupuoliin, miehiin ja naisiin. Tarkoituksena on löytää oma maskuliininen tai feminiininen rooli ja hyväksyä oma fyysinen ulkonäkönsä. Nuoruusikävaiheessa tarkoituksena on myös oppia kehonhallintaa. Nuoruusiän kehitystehtäviin kuuluu myös itsenäisyys tunne-elämässä suhteessa vanhempiin. Nuoruusikävaiheessa myös opetellaan ottamaan vastuuta taloudellisista asioista ja pyritään pääsemään sosiaalisesti vastuulliseen käyttäytymiseen. Nuorena kehitetään myös oma arvomaailma ja moraalit, jotka ohjaavat omaa elämää. Nuori etsii nuoruusikävaiheessa minäkuvaansa ja maailmankuvaansa. Nuoren uhma, aggressio, tunnepurkaukset ja itsenäistymisen taistot tulee nähdä sisäisyyden kehitysvaiheita vasten. Nuori käy murrosiässä valtavan rakenteellisen ja toiminnallisen muutoksen. (Dunderfelt 2011, 85, 88.)

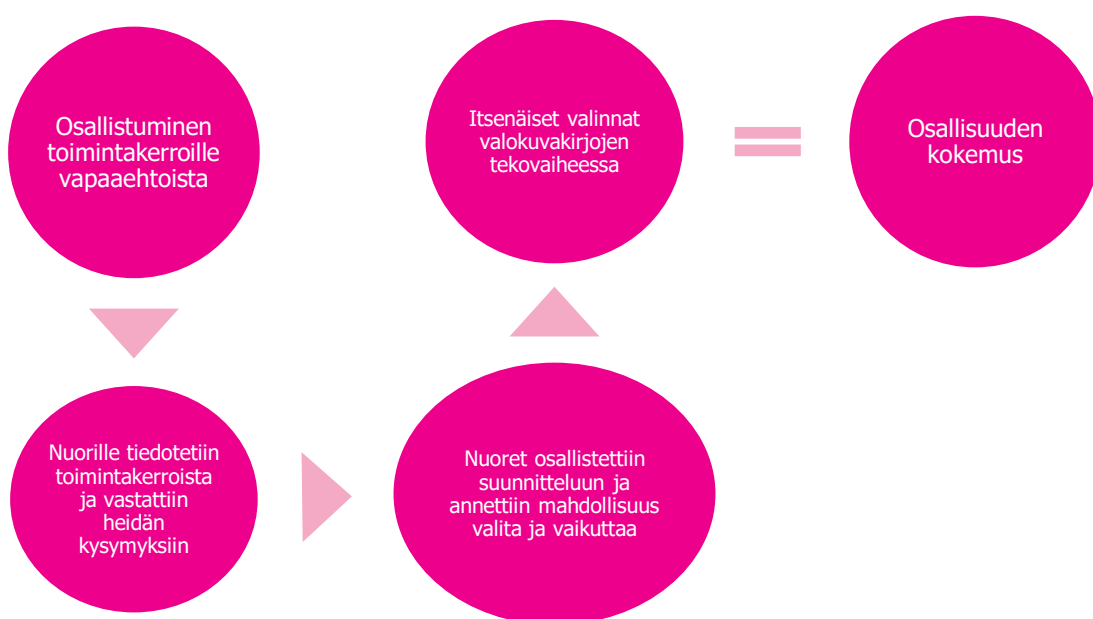
2.2 Osallisuus sijaishuollossa

Osallisuus on liittymistä, kuulumista ja siihen vaikuttamista. Osallisuus rakentuu vastavuoroisesta toiminnasta, joka edellyttää toisen huomioon ottamista sekä aktiivista mukaan tulemistä toimintaan. Mahdollisuus olla osallisena ja merkittävässä asiassa mukana oleminen on merkityksellistä nuorelle oman identiteetin kehittymisen kannalta, jota tulisi tukea mahdollisemman paljon. (Oranen 2008, 9, 7.)

Osallisuus voidaan jakaa kuuteen ulottuvuuteen: Mahdollisuuteen valita ja vaikuttaa sekä saada tietoa. Mahdollisuuteen ilmaista itseään, johon on mahdollista saada apua ja tukea. Viimeisenä osallisuuden ulottuvuutena on mahdollisuus tehdä itsenäisiä päätöksiä. Nuorten osallisuudessa tärkeää on, että nuorelle tulee tunne, että hänelle tärkeät asiat ovat tulleet kuuluksi, ja että hän on itse voinut olla vaikuttamassa tapahtumien kulkuun. (Oranen 2008, 11.)

Sijaishuollon nuorilla on paljon kokemuksia siitä, että asiat vain tapahtuvat ja elämässä ollaan vain onnen tai kohtalon armoilla. Lastensuojelun nuorille osallisuus tuo kokemuksia kuulluksi tulemisesta. Nuoren omien mielipiteiden ja ajatusten esiintuominen on tärkeää. Kokemus siitä, että omilla mielipiteillä on merkistystä ja niillä voidaan vaikuttaa asioihin, on suuri merkitys. Voimaantumisen osaluksi kuuluu kuuluksi tuleminen. Kokemus siitä, että itse voi vaikuttaa, voi olla hyvin merkityksellinen. Tulevaisuuden haasteita kohdatessa aikaisempi kokemus vaikuttamisesta voi rohkaista nuorta puhumaan ja hakemaan apua. Sosiaalisten taitojen ja itsensä ilmaisemisen valmiuksien harjoittelua saa myös niissä yhteyksissä, joissa osallisuutta käytännössä toteutetaan. (Oranen 2008, 16.)

Toiminnallisessa kehittämistyössä nuorten osallisuus näkyy toimintakertojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Toimintakerroille osallistuminen oli vapaaehtoista. Nuorille tiedotettiin etukäteen toiminnasta ja vastattiin heränneisiin kysymyksiin. Toimintakertojen suunnittelussa nuoret otettiin mukaan suunnitteluun ja heille annettiin mahdollisuus valita ja vaikuttaa toimintakertojen toteuttamiseen. Nuoret tulivat kuulluksi toimintakertoja suunniteltaessa. Nuoret toivat mielipiteitään ja ideoita esille, joita pyrittiin toteuttamaan toimintakertojen aikana. Valokuvakirjojen tekovaiheessa nuoret saivat tehdä itsenäisiä valintoja kuvia valitessaan, joka tuki tunnetta osallisuudesta (kuvio 1). Toimintakertojen tarkoituksena oli, että nuori vapaaehtoisesti osallistuu toimintaan ja ilmaisee itseään sekä tunteitaan, joita pyritään tukemaan tarpeiden mukaisesti voimaantumisprosessissa.

KUVIO 1. Nuorten osallisuus toimintakertojen aikana. (Granlund ja Laukkanen 2016.)

3 VOIMAANTUMISTEORIA

Voimaantumisteoriassa ihminen on aktiivinen, luova ja vapaa. Ihminen asettaa itselleen uusia päämääriä, joita hän tavoittelee. Voimaantumisprosessi on henkilökohtainen, mutta siihen vaikuttavat toiset ihmiset, olosuhteet ja sosiaaliset rakenteet. (Siitonen 1999, 118.) Voimaantumisteoria koostuu viidestä osa-alueesta: **1. Voimaantuminen on henkilökohtainen sosiaalinen prosessi, joka tarkoittaa, ettei voimaa voi antaa toiselle ihmiselle.** Voimaantuminen on tapahtumasarja, joka nähdään tapahtuvan helpoiten, kun ihminen kokee ilmapiirin turvalliseksi, itsensä hyväksytyksi ja asemansa tasa-arvoiseksi. (Siitonen 1999, 161–162.)

2. ”Voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi, joka jäsentää päämäärät, kyvykomukset, kontekstiuskomukset ja emootiot sekä näiden sisäiset suhteet” (Siitonen 1999, 162). Voimaantumisen tulee lähteä ihmisestä itsestään. Voimaantuminen on yhteydessä ihmisen omaan haluun, omien päämäärien asettamiseen ja luottamukseen omiin mahdollisuuksiin sekä näkemykseen omasta itsestään. (Siitonen 1999, 117–118.) Minäkäsitys on merkityksellinen voimaantumisprosessissa, koska ihmisen käsitys itsestään vaikuttaa siihen millaisia, odotuksia ihmisellä on tulevaisuuden suhteen sekä miten hän itse arvioi voimavaransa näihin odotuksiin nähden (Siitonen 1999, 130).

Minäkäsitys on hyvin laaja kokonaisuus, joka pitää sisällään myös itsetunnon. Itsetunnon nähdään myös liittyvän voimaantumiseen. Voimaantuminen näkyy vahvistuneena itsetuntona, kykynä asettaa itselleen päämääriä ja kulkea sekä saavuttaa asettamansa päämäärät. Voimaantuminen nähdään myös ihmisen oman elämän ja muutoksen hallinnan tunteena sekä toiveikkuutena tulevaisuutta kohtaan. (Siitonen 1999, 134.)

3. Voimaantuminen vaikuttaa sitoutumisprosessiin. Vahva voimaantuminen (empowerment) johtaa vahvaan sitoutumiseen ja heikko (disempowerment) johtaa heikkoon sitoutumiseen. (Siitonen 1999, 162.) Voimaantuminen vaikuttaa tai toisin sanoin johtaa sitoutumiseen. Voimaantunut ihminen on toiveikas ja pystyy sitoutumaan asettamiensa tavoitteiden saavuttamiseen. Voimaantumisen ollessa heikkoa ei ihminen pysty näkemään omia mahdollisuuksia tai kykyjään. Ihmisen vähätellessä omia mahdollisuuksia ja kykyjään, ei hän sitoudu päämäärien saavuttamiseen tai edes aseta tavoitteita ja päämääriä elämälleen. (Siitonen 1999, 159–160.)

4. Voimaantuminen vaikuttaa hyvinvointiin. Voimaantumisteorian neljännessä osa-alueessa nähdään hyvinvointi yksilön sekä ryhmän hyvinvointina. Yksilön voimaantumiseen ja hyvinvointiin vaikuttaa muiden ryhmän jäsenten voimaantumisen ja hyvinvoinnin kokeminen. Ihmisen voimaantuessa ihmisen hyvinvointi lisääntyy voimaantumisen osaprosessioiden vuoksi. Merkityksellisinä asioina voimaantumisprosessissa pidetään ihmisen kokemus vapaudesta ja itsenäisyydestä. Ihmisen ko-kiassa vastuullisuutta, arvostusta, kunnioitusta ja luottamusta itsestään sekä toisilta ihmisiltä lisää merkityksellisyyttä. (Siitonen 1999, 162.)

5. Voimaantuminen ei ole pysyvää. Ihmisen elämäntilanteet muuttuvat jatkuvasti ja ihminen muuttuu niin fyysisesti kuin psyykkisesti. Yhteisön suhtautumisen ja minäkäsityksen ja ympäristön välille voi muodostua ristiriitoja, jotka vaikuttavat ihmisen voimaantumisen tunteeseen. Voimavaroja menettänyt ihminen voi jopa masentua, jonka vuoksi on tärkeää ennaltaehkäistä arjessa voimavarojen vähenemisen. (Siitonen 1999, 164–165.)

Eläimet ovat itsetunnon tukijoita, minkä vuoksi oli perusteltua käyttää toiminnallisen kehittämistyön toiminakerroilla hevosta voimaantumisprosessin tukena (Sutinen 2013, 222). Nuoren on mahdollista käsitellä omia pettymyksen ja hylätyksi tulemisen tunteita yhdessä hevosen kanssa, jolloin nuorelle muodostuu kiintymys hevosta kohtaan. Kiintymys mahdollistaa nuorelle korjaavia kokemuksia hevosen kanssa, jotka vahvistavat nuoren itsetuntoa. (Sinkkonen 2013, 43.)

Toiminnallisessa kehittämistyössä voimaantumisteoria tuki työmenetelmän kehittämistä Jakkulan sijaishuoltokodit Oy:lle. Toimintakertojen teemat suunnittelimme voimaantumisteorian osa-alueita hyödyntäen, jotta työmenetelmän toteuttaminen tukisi kohderyhmän voimaantumista. Toiminnallisessa kehittämistyössä voimaantumisteoria toimi prosessin suunnittelu, toteutus ja arviointi vaiheissa.

4 HEVOSEN JA YMPÄRISTÖN MERKITYS KORJAAVISSA KOKEMUKSISSA

Hevostoimintaa on käytetty kuntoutus- ja terapiamuotona Keski-Euroopassa ja Yhdysvalloissa erilaisista ongelmista kärsiville ihmisille. Ulkomailta saatujen kokemusten mukaan hevosen ja ihmisen välinen vuorovaikutus tukee eheyttäviä voimavaroja. Talliyhteisön ja hevosen vaikutuksesta on havaittu olevan merkityksiä lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn. Hevosen kanssa toiminen talliyhteisössä lisää ihmisen mielihyvän tuntemusta ja vaikuttaa ihmiseen rauhoittavasti. (Seppälä 2006, 93.)

Hevosen kanssa työskennellessä voidaan päästä kokonaisvaltaisiin prosesseihin ihmisen kaikilla kehityksen tasoilla, fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella (Palola 2013, 159). Ihminen oppii hevosen avulla hygieniasta, ravitsemuksesta ja liikunnan tärkeydestä. Hevonen opettaa ihmiselle elämäntahtoja samalla, kun ihminen huolehtii hevosen hyvinvoinnista. Ymmärrys siitä miksi hevosesta pidetään huolta, kääntyy toistojen avulla ihmisen omaan elämään. Hevosen avulla ihminen oppii myös syy seuraussuhteita. (Hallberg 2008, 376.) Hevoset auttavat itsetietoisuuden ja tunteiden hallinnan kasvattamisessa sekä kehittämään uusia taitoja elää itsenäisesti omaa elämää (Coleman 2012, 28).

Ihminen voi keskittyä vuorovaikutustilanteessa hevosen kanssa omaan oppimiseen, koska energiaa ei kulu samalla tavalla kuin toisen ihmisen kanssa vuorovaikutustilanteessa. Hevonen toimii neutraalisti vuorovaikutustilanteissa. (Coleman 2012, 28.) Hevonen toimii ihmiselle positiivisena roolimallina. Hevosella on luontaisesti voimakas tahto huolehtia perustarpeistaan. Rehellinen vuorovaikutus hevosen ja ihmisen välillä lisää nuoren kärsivällisyyttä ja kiintymystä eläimeen, joka tarjoaa ihmiselle pohjan uusien käyttäytymismallien opetteluun. (Nussen 2012, 49–50.)

Toiminnallisissa tilanteissa hevosen kanssa ollaan vuorovaikutuksessa nonverbaalisesti. Traumatisoituneet nuoret kokevat menneisyytensä vuoksi usein turvattomuuden tunnetta. Menneisyyteen on voinut liittyä aikuisen laiminlyöntiä, epä johdonmukaisuutta, ailahtelevaa tunneilmaisua, puutteellista hoivaa ja epäluottamusta aikuista kohtaan. Epäluottamus on voinut kasvaa tilanteissa ympäristöä, aikuisia sekä itseään kohtaan. Epävarmoissa tilanteissa nuori on kokenut epävarmuutta siitä, mitä aikuisten taholta on odotettavissa. Talliympäristö tarjoaa nuorelle turvallisuuden tunteen niin hevosesta, ympäristöstä kuin ohjaajasta. (Palola 2013, 159.)

Aikaisemmin koettu trauma voi aktivoitua samankaltaisissa tilanteissa tunnekokemuksena, äänenä tai havaintona, joka näkyy käyttäytymismallina nuoren toiminnassa. Trauman aktivoituessa nuoren käytöksessä voi näkyä fyysisiä merkkejä kuten hengityksen tihentyminen sekä ilmeet, eleet ja liikkeet voivat muuttua. Ohjaajan tehtävänä ei ole tulkita ja seurata tilannetta vaan ohjata nuorta uuteen toimintamalliin hevosen avulla. Uuden toimintamallin sisäistäminen vaatii ensin hevosen aistien ja tunteiden ymmärtämisen, jotta nuori voi olla vuorovaikutuksessa hevosen kanssa. (Coleman 2012, 28.)

Nuorelle luodaan talliympäristössä turvallinen ilmapiiri uusiin tunnekokemuksiin. Ison eläimen huolehtiminen ja hallinta sekä rauhallinen ja johdonmukainen käyttäytyminen mahdollistavat nuorelle

uuden kokemuksen turvallisesta aikuisesta. Tallilla yhdessä toimiessa varmistetaan myös ympäristön turvallisuus. Pienetkin asiat toiminnassa voivat vaikuttaa suuresti nuoren turvallisuuden tunteeseen. Järjestelmällisyys toiminnassa sekä selkeä ympäristö koetaan usein turvallisena, joka auttaa uusien tunnekokemusten kohtaamisessa. (Palola 2013, 159–160.)

Traumatisoituneella nuorella empatian tunteet voivat olla kadoksissa ja myös huolenpidon ja hoivan kokemattomuus on merkityksellistä nuorelle. Nuorta tuetaan havainnoimaan hevosen käyttäytymistä ja kehonkieltä. (Palola 2013, 160.) Hevonen on eläin, joka näyttää omia tunteitaan käyttäytymisellään. Hevosen kanssa toimiessa on kunnioitettava hevosen omaa tilaa. Traumatisoituneilla nuorilla on hyvin yleistä aggressiivinen käytös ja psyykkinen pahoinvointi. Aggressiivisuuden ja psyykkisen pahoinvoinnin käsitteleminen hevosen avulla on tuloksellista. Hevonen ei ota kontaktia nuoreen, jos nuori käyttäytyy aggressiivisesti tai rajuilla otteilla. Hevonen kertoo nuoren huonosta käyttäytymisestä esimerkiksi viuhauttamalla häntää, laittamalla korvat luimuun tai hevonen perääntyy kontaktista. (Palola 2013, 161–162.) Vuorovaikutustilanteissa hevoselle tulee antaa tarpeeksi omaa tilaa reagoida ja näyttää omat tunteensa. Vuorovaikutustilanteissa erityisen tärkeää nuoren kannalta ovat nämä opettavaiset havainnointitilanteet, joissa pohditaan hevosen reagoitua ja tunneilmaisuja yhdessä ohjaajan kanssa. (Parelli 2012, 17–18.)

Nuori havainnoi hevosen kautta ympäristöä. Hevonen on saaliseläin, jolla on herkäät aistit. Eläin toimii tilanteissa valppaasti, mutta osaa myös rentoutua. (Coleman 2012, 29.) Hevosta havainnoimalla nuori oppii vuorovaikutuksen tärkeydestä. Hevosten keskinäinen, hevosen ja ihmisen välinen ja ihmisten keskinäinen vuorovaikutus vaikuttavat kaikkeen ympärillä olevaan talliympäristössä. Talliympäristössä vuorovaikutus ihmisten välillä voi parantua hevosen avulla. Ihminen välittää hevosen hyvinvoinnista. Hevosen hyvinvoinnin vuoksi ihminen on valmis olemaan vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. (Hallberg 2008, 368–369.) Talliympäristön avulla nuori kehittää itsetietoisuuttaan ja pohtii suhdetta itseensä. Itsetietoisuus toimii siltana muodostettaessa suhdetta hevoseen. Lopulta suhdetta hevoseen käytetään jatkossa siltana vuorovaikutus tilanteisiin vanhempien tai ystävien kesken, jotka lisäävät sosiaalisia vuorovaikutustaitoja. (Jeffers, Lucas ja Houser 2012, 119.)

Hevosta hoitaessaan ja siitä huolehtiessaan nuori saa mahdollisuuden opetella empatian, hoivan ja huolenpidon taitoja. Hevosen hyvinvoinnin huolehtimisen kannalta nuori kokee itsensä merkitykselliseksi ja tärkeäksi. Hevonen mahdollistaa nuorelle aidon, konkreettisen ja yksinkertaisen kokemuksen, joka koetaan fyysisenä sekä psyykkisenä kokemuksena. Traumatisoituneelle nuorelle erityisen tärkeää on, ettei hevonen petä, arvostele tai salaile mitään. Hevonen pystyy ottamaan nuoren ilot sekä surut aidosti vastaan, kuitenkaan arvostelematta nuorta. (Palola 2013, 160.)

Hevonen tarjoaa nuorelle turvallisen kokemuksen fyysiseen läheisyyteen. Hevosen kanssa koettu läheisyys voidaan kokea eheyttävänä kokemuksena. (Palola 2013, 160.) Hevosen kanssa tapahtuva fyysinen kontakti on todettu alentavan verenpainetta, vähentävän stressiä ja vapauttavan mielihyvähormoonia eli endorfiinia. (Seppälä 2006, 95). Seksuaalista väkivaltaa kokeneet nuoret uskaltavat kokea hevosen kanssa kehollista läheisyyttä vailla seksuaalisuutta. Fyysisesti läheisessä kontaktissa

hevonen auttaa nuorta rentoutumaan. Fyysinen kohtakti hevosen kanssa auttaa nuoria myös rakentamaan uudelleen suhdettaan omaan kehoon. (Palola 2013, 164.)

Toiminnan säännöllisyydellä ja pitkäjänteisyydellä on merkitys nuoren turvallisuuden tunteen luomiseen. Toiminnan suunnitelmallisuudessa tulee huomioida nuoren perusturvan heikentyminen ja hylkäämisen kokemukset. Nuoren aikaisempien kokemusten perusteella on erityisen tärkeää, että toiminta on suunnitelmallista, säännöllistä ja pitkäjänteistä työskentelyä talliympäristössä. Hylkäämiskokemusta voi lisätä keskeytetty toiminta hevosen kanssa, koska kiintymys eläintä kohtaan kehittyy toiminnan aikana. (Palola 2013, 160.)

Pitkäjänteisellä työskentelyllä on myös vaikutusta nuoren arjentaitoihin. Tallitöissä nuorille jaetaan vastuuta taitojen mukaan ja huomioiden nuoren yksilölliset tarpeet sekä kehittämisaalueet. Luottamuksen kasvaessa nuori pystyy ottamaan enemmän vastuuta hevosen hoidosta. Itsenäisen toiminnan avulla nuori siirtää itsenäisyyttä myös arkielämäänsä ja hyödyntää tallilla opittuja itsenäisiä taitoja arjessa. (Hallberg 2008, 369.)

Yhdysvalloissa Kansasin osavaltiossa tutkittiin Horse Power- interventio- ohjelman avulla hevosavusteisen oppimisen vaikuttavuutta vakavasti emotionaalisia häiriöitä omaavia oppilaita. Horse Power- interventio- ohjelma toteutettiin vuonna 2007, joka koostui yhdeksän viikon mittaisesta ohjelmasta. Tutkimukseen osallistui 10–13- vuotiaita tyttöjä ja poikia, joita oli 28. Emotionaalisten häiriöiden lisäksi koehenkilöillä oli myös muita erityisvaikeuksia, kuten ADHD, kehitysvamma, masennus tai rajatilahäiriö. Yhdeksän viikkoisen ohjelman suunnittelusta ja toteutuksesta vastasi koulutettu terapeutin ratsastuksenohjaaja. (Kjaldman 2008.)

Kvalitatiivisen tutkimuksen mittaukset koostuivat haastatteluista ja havainnoista, joita tekivät oppilaiden erityisopettaja, terapeutin ratsastuksen ohjaaja ja vapaaehtoistyöntekijät, jotka olivat avustamassa toimintaa. Havainnoimalla saadut tulokset osoittivat myönteisiä muutoksia oppilaissa ohjelman päätyttyä. Horse Power- ohjelman avulla oppilaat oppivat avautumaan ja puhumaan peloistaan hevosen avulla. Ohjelma oli auttanut oppilaita käsittelemään ahdistustaan, jonka myötä oppilaat olivat olleet iloisempia. Tutkimus tuloksien mukaan oppilaiden itsetunto ei kohonnut tilastollisesti merkittävästi Horse Power- ohjelman aikana. Tutkijat pohtivat eri syiden vaikuttavuutta tuloksiin, joissa korostuu pitkäjänteisyyden puute Horse Power- ohjelmassa. Haastattelukysymykset olivat tutkijoiden mielestä olleet koehenkilöille liian vaativia, vaikka kysymykset esitettiin heille ääneen ja vaikeat käsitteet avattiin keskustelemalla. Tutkijat kokivat, että ohjelman uusintasuorittamisella ja uusintamittauksilla voisi olla vaikutusta parantuneisiin tuloksiin itsetunnossa. (Kjaldman 2008.)

Toiminnallisen kehittämistyön toimintakerroilla hevonen toimi ohjaajien työparina tukemassa kohderyhmän sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, korjaavia kokemuksia ja voimaantumisprosessia. Hevonen oli merkityksellinen osa toiminnallisen kehittämistyön suunnittelua, toteutusta ja arviointia. Toimintakerrojen toteutuksen ympäristö oli työmenetelmän toteutukselle ihanteellinen ja tuki kohderyhmän turvallisuuden tunteen rakentumista.

5 TOIMINNALLINEN KEHITTÄMISTYÖ

Toiminnallisen kehittämistyön tavoitteena oli valokuvaustyömenetelmän kehittäminen lastensuojeluyksikköön, jossa käytössä on tavoitteellinen sosiaalipedagoginen hevostoiminta. Uutena näkökulmana päätimme korostaa valokuvaus työmenetelmää sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Suunnittelimme, toteutimme ja arvioimme toimintakertoja, joiden tavoitteena oli tukea nuorten voimaantumisosprosessia, sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja antaa mahdollisuus korjaaviin kokemuksiin. Jakkulan sijaishuoltokodit Oy:n kanssa suunnittelimme yhdessä tavoitteellista työmenetelmää sosiaalipedagogisen hevostoiminnan rinnalle. Kohderyhmänä olivat murrosikäiset nuoret. Toiminnallisen kehittämistyön tavoitteena oli tuoda uusi työmenetelmä työntekijöiden käyttöön lastensuojeluyksikköön.

5.1 Valokuvaustyömenetelmän kehittäminen lastensuojeluyksikköön

Suomessa 15—19-vuotiaiden nuorten itsemurhakuolleisuus on vähentynyt kolmanneksella vuoden 1990 jälkeen, mutta nuorten itsetuhoisuus on huolestuttavaa edelleen. Nuorten itsemurha-ajatusten esiintyvyys Suomessa on noin 20 %, joista itsemurha yrityksiä on ollut 2,3—6 %. Tytöillä itsemurha-ajatukset ja -yritykset ovat yleisimpiä kuin pojilla. Itsemurhatilastoista selviää, että 75—80 % nuorista itsemurhan toteuttaneista on ollut poikia. Nuorten itsetuhoisuudelle altistaa muun muassa heikko itsetunto ja tunteiden säätelyn häiriöt. (Ranta, Lindberg, Gregov, Ehrling, Tainio ja Marttunen 2016.)

Lastensuojelutyön tueksi tarvitaan työmenetelmiä, jotka tukevat lasten ja nuorten minäkuvan ja itsearvostuksen kehittymistä. Lapsi tai nuori tarvitsee uusia tapoja käsitellä elämäkokemuksiaan, vuorovaikutussuhteitaan ja käsitystä itsestään. Pelkkä verbaalinen tapa käsitellä lapsen tai nuoren menneisyyttä ei riitä tukemaan hänen minäkuvan ja itsearvoisuuden kehitystään. (Savolainen s.a.)

Valokuvaustyömenetelmä toimii sosiaalipedagogisen hevostoiminnan rinnalla, ikuistamassa vuorovaikutustilanteita nuoren ja hevosen välillä. Työmenetelmä antaa mahdollisuuden pitkäjänteiseen työskentelyyn nuoren kanssa. Työmenetelmän toteuttaminen vaatii nuoren osallisuutta, joka tukee pidemmällä ajalla monipuolisesti nuoren kehittymistä. Toiminnallisessa kehittämistyössä myöhemmin esiintulevassa Mannerheimin lastensuojeliiton tekemässä kyselytutkimuksessa korostui nuorten tyytymättömyys itseensä ja ulkonäköönsä.

Työmenetelmän keskeisimpänä tavoitteena on mahdollistaa nuorelle taito katsoa itseään lempeämmin. Toiminnallisessa kehittämistyössä tallensimme sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tilanteita valokuviin, mikä mahdollisti nuorille tilanteita katsoa itseään uusin silmin. Toimintakertojen valokuvauksen tavoitteena oli tukea nuorten voimaantumisosprosessia ja mahdollistaa nuorelle nähdä itsensä ainutlaatuisena.

Valokuvaus työmenetelmänä perustuu henkilön voimaantumiseen valokuvausta hyödyntäen. Perustana voimaantumisessa on, ettei toista ihmistä voi voimaannuttaa. Valokuvaus työmenetelmä on

kehitetty yhdeksi työväliseksi voimaantumisosprosessin avuksi. (Savolainen 2014, 211–212.) Tavoitteena on saada kuvattava näkemään itsensä arvokkaana ja kauniina. Jokaisella ihmisellä tulisi olla edes kerran hetki, jolloin hän kokee itsensä tärkeäksi ja erityiseksi. Valokuvauksen tarkoituksena on luoda henkilölle uusia kokemuksia itsestään valokuvan avulla. Valokuvauksessa koettu voimaantuminen perustuu korjaaviin katseisiin ja nähdyksi tulemiseen. (Savolainen 2014, 220.)

Valokuvien avulla voidaan tuoda esille asioita, joita sanat eivät tavoita. Kuntouttavassa työskentelyssä valokuva toimii itsehavainnoinnin, ymmärryksen ja muutoksen väylänä. (Halkola 2014a, 13.) Nuori oppii tunnistamaan omia tunteitaan, joka mahdollistaa hänelle prosessin edetessä omien tunteiden hallinnan. Nuori ei voi hallita tunteitaan, ennen kuin hän itse tunnistaa omat tunteensa (Halkola 2014a, 16). Valokuvat ovat siltoja menneisyyteen, muistoihin, tiedostamattomaan nykyhetkeen ja tuleviin haaveisiin. Kuntoutuksen muotona valokuvaus saapui Suomeen vasta 1990-luvun lopulla. Ensimmäisen kerran valokuvausta on käytetty psykiatriassa, jo vuonna 1856. Englantilainen psykiatri ja harrastevalokuvaaja Diamond kuvasi potilaita tuodakseen näkyville heidän muutoksiaan psykiatriassa hoidossa. (Halkola 2014a, 13.)

Valokuvaamisen käyttö kuntouttavassa työskentelyssä ei vaadi ammattihenkilökunnalta taiteellista tai teknistä osaamista. Ammattihenkilökunta voi käyttää valokuvausta osana työskentelyään eri asiakasryhmien kanssa. Valokuvausta voi toteuttaa ennaltaehkäisevästä, hoitavasta tai kuntouttavasta näkökulmasta. Valokuvaus kuntoutusmuotona perustuu taidelähtöisiin terapioihin. (Halkola 2014a, 16.) Valokuvan terapeuttinen voima teoksen mukaan viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana on kertynyt tutkimuksellista tietoa taidelähtöisten työmenetelmien hyödyllisyydestä lasten ja nuorten kanssa työskennellessä. Lapsen ja aikuisen vuorovaikutussuhteen muodostumisen tueksi taide on merkittävänä apuna. Taidelähtöiset työmenetelmät mahdollistavat lapselle sosiaalisten ja henkilökohtaisten kehitystehtävien kasvun. Yhteiset elämykselliset kokemukset toimivat oppimisen lähteinä ja mahdollistavat lapselle jäsentää omaa elämäänsä ja todellisuutta. Työmenetelmän tavoitteena on selvittää asioita, jotka ovat kullekin henkilölle merkityksellisiä, itsetuntemusta vahvistavaa ja voimaannuttavaa. Työmenetelmän toteuttamisessa pyritään toteuttamaan tilanteita, joissa edellä mainitut asiat toteutuvat. (Känkänen 2015.)

Nuori voi myös itse osallistua valokuvaamiseen, joka mahdollistaa nuorelle luovuuden kokeilun. Valokuvaus lisää nuorelle kokemuksia visuaalisuudesta, onnistumisesta, erehtymisestä ja itseilmaisusta. Nuori oppii valokuvauksen myötä luottamaan taitoihinsa, joka lisää itsetietoisuuden kehittymistä. Taitojen kehittyessä nuori alkaa luottaa valokuviansa arvokkuuteen ja oppii arvostamaan omia teke-misiään. Luovuuden kasvaessa valokuvauksen avulla kehittyä nuoren itsetunto prosessin mukana. (Harju 2014, 230.)

Toiminnallisen kehittämistyön toimintakerroille osallistuneet nuoret olivat murrosikäisiä, joille ympäristö asettaa paineita minäkuvan rakentumisessa. Mannerheimin lastensuojeluliiton kyselytutkimuksen mukaan 73 prosenttia 15–18-vuotiasta tytöistä on tyytymättömiä itseensä ja omaan ulkonäköönsä. Kyselytutkimuksen mukaan enemmistö tytöistä haluaisi olla laihempia. Yhdysvalloissa on noussut esille huoli poikien adonis- kompleksista, jolla tarkoitetaan ulkonäön korostamista ja kehon

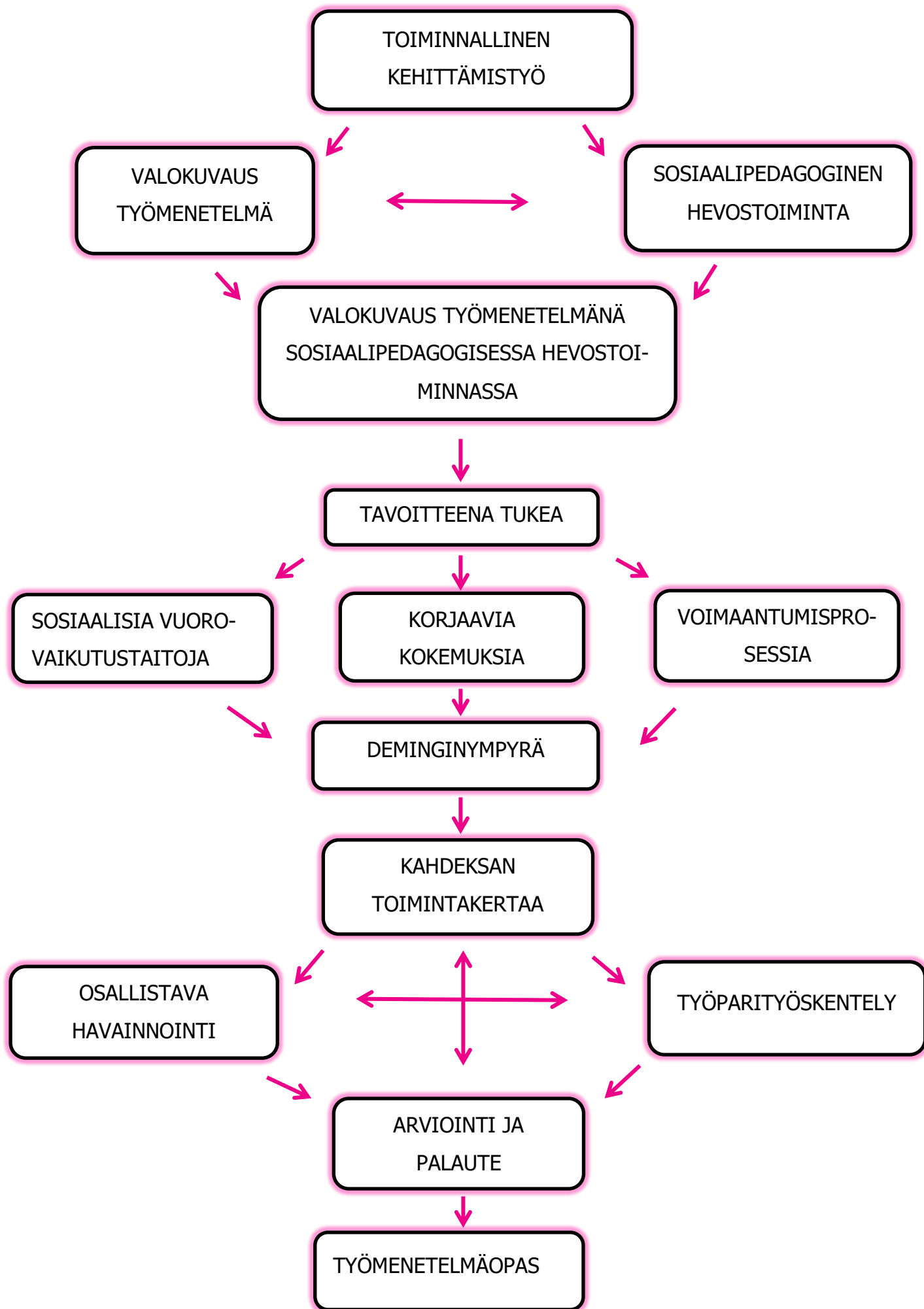
esineellistämistä. Mainoksissa miehet esiintyvät lihaksikkaina ja vähäpukeisina, joka on saanut nuorissa pojissa aikaan halun kasvattaa lihaksia ja käyttää proteiiniiravintolisiä halutun vartalon saavuttamiseksi. Aalbergin mukaan (2013) tähän liittyy suuria terveystriskejä, jotka voivat vaarantaa nuoren normaalin kehityksen. Nuorten käsitykseen omasta itsestään vaikuttaa läheisten, erityisesti perheen ja ystävien näkemys nuoren ulkonäöstä. (Kyllönen 2013.)

5.2 Toiminnallisen kehittämistyön prosessi

Toiminnallinen kehittämistyö eteni prosessimaisesti (kuvio 3). Toiminnallinen kehittämistyö oli osallistava prosessi, jossa edettiin suunnitelmallisesti. Toimintakertoja oli kahdeksan, joihin osallistui kaksi nuorta. Alkuperäisen suunnitelman mukaisesti toiminta oli suunniteltu kolmelle murrosikäiselle nuorelle, kuitenkin ensimmäisen toimintakerran aikana yksi nuorista päätti olla osallistumatta toimintaan jatkossa. Toimintakertojen ohjauksessa korostui työparityöskentely. Toimintakerrat koostuivat tutustumiskerrasta, viidestä teeman mukaisesta toimintakerrasta ja valokuvakirjojen valmistuskerasta sekä valokuvakirjojen läpikäynti ja palautteen keruu kerrasta. Toimintakertojen teemat suunnitelimme voimaantumisprosessia tukevaksi.

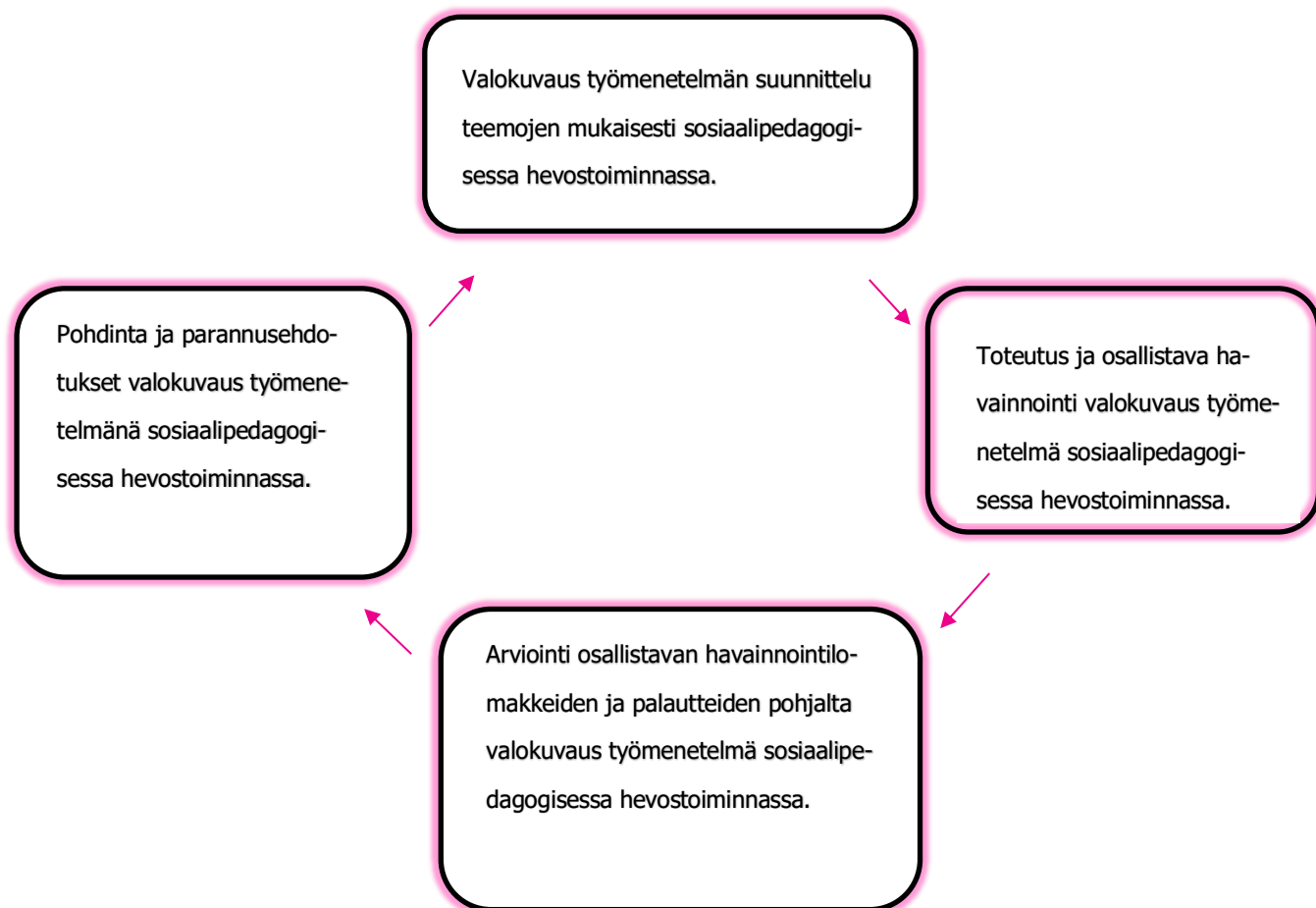
Toimintakerrat suunnitelimme pedagogisen suunnittelurungon avulla (liite 1). Arviointi aineistoa keräsimme tukemaan toiminnallista kehittämistyötä osallistavan havainnoinnin ja palautteen avulla. Osallistavan havainnoinnin lomakkeet suunniteltiin ja kysymykset aseteltiin voimaantumisteoria huomioiden (liite 2). Jokaisen toimintakerran jälkeen pohdimme nuorten toimintaa yksilöllisesti ja kirjassimme havainnointilomakkeelle havaintoja, joita toimintakerran aikana olimme tehneet. Myös omaa ohjaamista refleктоitiin havainnointilomakkeiden yhteydessä. Keräsimme palautteen nuorilta ja lastensuojeluyksikön työntekijöiltä. Nuorten palautelomake koostui väittämistä sekä yhdestä avoimesta kysymyksestä (liite 3). Työntekijöiden palautelomake koostui avoimista kysymyksistä (liite 4). Kysymykset suunniteltiin vastaamaan toiminnan sopivuudesta lastensuojeluyksikön arjen työn tueksi.

Toiminnallisen kehittämistyön tuotoksena tehtiin työmenetelmäopas valokuvaus työmenetelmän toteuttamisesta sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Työmenetelmä opas on tarkoitettu Jakkulassa työskenteleville ohjaajille, jotka voivat hyödyntää työmenetelmäopasta arjen työssä lasten ja nuorten kanssa. Työmenetelmäoppaaseen on koottu teoria tietoa työmenetelmän toteuttamisesta, toimintakertojen suunnittelusta ja toteutuksesta sekä huomioon otettavista asioista.

KUVIO 3. Kehittämistyön prosessi. (Granlund ja Laukkanen 2016.)

Toiminnallisessa kehittämistyössä käytettiin työmenetelmän kehittämiseen Demingin ympyrää. PDCA- ympyrän eli Demingin ympyrän on kehittänyt matematiikan tohtori William Edwards Deming (1900—1994). Demingin ympyrä on jatkuvan kehittämisen malli, joka koostuu neljästä eri vaiheesta, jotka ovat: suunnittele, toteuta, arvioi ja paranna. Ydinajatuksena kehittämisen mallissa on jatkuva parantaminen. (Laamanen 2001, 209—2010.)

KUVIO 4. Kehittämistyön prosessi Deminginympyrällä kuvattuna. (Granlund ja Laukkanen 2016.)

Toiminnallisessa kehittämistyössä tarkasteltiin toiminnan sisältöä demingin kehittämisen mallin neljän vaiheen kautta. Demingin kehittämisen mallin neljä eri vaihetta alkoivat kahdeksassa toimintakerrassa joka kerta uudelleen. Demingin kehittämisen mallin vaiheet käytiin läpi kahdeksan kertaa prosessin aikana (kuvio 4).

Toimintakertojen ensimmäinen vaihe oli suunnittelu. Suunnitteluvaiheessa toimintakerroille oli asetettu teemat ja toiminnan sisällön tavoitteet. Toiminnan teemat ja tavoitteiden sisällöt oli suunniteltu voimaantumisteorian pohjalta kohderyhmälle ja ympäristöön soveltuvaksi. Jokaisen toimintakerran suunnitteluvaiheessa otettiin huomioon yksilö- ja ryhmäohjaus. Yksilöohjauksessa huomioitiin nuorten yksilölliset tarpeet. Havaintojen perusteella tehtyjä yksilöllisiä tarpeita tuettiin tilanteiden mukaisesti. Ryhmäohjauksessa tuettiin yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyttä tuettiin osallistamalla nuoret ryh-

mässä toimimiseen ja suunnitteluun. Toiminnan tarkoituksena oli toimia yhdessä yksilöllisesti. Pääsääntöisesti osallistujat toimivat ryhmässä, mutta valokuvaustilanteissa nuoret hajaantuivat niin, että yksi nuori oli yhden ohjaajan kanssa. Nuoret saivat yksilöohjausta valokuvaustilanteissa.

Demingin ympyrän mukaisesti seuraavassa vaiheessa toteutettiin suunniteltua toimintaa. Nuorille mahdollistettiin positiivisia korvaavia kokemuksia ja sosiaalisia vuorovaikutustilanteita valokuvauksen ja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan avulla. Nuoria tuettiin ja kannustettiin prosessin aikana huomioiden voimaantumisteorian eri vaiheet. Nuoria tuettiin sosiaalisissa vuorovaikutustaidoissa yksilöllisesti sekä ryhmässä. Havaintoja tehtiin osallistavan havainnoinnin avulla. Havainnot auttoivat nuorten tukemisessa ja kannustamisessa yksilöllisesti.

Toimintakertojen jälkeen valokuvaus työmenetelmän soveltuvuutta sosiaalipedagogiseen hevostoi-
mintaan ja toimintaympäristöön arvioitiin. Arvioinnin tukena käytettiin havainnointilomakkeita, jotka täytettiin jokaisen toimintakerran jälkeen. Toisena arviointimenetelmänä käytettiin palautekyselylomakkeita, jotka työntekijät ja nuoret täyttivät viimeisellä toimintakerralla.

Demingin kehittämisen mallin mukaan viimeisessä vaiheessa on tarkoituksena parantaa työmenetelmän soveltuvuutta. Toimintakertojen jälkeen omaa ohjaamista reflektotiin. Havainnointilomakkeisiin kirjattiin seuraavalla kerralla huomioon otettavia asioita nuorten yksilöllisen tuen tarpeesta. Yksilö- ja ryhmäohjaukseen liittyviä parannusehdotuksia kirjattiin ylös. Ennen toimintakerran aloitusta käytiin edellisen kerran havainnointilomakkeet läpi seuraavan toimintakerran parannusehdotuksineen.

5.3 Voimaantumisteoria toiminnallisen kehittämistyön prosessin tukena

Toiminnallisen kehittämistyön yhtenä tavoitteena oli nuorten voimaantumisen prosessin tukeminen. Voimaantumisen prosessin tukemisessa käytettiin valokuvaus työmenetelmää sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Voimaantuminen on prosessi, joka lähtee nuoren omasta tahdosta. Nuorta ei voi pakottaa eikä kukaan muu voi voimaannuttaa häntä, kuitenkin voimaantumista voi tukea hienovaraisesti. Nuoren voimaantumisen prosessiin vaikuttavat toiset ihmiset, olosuhteet ja sosiaaliset rakenteet, kuitenkin voimaantuminen on hyvin yksilöllinen prosessi. Voimaantumisen prosessissa on tärkeää toimia olosuhteissa, joissa nuorelle tulee tunne omien voimavarojen vapautumisesta. Voimaantumiseen vaikuttaa oman mielen voimavarat ja voimaantuminen vaihtelee elämäntilanteiden mukaisesti. Voimaantuminen lisää hyvinvointia nuoren omassa sisäisessä todellisuudessa, mutta myös hänen lähiympäristössään. (Lankinen 2011, 11.)

Voimaantumisen ilmeneminen on hyvin yksilöllistä, mutta ihminen on voimaantunut, kun hän on löytänyt omat sisäiset voimavaransa. Sisäinen vahvistuminen sekä osallisuuden kokemus kertovat voimaantumisen. Ryhmän vuorovaikutustilanteissa voimaantunut ihminen suuntaa energiansa toimintaan. Ihminen on läsnä ja kuuntelee sekä ottaa vastuuta omasta toiminnastaan, eikä kuluta energiaa miettimällä muiden mielipiteitä. (Lankinen 2011, 12.)

Toimintakertojen tavoitteena oli mahdollistaa nuorille uusia positiivisia kokemuksia, joiden avulla nuori oppisi näkemään itsensä arvokkaana, hyväksymään itsensä ja löytämään omia voimavarojaan. Voimaantumisen tukemisessa tulee ottaa huomioon vapaehtoisuus, molemminpuolinen hyväksyminen, luottamus, arvostus sekä kunnioitus. Lankisen (2011) mukaan kannustaminen ja kehuminen vahvistavat itsetuntoa ja onnistumisen kokemuksia, mitkä ovat tärkeitä elementtejä voimaantumisprosessissa. (Lankinen 2011, 11–12.)

Voimaantumisteoriaan on lueteltu viisi kohtaa, jotka huomioitiin toimintakertojen teemoja suunniteltaessa. Voimaantumisprosessi alkaa turvallisuuden tunteesta, kun ihminen kokee ilmapiirin turvalliseksi, itsensä hyväksytyksi ja asemansa tasa-arvoiseksi. (Siitonen 1999, 161–162.) Toimintakerrat oli suunniteltu pienryhmälle, joka mahdollistaa nuorille turvallisuuden tunteen toimintakertojen aikana. Osallistujien valintaan vaikutti lastensuojeluyksikön johtajan näkemys työskentelymme hyödyllisyydestä. Nuoret asuvat samassa lastensuojeluyksikössä ja ovat ystäviä keskenään. Ystävyys nuorten kesken mahdollisti turvallisuuden tunteen tutusta henkilöstä ja nuoret toimivat toisilleen myös vertaistukena erilaisissa tilanteissa toimintakerroilla. Ryhmänohjauksessa huomioitiin tasavertaisuus, kunnioitus ja osallisuus. Ryhmänohjauksessa tasavertaisuutta korostettiin nuorille toiminnan kautta. Kunnioitus näkyi nuorten mielipiteiden ja näkemyksien hyväksyntänä toimintakerroilla. Nuorten osallisuutta tuettiin koko prosessin ajan, joten osallisuus korostui myös ryhmänohjauksessa. Nuorille haluttiin mahdollistaa tilanteita, joissa he pystyivät harjoittelemaan itsensä hyväksyntää valokuvan avulla.

Voimaantumisen tulee käynnistyä ihmisestä itsestään, jolloin henkilö asettaa itselleen päämääriä ja tavoitteita. Voimaantumisteorian toiseen vaiheeseen liittyy henkilön luottamus omiin mahdollisuuksiin, jota tuimme voimaantumisprosessin varrella. (Siitonen 1999, 117–118.) Valokuvaustilanteissa nuoria kannustettiin käyttämään rohkeasti omaa luovuuttaan. Voimaantumisteorian mukaan täytyy huomioida nuorten mielipiteiden kuunteleminen sekä heidän toiveidensa toteuttaminen. Toimintakerroilla kannustimme nuoria, huomioiden painostamisen ja kannustamisen erot. Luottamus omiin mahdollisuuksiin syntyy kokeilemalla; uudet miellyttävät kokemukset lisäävät henkilön kokeilun haluisuutta (Siitonen 1999, 117–118). Toinen vaihe on erityisen tärkeä voimaantumisprosessin eteenpäin viemisen kannalta.

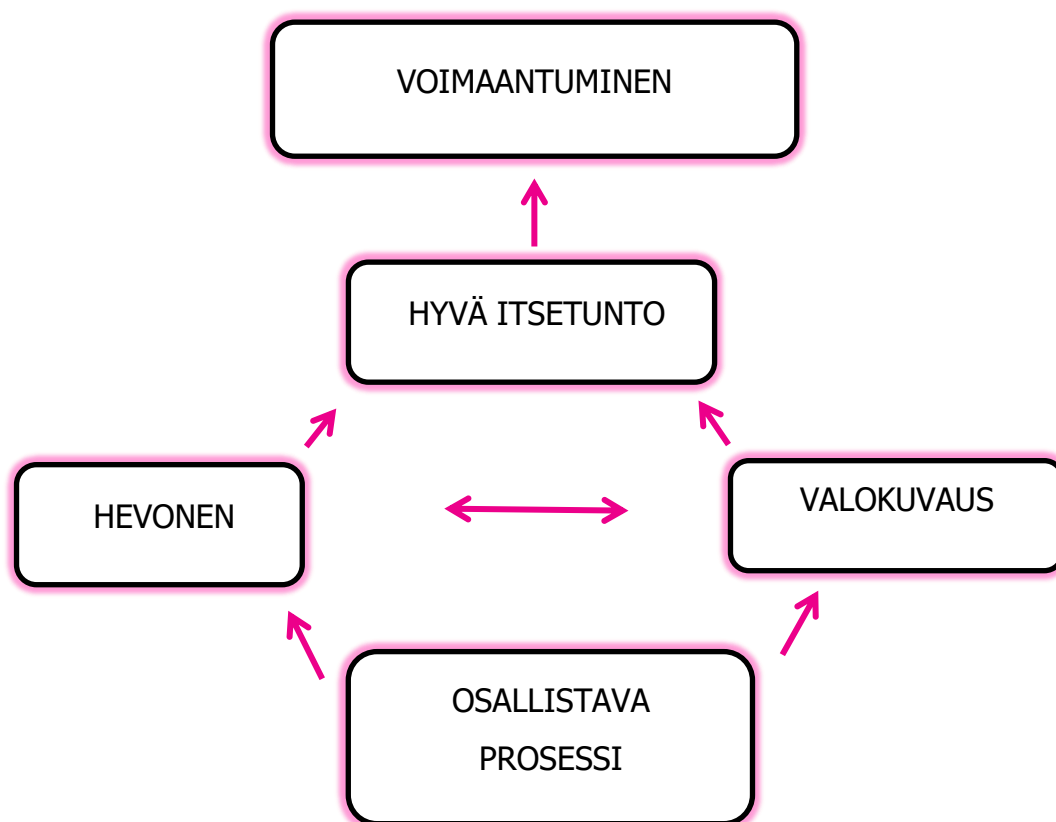
Prosessin kolmanteen vaiheeseen eli sitoutumisvaiheeseen voidaan siirtyä, kun luottamus omiin mahdollisuuksiin on muodostunut. Sitoutumisvaiheessa henkilö haluaa tavoitella päämääriään. Aikaisemmat kaksi vaihetta on rakennuttava, jotta prosessi etenee kolmannelle vaiheelle saakka. Ihminen ei saavuta päämääriään, jos hän ei pysty näkemään omia vahvuuksiaan mahdollisuutena. (Siitonen 1999, 158–160.)

Ihmisen hyvinvointi lisääntyy voimaantumisen myötä. Henkilö kokee vapauden tunnetta, itsenäisyyttä ja luottaa omaan itseensä voimaantumisprosessin neljännessä vaiheessa. Yksilön voimaantumiseen ja hyvinvointiin vaikuttaa muiden ryhmän jäsenten voimaantumisen ja hyvinvoinnin kokeminen. Nuoren kokiessa voimaantumista omista kuvistaan hänen luottamus itseensä kasvaa ja hän

luottaa omiin valintoihinsa enemmän, myös aktiivisuus osallistua häntä koskeviin asioihin lisääntyy. (Siitonen 1999, 162–164.)

Elämässä vastaan tulevat ristiriidat voivat muuttaa voimaantuneisuuden tunnetta. Voimaantuneisuuden tunne ei ole pysyvä tila, vaan voi muuttua elämäntilanteiden myötä. Voimaantumisteorian viimeisessä vaiheessa kuvaillaan voimaantumisen tunteen muutoksellisuutta. (Siitonen 1999, 164–165.) Kuvaustilanteilla ja otetuilla valokuvilla halusimme tukea nuorten voimaantumisprosessia eteenpäin. Voimaantumisprosessin vaiheet rakentuvat vaihe vaiheelta, joten ei voi olettaa, että jokaisessa henkilössä näkyisi voimaantumisen merkkejä. Toimintakerroilla tulee huomioida taantumisen mahdollisuus, jolloin nuoren tukeminen kannustaminen ovat tärkeässä roolissa.

Kuviossa 1. on havainnollistettu, mitkä asiat tukevat voimaantumisprosessia työmenetelmää toteuttaessa. Valokuvaus työmenetelmä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa on osallistava prosessi, jossa valokuvaus ja hevonen ovat keskiössä. Hevonen toimii työparina ohjaajille toimintakerroilla. Hevosen puoleen nuoren oli helpompi kääntyä toiminnan aikana. Kuvaustilanteissa hevonen rauhoittaa ja rohkaisee nuorta, joka auttaa kuvattavaa ja kuvaajan välistä luottamuksellista vuorovaikutussuhdetta. (Sutinen 2013, 222–223.) Valokuvauksen ja hevosen avulla asiakas pystyy näkemään itsensä ainutlaatuisena. Tunnekokemus ainutlaatuisuudesta antaa mahdollisuuden itsetunnon vahvistumiseen. Itsetunnon vahvistuminen on hyvin tärkeä osa voimaantumisprosessia (kuvio 2).

KUVIO 2. Voimaantumisprosessia tukevat tekijät. (Granlund ja Laukkanen 2016.)

5.4 Toimintakertojen tavoitteet ja toteutus

Toiminnallisen kehittämistyön toimintakertoihin osallistui kaksi murrosikäistä nuorta, jotka ovat sijoitettuina Jakkulan sijaishuoltokotiin. Toisen nuoren sisko osallistui kolmelle toimintakerralle. Sisko on 13-vuotias. Sisko oli kyseisinä kertoina vierailemassa Jakkulassa. Perusteltua oli ottaa sisko mukaan toimintakerralle, koska vaarana oli, ettei toinen nuori osallistuisi toimintakerralle ilman siskon mukana oloa. Siskon osallistuminen toimintakerroille oli myös luontevaa, koska sisko vierailee Jakkulassa säännöllisesti ja on mukana Jakkulan yhteisöllisessä tallitoiminnassa vierailuiden aikana.

Nuoret ovat mukana Jakkulan yhteisöllisessä tavoitteellisessa sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Nuorten hevosen käsittelytaidot tallilla helpottivat vuorovaikutussuhteen muodostamista ohjaajiin, koska nuoret pystyivät neuvomaan meitä tallin käytännöissä. Jakkulan talliympäristössä toimiminen oli luontevaa, koska nuorilla oli jo kokemusta hevosen käsittelystä. Puhumme tässä toiminnallisessa kehittämistyössä ohjaajista, joilla tarkoitetaan toiminnallisen kehittämistyön tekijöitä.

Toimintakerroilla käytimme valokuvauksessa kuntouttavaa näkökulmaa nuorten kanssa työskennellessä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta perustuu myös kuntouttavaan näkökulmaan, jonka vuoksi valokuvaus työmenetelmä oli luontevaa samankaltaisten tavoitteiden vuoksi yhdistää sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Tavoitteena valokuvaus työmenetelmänä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa oli tukea nuorten sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, korjaavia kokemuksia ja voimaantumisprosessia. Vuorovaikutustilanteet alkoivat nuorten kohtaamisesta ja osallistamisesta toimintakertaan sekä kuvien suunnittelusta yhdessä teemoittain. Nuoret tavattiin ensimmäisen kerran Jakkulan ympäristössä tallilla, jossa opinnäytetyö esiteltiin. Toimintakerrat suunniteltiin osallistaen nuoret suunnitteluun mukaan. Valokuvauksen kautta tapahtuvan voimaantumisprosessin tarkoituksena oli valokuvattavan saada itse määritellä, missä ympäristössä häntä kuvataan ja minkälaisia kuvia kuvattava haluaa itsestään otettavan.

Toimintakertojen aloitukset suunniteltiin alkamaan joka kerta Aholassa ja Mun Stoori- korteilla. Toimintakerrat aloitettiin samalla aloituksella, koska pyrittiin luomaan nuorille turvallisuuden tunne ja saamaan ohjaustilanne haltuun struktuurin avulla. Voimaantumisteorian kohdassa yksi korostuu turvallinen ilmapiiri, jonka myötä nuori voi aloittaa henkilökohtaisen voimaantumisprosessin (Siitonen 1999, 161–162). Nuoren kokiessa osapuolten molemminpuolista hyväksyntää rohkenee nuori tuomaan omia mielipiteitään ja ehdotuksiaan esille (Siitonen 1999, 144). Aloitusvaiheella oli tärkeä merkitys ohjaustilanteiden onnistumisen kannalta (Kalliola, Kurki, Salmi ja Tamminen- Vesterbacka 2010, 116). Säännöllisyys ja rutiinit luovat nuorille turvallisuutta ja luottamusta toimintakerroista. Toimintakertojen suunnittelussa saman paikan ja samojen ihmisten merkitys on suuri. Ohjaajat viestivät nuorille rutiineilla ja säännöllisyydellä kykyä antaa hoivaa ja huolenpitoa. (Törmälehto 2013, 177.)

Toimintakertojen teemat suunnittelimme etukäteen (taulukko 1), mutta toimintakertojen sisällöt jäivät nuorten suunniteltavaksi. Tuimme nuoria toiminnan sisällön suunnittelussa tarvittaessa. Toimintakertojen sisällön suunnittelu täytyi tehdä samana päivänä kuin toteutus, jotta nuorten sen hetkiset tunteet välittyivät toiminnassa ja valokuvauksessa. Tuimme nuoria toimintakertojen sisällön suunnittelussa.

Nuorille kerrottiin toiminnan alussa toimintakerran teema. Toimintakerran sisällön suunnittelu teeman mukaisesti mahdollisti nuorille vapauden ja osallisuuden tunteen. Näillä tunteilla on merkittävä yhteys voimaantumisprosessissa. Itsenäisten valintojen tekeminen turvallisessa ympäristössä tuo nuorille myönteisen kokemuksen. (Siitonen 1999, 124.)

Jokaisessa teemassa toteutui nuoren ja hevosen välinen vuorovaikutus. Jokaisella toimintakerralla nuoria johdateltiin aiheeseen ja tunnelmaan hevosten kautta. Hevosen merkitys toimintakeroilla oli suuri. Hevosen merkitys korostuu, jos nuorilla on hankaluuksia innostua toimintaan. Hevosen avulla onnistuttiin rikkomaan toimintakertojen alkujännitystä. Valokuvaustilanteissa korostettiin nuorten yksilöllisyyttä, mutta nuorille annettiin mahdollisuus ideoida valokuvia oman mielensä mukaisesti.

Toimintakertojen alussa käytettiin Mun Stoori- kortteja. Mun Stoori- kortit on kehittänyt australialainen St Lukesin kehittämiskeskus. Suomessa Mun Stoori- kortit oli julkaissut Pesäpuu Ry. Mun Stoori- kortit pohjautuvat tarinalliseen eli narratiiviseen työmenetelmään. (Lastensuojelun erityisosaamisen keskus 2005.) Käytimme kortteja soveltaen toimintakertojen alussa. Nuoria pyydettiin nostamaan vähintään yksi kortti, joka kuvasi sen hetken tunteita. Epätasa-arvon vähentämiseksi ohjaajat nostivat myös nuorten kanssa kortit. Mallinsimme, kuinka tunteita kuvaava kortti tuodaan keskustellen ryhmälle esille. Jokainen osallistuja sai halutessaan kertoa, miksi valitsi juuri tietynlaisen kortin.

Toimintakerrat toteutettiin teemojen suunnitelman tavoitteiden ja voimaantumisteorian mukaisesti. Havainnointilomakkeiden avulla refleктоitiin omaa ohjaamista ja muutettiin omaa toimintaa nuorten yksilöllisten tarpeiden mukaisesti. Toimintakerrat rakennettiin tallin hevosten hoidon ja huolenpidon ympärille. Toimintakerroilla käytiin keskusteluita liittyen hevosen käyttäytymiseen, hoitoon ja huolenpitoon.

Toimintakerrat suunnittelimme päättymään, joka kerta saman lopetuksen mukaisesti juomalla kahvit sekä katselemalla yhdessä otetut valokuvat läpi talliympäristössä. Yhdessä ottamistamme valokuvista keskusteltiin. Valokuvia katsellessa nuoria keuhuttiin valokuvaustilanteista ja kannustettiin nuoria löytämään positiivisia ja onnistuneita asioita otetuista valokuvista. Jokaisen nuoren valokuvista pyrittiin etsimään positiivisia ja onnistuneita asioita. Otettujen valokuvien avulla nuoret tutustuivat erilaisiin rooleihin ja tunteisiin itsessään sekä opettelivat katsomaan itseään hyväksyvämmiin. Otetuilla valokuvilla pyrittiin tukemaan nuoria voimaantumisprosessissa. Savolaisen (2014) mukaan nuoret saattavat aluksi hämmentyä omista valokuvistaan, mutta toistettujen tunnekokemusten myötä nuori oppii hyväksymään itseään, minkä myötä voimaantumisprosessi etenee. (Savolainen 2014, 220.) Talliympäristön valinta toimintakerran lopetukselle perustui siihen, ettei toiminta katkeaisi ympäristöä vaihtamalla.

Nuorten mielipiteitä kunnioitettiin, jos he eivät halunneet katsoa otettuja valokuvia. Vaihtoehtoisesti mietittiin toinen tapa katsoa yhdessä valokuvia. Yhtenä vaihtoehtona oli katsoa valokuvia vain ohjaajien kanssa. Tärkeää oli, että jokainen osallistuja kävi keskustelua otetuista valokuvista. Voimaantumisprosessin kannalta oli tärkeää, että nuori toi omia näkemyksiään valokuvistaan. Nuorelle oli tärkeää kertoa, että toinen voi olla erimieltä valokuvasta kuin nuori itse. Nuorelle tuli kertoa, että jokaiselle valokuvia katsovalle kehittyi oma suhde katsottuihin valokuviin. Ihmisille voi muodostua erilaisia merkityksiä eri valokuvista. (Harju 2014 236—237.)

Lopetusvaiheessa oli tärkeää rauhoittua ja käydä läpi asioita, joita toimintakerran aikana oli käsitelty, oivallettu ja opittu. Toimintakertojen lopetusvaiheessa keskusteltiin läpi erilaisia tunnetiloja, joita kuvaustilanteissa nuoret olivat kokeneet. Selkeät lopetustilanteet toimintakerroissa auttoivat nuoria jäsentämään omia kokemuksiaan sekä auttoi ohjaajia hahmottamaan toimintakertojen kokonaisuutta. (Kalliola, Kurki, Salmi ja Tamminen- Vesterbacka 2010, 90.)

Toimintakerroille varattiin riittävästi aikaa, jotta nuoret saivat toteuttaa suunnitteleman toiminnan sisällön rauhassa. Toimintakertojen toteuttamisen aloitimme helmikuussa 2016 ja viimeinen toimintakerta toteutettiin heinäkuussa 2016. Toimintakerrat kestivät noin 3—4 tuntia. Olimme varautuneet jäämään keskustelemaan nuorten kanssa toimintakerralla pohdituttavista asioista.

TAULUKKO 1. Toimintakertojen teemat ja tavoitteet. (Granlund ja Laukkanen 2016.)

TOIMINTAKERRAT	TOIMINTAKERTOJEN TAVOITE	TOIMINTAKERTOJEN TEEMAT
1. Suunnittelukerta	Nuorten innostaminen suunnitteluun ja toimintakertoille.	Nuorten tutustuminen aiheeseen sekä toisiimme.
2. Toimintakerta	Positiivinen vuorovaikutustilanne hevosen ja nuoren välillä.	Hevosen ja nuoren kohtaaminen.
3. Toimintakerta	Valokuviiin ikuistettuna nuoren sen hetkinen tunnetila ja keskustelua erilaisista tunteista.	Tunteet valoina ja väreinä.
4. Toimintakerta	Tukea sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja tsa-arvoisuutta ryhmässä.	Kaverikuva.
5. Toimintakerta	Turvallisuuden tunne nuorelle hevesta ja ympäristöä hyödyntäen.	Rauhallinen tilanne hevosen kanssa.
6. Toimintakerta	Positiivinen korjaava kokemus hevosen kanssa talliympäristön luontoa hyödyntäen.	Luonto.
7. Valokuvakirjojen teko	Yksilöllinen huomiointi ja suullisen palautteen anto.	Valokuvien valinta yksilöllisesti.
8. Valokuvakirjojen läpi käynti ja palaute	Toiminnan lopetus ja kirjallisen palautteen saanti.	Toiminnan yhteinen lopetus.

5.4.1 Tutustumiskerta

Ensimmäisen toimintakerran tarkoituksena oli tutustua nuoriin sekä antaa mahdollisuus nuorille tutustua meihin. Tutustumiskerralle osallistui aluksi kolme nuorta. Yksi nuorista päätti, ettei halua osallistua jatkossa toimintaan. Nuoren päätöstä olla osallistumatta toimintaan kunnioitettiin. Nuoren päätökseen vaikuttaneita syitä pohdittiin havaintojen perusteella. Havaintojemme perusteella ryhmäytymistä olisi tullut tukea enemmän. Ensimmäiselle kerralle olisi voitu suunnitella ryhmäytymistä edistävää toimintaa.

Tutustumiskerralla kerroimme toiminnallisesta kehittämistyöstämme, jota toteutettiin nuorten kanssa. Kerroimme toiminnallisten kertojen kokonaisuudesta herätellen nuorten luovuutta tulevia

toimintakertoja varten. Nuoria innostettiin toimintaan sekä korostettiin nuorille vapautta suunnitella toiminnan sisältöä teemojen rajoissa. Valokuvaukseen liittyen nuorille kerrottiin mahdollisuudesta vaikuttaa otettuihin kuviin. Havaintojen perusteella nuorten innostaminen toimintaan onnistui.

Suunnittelu- ja tutustumiskerralla nuoret saivat mahdollisuuden toteuttaa yhdessä ideoimaa toimintaa. Nuoret halusivat ottaa ensiksi hevoset talliin, jossa teimme erilaisia harjoituksia hevosten kanssa. Nuoret näyttivät ponin kanssa erilaisia temppeja, joita olivat harjoitelleet. Seuraavaksi laitoimme hevoset valmiiksi ja suuntasimme kohti maaneesia. Toinen nuorista hieman epäroi maneesille lähtöä, mutta saimme keskustelun kautta innostettua nuoren mukaan. Nuoret vikelsivät maneesilla vuorotellen. Nuoret innostuivat toimintakerran lopussa tekemään harvemmin tehtäviä tallitöitä. Kehuimme ja kannustimme nuoria koko toimintakerran ajan. Ohjaajina vaihdoimme välillä paikkoja keskenään ja annoimme nuorille yksilöllistä ohjausta. Suunnittelu- ja tutustumiskerralla ei ollut kameraa mukana, koska ensiksi tutustuttiin nuoriin ja haluttiin antaa nuorille mahdollisuus tutustua meihin. Luottamuksellinen vuorovaikutussuhde muodostuu useista tapaamisista nuorten kanssa. Luottamuksellinen vuorovaikutussuhde mahdollistaa turvallisuuden tunteen toimintakertoja varten (Palola 2013, 159.)

Talliympäristön ollessa nuorille tuttu, oli nuorten helpompi muodostaa luottamuksellinen vuorovaikutussuhde meihin. Havainnoimme nuorten toiminnasta tutun talliympäristön vaikuttavuutta luovutteen ideoida ja innostua toiminnasta. Talliympäristöön liittyy selkeitä sääntöjä, jotta toiminta tallilla on turvallista. Tallin toimintatavat ja säännöt luovat nuorelle itsessään turvallisuuden tunnetta. (Palola 2013, 159–160.)

Havaintojen perusteella nuoret innostuivat tutustumiskerran toteuttamisesta. Tuttu talliympäristö vaikutti nuorten innostumiseen ja osallisuuteen tutustumiskerralla. Nuoret halusivat näyttää osaamistaan talliympäristössä. Nuoret innostuivat tutustumiskerralla olemaan talliympäristössä useita tunteja vapaaehtoisesti.

Luottamuksen rakentumiseen vaikuttaa nuorten kokemus osallisuudesta toiminnan sisällön suunnittelussa. Osallisuuden ja vaikuttamisen kokemus on tärkeä voimaantumisprosessin kannalta. Nuorten vapaus vaikuttaa toimintakertojen sisältöön lisää nuorten motivaatiota ja sitoutuneisuutta. (Siitonen 1999, 148.) Havaintoja tehtiin tutustumiskerralla yhden nuoren voimakastahtoisuudesta ja toisen haasteellisuudesta ottaa ohjeita vastaan. Seuraavalla toimintakerralla korostettiin ryhmän osallisuutta sekä tasa-arvoisuutta. Havaintojemme perusteella meidän tulee kiinnittää huomiota seuraavilla toimintakerroilla lyhyiden ohjeiden antamiseen sekä katsekontaktiin ohjeiden antamisen aikana.

5.4.2 Hevosen ja nuoren kohtaaminen

Toisen toimintakerran teemana oli **hevosen ja nuoren kohtaaminen**. Teeman tavoitteena oli positiivinen vuorovaikutustilanne nuoren ja hevosen välillä. Tavoitteena oli myös ikuistaa vuorovaikutustilanne kameralle.

Hevonen haastaa nonverbaalisuudellaan nuoren kohtaamaan hevosen aidosti ja kunnioittavasti. Aloitimme toimintakerran jokakertaisen aloituksen mukaisesti. Mun Stoori- kortteja emme saaneet toimintakerralle mukaan, joten sovelsimme ja otimme mukaan erilaisia leikekuvia, joista nuoret valitsivat kuvia, jotka kuvastivat sen hetken tunnetta. Toinen nuorista valitsi kuvakortin, jossa hevosia juoksee sumuisella pellolla. Nuori kertoi, että valitsi kortin, koska kuvasta välittyi rauhallisuus sekä tämän hetkinen fiilistely tunne. Toinen nuorista valitsi kuvakortin, jossa koira oli metsässä. Nuori kertoi valinneen kortin siksi että koira oli söpö ja että kuvassa oli metsä. Metsä toi nuorelle rauhallisuuden tunteen.

Havaintojen mukaan nuoret suunnittelivat ja ideoivat toimintaa hevosen ehdoilla. Toimintakerralle osallistui myös toisen nuoren sisko. Ensimmäiseltä toimintakerralta poistunut nuori ei osallistunut enää toimintakerroille. Kerroimme nuorille toimintakerran alussa teeman, jolloin toinen nuorista lähti ideoimaan valokuvaustilanteita oma-alotteisesti. Nuoren ideat toteutettiin toimintakerran aikana. Nuoret suunnittelivat ja päättivät yhdessä, että liikuttavat hevosia maneesilla maasta käsin ja selässä ratsasten. Ponilla oli satula ja hevosella oli satulahuopa ja kahvat. Nuoret juoksuttivat isompaa hevosta myös liinassa toisen oltua hevosen selässä. Toinen nuorista uskaltautui myös ravaamaan yksin toimintakerran aikana, vaikka aluksi epäröi asiaa. Toinen nuori kertoi haluavansa valokuvan, jossa olisi hän ja hevonen. Nuori ei kuitenkaan osannut kertoa tarkemmin minkälaisen kuvan haluaisi otettavan. Toinen nuorista ei välittänyt kamerasta ja kuvien ottamisesta toimintakerran aikana.

Loppu lämmittelyiden aikana nuoret vaihtoivat vielä ratsastusvuoroa ja toinen nuorista lähti ratsastamaan pihapiiriin. Tällöin nuori ehdottanut ohjaajalle paikkaa, josta haluaisi kuvan otettavan. Maneesille palattua nuoret vaihtoivat vielä vuoroja ja toinen nuorista ratsasti vielä puomeja maneesille. Nuori ei osannut kohdistaa tarkemmin, kuinka ja minkälaisen kuvan haluaisi otettavan. Ohjaaja ja nuori lähtivät vielä käymään pihapiirissä ratsastamassa, tällöin toinenkin nuori ehdottanut ohjaajalle kuvauspaikkaa. Nuoret olivat hyvin omatoimisia tallilla toimiessa. Jakauduimme kahtia niin, että toinen oli toisen hevosen luona antamassa nuorelle yksilöllistä huomiota. Ohjaaja puuttunut toimintakerran aikana nuorten keskusteluun, jotta toinenkin nuori saisi oman äänensä kuuluviin. Havaintojemme mukaan nuorten oli helpompi ehdottaa kuvaustilanteita, mikäli olivat yksin ohjaajan kanssa.

Nuoret korostivat havaintojen mukaan toimintakerralla hevosta. Nuorten keskusteluissa hevonen oli keskiössä sekä toimintakertaa suunniteltaessa nuoret ottivat ensimmäisenä hevosen huomioon ja suunnittelivat hevosen ympärille toimintakerran sisällön. Vuorovaikutustilanteissa hevosen kanssa, nuorelle muodostuu huolenpitäjän rooli. Nuori kokee hevosta hoitaessa itsensä tärkeäksi hevosen hyvinvoinnin kannalta, joka mahdollisti nuorelle positiivisen kokemuksen. (Palola 2013, 160–162.) Havaintojen mukaan nuorten käyttäytymisessä näkyi tutun talliympäristön merkitys sekä jo muodostunut suhde hevosiin (kuva 1). Nuorten olemus toimintakerralla oli rento ja tallitöissä näkyi itsevarmuus. Näiden taitojen olemassa olemisen vuoksi pystyimme etenemään uuden työmenetelmän toteuttamisessa nopeammin koska aikaa ei tarvitse käyttää talliympäristön ja hevosten tutustumiseen.

Nuori oppii hevosen kautta uusia käyttäytymismalleja. Nuori muuttaa käyttäytymismalliaan, koska huomaa hevosen reagoinnin johtuvan nuoren käytöksestä. Nuori valitsee yleensä sellaisen käyttäytymismallin, jossa hevonen käyttäytyy rauhallisesti ja on hyvässä kontaktissa nuoreen. Nämä uudet käyttäytymismallit vahvistavat nuoren tapaa toimia vuorovaikutus tilanteissa. (Palola 2013, 161—162.) Havaintojen mukaan nuoret olivat edenneet vuorovaikutussuhteessa hevosen kanssa edellämainitun vaiheen ylitse. Nuoret olivat oppineet vuorovaikutussuhteessa hevosen kanssa kunnioittamaan hevosta. Hevosen ja nuoren kohtaaminen mahdollistaa nuorelle positiivisen latauksen, joka on merkityksellinen voimaantumisprosessissa. Nuori saa voimavaroja, joiden avulla nuori pystyy kohtaamaan uusia haasteellisia tilanteita. (Siitonen 1999, 152.)

KUVA 1. Nuoren ja hevosen ratsastushetki. (Granlund ja Laukkanen 2016-04-02.)

Valokuviiin ikuistetetaan nuorelle kokemuksia, jotka ovat liian jäsentymättömiä ja tunnepitoisia sanoilla ilmaistavaksi. Positiivisen vuorovaikutustilanteen ikuistaminen valokuvaan tuo nuorelle mielihyvätunteen, joka korjaa mielikuvaa omasta itsestään. Sanallinen perustelu ei vaikuta yhtä suuresti kuin valokuva. (Savolainen 2014, 216.) Havaintojemme mukaan nuorten oli vaikea nähdä positiivisia asioita valokuvistaan. Nuoret eivät halunneet katsoa omia valokuviaan vaan nauroivat ja halusivat vaihtaa nopeasti kuvan toiseen kuvaan. Nuoret vitsailivat yhdessä omille ja toisen valokuville. Nuoret toivat esille häpeän tunteita.

Toisella toimintakerralla teimme havaintoja yksilöllisen ohjauksen tarpeellisuudesta, joka korostui nuorten kykyä toimia ryhmässä. Teimme havaintoja, että nuoret tarvitsevat yksilöllistä ohjausta, jossa ohjaamme nuoria ryhmätaidoissa. Yksilöllisessä ohjauksessa korostui nuorten kanssa erinlaiset asiat, koska nuoret olivat luonteeltaan hyvin erinlaisia. Toinen nuori tarvitsi kannustusta ja rohkaisua toimia oma-aloitteisesti ryhmässä. Nuori ei saanut omaa ääntään kuuluviin vaan jäi toisen nuoren

taustalle. Toisen nuoren kohdalla yksilöohjauksessa kiinnitimme huomiota kunnioitukseen toisia ihmisiä kohtaan. Tämän nuoren kohdalla havainnoimme haasteita ottaa toiset ihmiset huomioon sekä antaa myös toisille mahdollisuus osallistua päätöksien tekoon. Jaoimme seuraville toimintakerroille yksilöohjauksen tasapuolisesti. Tavoitteena seuraavilla toimintakerroilla oli tukea nuorten yksilöllisiä tarpeita.

5.4.3 Tunteet valoina ja väreinä

Kolmannen toimintakerran teemana olivat **tunteet valoina ja väreinä**. Teeman tavoitteena oli, että nuoret suunnittelevat oman valokuvansa sen hetkisen tunteen mukaan valojen ja värien avulla. Toimintakerran toisena tavoitteena oli saada nuoret keskustelemaan erilaisista tunteista.

Aloitimme toimintakerran jokakertaisen aloituksen mukaisesti Mun Stroori- korteilla. Nuoret valitsivat sen hetken fiiliskortin sekä kortin joka kuvastaa itseään. Toinen nuorista valitsi tunnekortiksi luovakortin. Nuori kertoi kortista, että kuvaa tämän hetkistä tilannetta. ”Saa luovasti suunnitella toimintakerran sisältöä”. Nuori kertoi, että on luova fiilis. Itseään kuvaavaksi kortiksi nuori valitsi vahvakortin ja kertoi kortin kuvastavan sitä, että on kaveriporukassa vahvin henkilö, joka kannustaa ja tukee kavereita. Toinen nuorista valitsi itseään kuvaavaksi kortiksi erilainen-kortin. Nuori kertoo valitsevansa kortin siksi, että kyseisen kortin oli huomannut ensimmäiseksi. Nuori kertoo kortin kuitenkin kuvastavan häntä. Ohjaajat havainnoivat, että nuoret osasivat hyvin kertoa itsestään ja valita hyvin itseään kuvaavat kortit.

Toimintakerralle osallistui toisen nuoren sisko. Havaintojen mukaan siskon läsnäololla oli positiivinen merkitys toimintakerralle osallistuvalla nuorella. Havaintojen mukaan nuoret innostuivat toimintakerasta hevosen kautta. Nuoret suunnittelivat ja toteuttivat valokuvausta korostaen hevosta. Nuoret harjasivat ja lettivät hevosten harjat valokuvausta varten (kuva 2, 3 ja 4). Nuoret pukivat hevosille muun muassa satulahuovan ja viltin tuomaan valokuvaan tunnelmaa ja värejä (kuva 5).

Hevosten laitton jälkeen lähdettiin etsimään mieluisia valokuvaus paikkoja. Nuoret ehdottivat, ulkona valokuvaamista. Nuoret halusivat hyödyntää luonnon valoja ja värejä valokuvauksessa. Ensimmäiseksi suunnattiin pellolle, jossa toinen nuorista juoksutti hevosta liinassa. Ohjaajat avustivat nuoria valokuvien ideoinnissa ja nuoret lähtivät ideointiin mukaan. Ohjaajat jakautuivat kahtia, jotta molemmat nuoret saivat yksilöllistä ohjausta ja tukea valokuvien suunnittelussa ja ideoinnissa. Toinen nuori suunnitteli ja toteutti ohjaajan avustuksella pellolla ja metsän reunalla otetut valokuvat.

KUVA 2. Hevosen laittaminen kuvaustilanteita varten.
(Granlung ja Laukkanen 2016-04-09.)

KUVA 3. Nuori letittää ponin häntää valokuvausta varten. (Granlung ja Laukkanen 2016-04-09.)

KUVA 4. Ponin letitetty häntä valokuvausta varten. (Granlung ja Laukkanen 2016-04-09.)

KUVA 5. Toimintakerran yhteinen hetki nuorella ja ponilla
(Granlund ja Laukkanen 2016-04-09.)

Valokuvaamisen jälkeen sunnattiin tallille, jossa hevoset valmisteltiin ratsastusta varten. Nuoret olivat erimieltä hevosten liikuttamisen paikasta, jolloin nuorten vuorovaikutustilanne ajautui ristiriitatilanteeseen. Ristiriitatilanteessa nuorten välinen kommunikointi oli toista kohtaan hyvin ikävää ja alentavaa. Ristiriitatilanteeseen puututtiin keskustelemalla. Havaintojen mukaan keskustelu tasarvoisuudesta vaikutti nuorten vuorovaikutukseen positiivisesti. Suuntasimme seuraavaksi kohti maneesia. Nuoret liikuttivat hevosia vuorotellen ja havaintojen mukaan nuorten yhteistyö oli sujuvaa.

Maneesille liikuttamisen jälkeen toinen nuori toi esille haluavansa kuvan, jossa hän laukkaa hevosella hiekkatiellä. Ideaa toteuttaessa nuori ilmaisi myös haluavan kuvan, jossa joku maisema tulee esille. Nuorta kannustettiin ja keuhuttiin rohkeudesta tuoda ideoita esille ja toteuttaa ne. Lopuksi vielä nuoret halusivat yhteiskuvan maneesin seinustalla. Havaintojen mukaan nuoret suunnittelivat valokuvaustilanteita rohkeammin kuin edellisellä kerralla.

Hevonen haastaa omalla käyttäytymisellään nuoren pohtimaan omaa tunnetilaa (kuva 2). Vuorovaikutustilanteet hevosen kanssa herättävät nuoressa erilaisia tunnetiloja kuten pelkoa, kunnioitusta, mielihyvän ja kiintymyksen tunteita, kiukkua ja turhautumista. Avoimuus ja tunteista puhuminen mahdollistavat nuorelle hevosen kautta omien tunteiden käsittelyn. (Palola 2013, 161.) Havaintojen mukaan nuoret muuttivat hevosen avulla tunnetilojaan toiminnan mukana. Eläimen läsnäolo helpottaa traumatisoituneen nuoren kykyä sanoittaa tunteita, tarpeita ja toiveitaan (Sutinen 2013, 223). Tavoitteena oli, että nuoret suunnittelevat valokuvansa sen hetkisen tunteen mukaan. Havaintojen mukaan nuoret suunnittelivat kuvat oman persoonansa mukaan. Sen hetkisistä tunteista ei herännyt toimintakerran aikana tavoiteltua keskustelua.

Tunteet kuuluvat sosiaalisiin vuorovaikutustaitoihin, jotka ovat tärkeitä taitoja elämän varrella. Traumatisoituneella nuorella tunteiden ilmaisu ja vuorovaikutustaidot ovat usein puutteellisia. Aikaisemmat kokemukset ovat voineet estää nuorta ilmaisemasta omia tunteitaan ilman seuraamuksia. Nuoren käyttäytyminen tallilla voi poiketa täysin arkiympäristössä käyttämisestä. Aikaisempi tunnetila

ennen tallille tulemista voi kanavoitua talliympäristössä uudenlaiseen toimintaan. (Palola 2013, 161–162.) Tunteiden antamat havainnot auttavat nuoria tulkitsemaan ympäristöään, erityisesti turvallisuutta, hyväksyntää, ilmapiiriä, tukea ja toimintavapautta. Nämä tulkinnot tunteiden avulla vievät voimaantumisprosessia eteenpäin. (Siitonen 1999, 152.)

Toimintakerrat pidettiin hevosten ympäristössä, jossa hevoset asuvat, syövät ja nukkuvat. Ympäristön olosuhteet vaikuttivat tallin ilmapiiriin erilaiset tuoksut ja äänet auttoivat nuoria rentoutumaan tilanteeseen (kuva 3). Talli ympäristössä toimiminen ison eläimen kanssa vaatii keskittymistä, jolloin usein arjen kiireet, huolet ja murheet unohtuvat (Palola 2013, 165). Nuoren hyvinvointiin voidaan vaikuttaa rauhallisella ympäristöllä, rentoutumisella ja uuden oppimisella (kuva 4).

Nuoren voimaantumisprosessi vaatii uusia kokemuksia muutoksen mahdollistamiselle. Valokuvaa katsellessa nuori saattaa reagoida voimakkaasti. Reaktion avulla keskustelun voi suunnata taustalla oleviin tunteisiin, jotka auttavat ongelman ratkaisua. Reaktioiden avulla nuori voi saada uudenlaisen näkökulman ongelmaansa sekä muuttaa näkemystään itsestään. (Koffert 2014, 101.) Nuoret osoittivat keskustelun yhteydessä edellisen toimintakerran valokuvien katselun olleen mieluista ja halusivat katsoa viimeksi jääneet kuvat loppuun asti. Valokuvia katsellessa nuoret maltoivat katsoa rauhassa valokuvia sekä keskustella otetuista kuvista. Havaintojen mukaan nuorten eteneminen omien kuvien katselussa on edennyt erivaiheissa. Toisen nuoren on helpompi katsoa omia kuvia kuin toisen nuoren.

5.4.4 Rauhallinen tilanne hevosen kanssa

Neljännän toimintakerran teemana oli tarkoitus olla kaverikuva. Teema vaihdettiin nuorten välisen ristiriitatilanteen vuoksi **rauhalliseen tilanteeseen hevosen kanssa**. Toimintakerran alussa toinen nuori rohkaistui kertomaan oman mielipiteen toiselle nuorelle, jonka vuoksi toinen nuorista poistui paikalta eikä halunnut osallistua kyseiselle toimintakerralle. Toimintakerta jatkui yhden nuoren ja hänen siskonsa kanssa maneesilla. Havaintojen mukaan toimintakerran alussa tapahtuva ristiriitatilanne oli merkityksellinen nuorten voimaantumisprosessin etenemisessä. Aloitimme toimintakerran Mun Stoori-korteille. Toimintakerralle osallistuva nuori valitsi mielteliäs- ja turhautunut- kortit. Kortit kuvastivat sen hetken tunnetta.

Teeman tavoitteena oli luoda turvallisuuden tunne nuorille hevosta ja Jakkulan ympäristöä hyödyntäen. Tavoitteena oli, että nuoret voivat rauhoittua ja pohtia omaa minäkäsitystään hevosen avulla. Valokuvauksen tavoitteena oli saada ikuistettua kameralle nuoren rauhallinen tilanne hevosen kanssa (kuva 6).

Nuori ja sisko suunnittelivat liikuttavan hevosta maneesilla maasta käsin. Harjasimme hevoset aluksi ja sen jälkeen sunnattiin kohti maneesia. Nuori ideoi, että päästämme hevoset maneesilla irti ja teemme erilaisia harjoitteita hevosten kanssa esimerkiksi pallon kanssa pelaamista, seuraamis harjoituksia, esteiden yli hyppäämistä riimunnarussa ja ilman. Nuori halusi, että häntä valokuvataan, kun hän puuhastelee hevosten kanssa ja hyppyytti hevosia esteillä. Nuori halusi myös ratsastaa ja

havaintojemme mukaan nuori toimi rohkemmin hevosen kanssa kuin aikaisemmillä kerroilla. Nuori tuki ja kannusti hyvin myös siskoaan. Havaintojemme mukaan nuori osasi aidosti iloita siskon puolesta, kun sisko sai hevosen laukkaamaan, vaikka itse ei onnistunut kyseisessä asiassa. Nuoren ehdotuksesta teimme loppulämmittelyt Jakkulan pihapiirissä ratsastaen.

Havaintojen mukaan toisen nuoren käyttäytymisessä tapahtui muutos tuoda omia mielipiteitä esille rohkeammin. Nuori vaikutti havaintojen perusteella vapautuneemmalta kuin aikaisemmillä toimintakerroilla. Pohdimme, vaikuttiko toisen nuoren poissaolo nuoren vapautumiseen ja rohkeuteen tuoda mielipiteitä esille. Rohkeus näkyi myös itsevarmuutena toimia hevosen kanssa.

Identiteetti, minä, minäkäsitys, minäkuva ja itsetunto ovat yhteydessä nuoren itsensä tiedostamiseen, tuntemukseen ja arvostamiseen. Nuoren pohtiessa omaa minuuttaan voi nuori vastata kysymyksiin: Kuka minä olen? Mihin minä kuulun? Millainen minä olen? Mikä on minun arvoni ja merkitykseni? Nämä kysymykset ovat merkityksellinen osa voimaantumisprosessia. (Siitonen 1999, 131.)

Nuoren minäkäsitys on merkittävä osaprosessi voimaantumisessa. Minäkäsitys on yhteydessä nuoren omiin tulevaisuuden odotuksiin ja siihen, kuinka nuori arvioi omat voimavaransa suhteessa näihin. Myönteisen minäkäsityksen avulla nuoret pystyvät suhtautumaan positiivisesti tulevaisuuteen sekä asettamaan tavoitteita. (Siitonen 1999, 130.) Nuoren ja hevosen välinen vuorovaikutus auttaa nuorta tiedostamaan tiedostamattomia asioita ja tunteita. Hevosen avulla nuori pystyy näkeään itsensä ainutlaatuisena yksilönä ympäröivässä maailmassa. Nuori oppii hevosen avulla omasta käyttäytymisestä. Nuori oppii peilaamaan itsensä ja hevosen välistä vuorovaikutusta. (Hallberg 2008, 277.)

KUVA 6. Nuoren ja hevosen kohtaaminen maneesilla. (Granlund ja Laukkanen 2016-04-23.)

Hevonen vaatii nuorelta keskittymistä ja intensiivistä läsnäoloa rauhallisessa tilanteessa. Intensiivisessä ja keskittyneessä tilanteessa nuoret joutuvat pohtimaan omaa käyttäytymistä ja tunteitaan hevosen käyttäytymisen kautta. Tilanteet ison eläimen kanssa ovat nuorelle motivoivia. Rauhalliseen tilanteeseen päästääkseen nuori tarvitsee epäonnistuneita ja positiivisia kokemuksia hevosen kanssa, jotta nuoren itsetunto ja itsevarmuus kasvavat. (Palola 2013, 163.)

Turvallisuuden tunne syntyy luottamuksesta ryhmään, ympäristöön ja hevosiin. (Halkola 2014b, 54–55.) Toimintakerralla luotiin nuorelle rauhallinen tilanne Jakkulan ympäristössä hevosen kanssa, joka mahdollisti nuorelle oman minuuden tutkimista. Näiden tilanteiden ikuistaminen valokuvaan mahdollisti nuorelle omien ja toisten nuorien tunteiden, kasvun ilmeiden ja eleiden tunnistamisen. Havainnoista korostui nuoren kehitys katsoa omien valokuvia. Nuori osoitti mielenkiintoa omia valokuvia kohtaan.

5.4.5 Kaverikuva

Viidennen toiminkerran teemana oli **kaverikuva**. Teeman tavoitteena oli tukea sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ryhmässä sekä tasa-arvoisuuden tukeminen. Toimintakerralla tuettiin nuorten välistä vuorovaikutusta sekä ryhmäytymistä.

Ohjaajat mukautuivat toimintakerran alussa nuorten tunnetilaan, koska havaintoja tehtiin heikosta innostumisesta toimintakertaa kohtaan. Nuoret eivät olisi halunneet lähteä toimintakerralle mukaan. Nuoret olivat väsyneen oloisia, kuitenkin avoimella keskustelulla nuorten kanssa, saatiin nuoret innostumaan toimintakertaan osallistumisesta. Ohjaajat mukautuivat tunnetilaan menemällä nuorten kanssa samalle tasolle keskustelemaan, eli lattialle jossa nuoret istuivat sekä ohjaajat toivat myös omia kokemuksia esille.

Ryhmä rohkaisee nuorta jakamaan tunteita muiden kanssa. Ryhmässä nuoret saavat vertaistukea toisista nuorista, joka auttaa nuoria käsittelemään paremmin hämmentyneitä tunteita. Ryhmä mahdollistaa sosiaalisten vuorovaikutustaitojen opettelemisen. (Törmälehto 2013, 174.) Mukautumisen avulla osallistimme nuoret toimintaan. Nuorten heikon osallisuuden vuoksi muutimme toimintaa tilanteeseen sopivaksi. Havaintojemme mukaan meidän tuli ohjaajina havaita tilanteen herkkyyden ja osata muuttaa suunnitelmaa, sen mukaisesti. Jos olisimme pitäneet kiinni alkuperäisestä suunnitelmasta, emme olisi todennäköisesti saaneet toimintakerralle ketään osallistujia mukaan. Kuuntelimme nuoria aidosti ja kunnioitimme heidän mielipiteitä. Muunsimme toimintaa niin, että jätimme väliin Mun Stoori- kortit. Nuoret kertoivat avoimesti sen hetken tunteista ilman Mun Stoori- kortteja, joten teimme valinnan, että jätämme korttien valinnan toiminakerralla väliin. Toteutimme toimintakerran nuorten kanssa piknikillä (kuva 7). Tilanteessa nuoret saivat kokemuksen osallisuudesta, sekä siitä että ohjaajille oli tärkeää nuorten mielipiteiden kuuleminen.

KUVA 7. Piknikillä. (Granlund ja Laukkanen 2016-05-21.)

Asiantuntijuudella oli suuri merkitys ryhmäohjaustilanteissa onnistumisen kannalta. Ohjaajan asiantuntijuus luo turvallisuuden tunnetta nuorille uusissa tilanteissa. (Törmälehto 2013, 174.) Tärkeää oli ymmärtää ryhmäytymisen merkitys sekä tunnistaa hyödyt ja riskit. Ryhmäytyminen on prosessi, jossa nuorten välistä vuorovaikutusta, luottamista, turvallisuutta sekä tuntemista tuetaan. (Kalliola, Kurki, Salmi ja Tamminen- Vesterbacka 2010, 112.)

Ohjaajat toimivat hevosen ja nuorien välillä vuorovaikutuksen tulkkina, jotta nuoret oppivat ymmärtämään hevosta. Sosiaaliset vuorovaikutustaidot ohjaajilla olivat oleellisen tärkeitä toimintakerralla, nuorien tunteiden ja ajatuksien sanoitukselle. Vastavuoroisessa suhteessa opetellaan toisen kuuntelemista, ymmärtämistä ja omien viestien perille saamista (Palola 2013, 162).

Toimintakerran alussa haimme hevosen ja ponin laitumelta pitkiin liinoin. Kävelimme yhdessä Jakulan pihapiirissä olevalle niitylle. Teimme yhdessä nuorten kanssa picnic paikan vilteistä, sekä eväistä. Toinen nuorista sai idean laittaa musiikkia taustalle soimaan. Söimme picnic eväitä yhdessä viltillä, hevosten syödessä ruohoa picnicimme ympärillä (kuva 8).

Ryhmäytymisessä tärkeintä on ryhmän keskinäinen luottamus ja tasa-arvoisuus. Tarkoituksena on, että ryhmässä on turvallinen ilmapiiri, jossa nuoret viihtyvät ja kokevat voivansa olla oma itsensä. (Kalliola, Kurki, Salmi ja Tamminen- Vesterbacka 2010, 112—113.) Keskustelu nuorten kanssa oli toimintakerralla rentoa ja luontevaa, havaintojen mukaan ympäristöllä oli suuri merkitys toimintakerran rauhalliseen tunnelmaan. Keskustelua kävimme arkisista asioista. Nuoret innostuivat liikuttamaan hevosta ja ponia niityllä pitkissä liinoissa. Toimintakerralla toinen nuorista halusi myös itse kokeilla valokuvauksista, ja saikin mieluisan kuvan otettua, jonka myöhemmin valitsi valokuvakirjaansa. Tärkeänä havaintona toimintakerralla oli läsnäolo. Ohjaajat olivat tilanteessa läsnä nuorille, joka havaintojemme mukaan syventi luottamuksellista suhdetta nuoriin. Luottamus näyttäytyi toisen

nuoren kohdalla syvällisempänä keskusteluna kuvia katsellessa. Omaan itsenään toimiminen rohkaisee nuoria tuomaan omat mielipiteensä esille sekä keskustelemaan ja osallistumaan toimintaan.

Ryhmän ollessa turvallinen voi nuori myös epäonnistua ilman, että nuori jätetään ulkopuolelle. Toiminnassa tulee huomioida ja tukea ryhmäytymistä, koska riskinä on ryhmäytymisen epäonnistuminen, jossa nuoret saattavat kokea turvattomuuden tunnetta ja pelkäävät jäävänsä ryhmän ulkopuolelle. (Kalliola, Kurki, Salmi ja Tamminen- Vesterbacka 2010, 112—113.) Nuorten onnistuneen ryhmäytymisen avulla voivat nuoret saada positiivisia kokemuksia, esimerkiksi empatiakyky, erilaisuuden sieto, turvallisuus, luottamus, hyväksyntä, luovuus, tunteiden tunnistaminen ja rohkeus, jotka tukevat voimaantumisprosessia. (Kalliola, Kurki, Salmi ja Tamminen- Vesterbacka 2010, 114.)

KUVA 8. Nuoren ja hevosen hetki pellolla. (Granlund ja Laukkanen 2016-05-21.)

Ryhmän ilmapiirin turvallisuus, tapahtumien ennakoitavuus, luottamus, usko tulevaisuuteen ja selviytymisen mahdollisuuksiin ovat voimaantumisprosessissa tärkeitä elementtejä. Nuoret voivat päämääriä asettaessaan pyrkiä ennakoimaan tapahtumia ja luottaa selviytymisen mahdollisuuksiinsa. (Siitonen 1999, 146.) Havaintojemme mukaan turvallinen ja rento ilmapiiri rohkaisivat nuoria valokuvaamaan itse.

Hevonen ja nuori olivat vuorovaikutuksessa ilman sanoja eli nonverbaalisesti, jolloin korostuu keholinen ilmaisu. Havaintoja tehtiin toimintakerran aikana nuorten ja hevosten välisestä vuorovaikutuksesta. Havaintojen mukaan nuoren ja hevosen vuorovaikutustilanteista välittyi molemminpuolinen luottamus. Palola (2013, 162) esittää, että nuoret voivat opetella sosiaalisia vuorovaikutustaitoja hevosen avulla. Hevonen opettaa nuorille toisen huomioon ottamista, joka on tärkeää ryhmän toimivuuden kannalta. Hevonen on iso eläin, joka vaatii nuoren aitoa läsnäoloa ja reaktioiden tulkitsemista, joka kehittää nuoren sosiaalisia vuorovaikutustaitoja. Hevonen motivoi haasteellisuudellaan nuorta harjoittelemaan uusia taitoja. (Palola 2013, 162.)

5.4.6 Luonto

Kuudennen toimintakerran teema oli **luonto**. Teeman tavoitteena oli mahdollistaa nuorille talliympäristön luontoa hyödyntäen positiivinen korjaava kokemus hevosen kanssa. Luonto antaa monipuolisia mahdollisuuksia yhdistää sosiaalipedagogista hevostoimintaa ja valokuvausta. Tärkeimpiä elementtejä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa ovat kasvatuksellisuus, yhteisöllisyys, toiminnallisuus ja elämyksellisyys. Luontoteemassa yhdistyi nämä sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tärkeimmät elementit. Valokuvaustilanteet talliympäristön luonnossa mahdollistivat monipuolisia elämyksellisiä kokemuksia nuorille. Talliympäristö omine aistiärsykykseen mahdollistaa nuorelle uusia kokemuksia. Monipuoliset ulottuvuudet luonnossa lisäävät toiminnan ainutlaatuisuutta sekä nuorten mielihyvän tuottamista (Törmälehto 2013, 172).

Toimintakerran alussa ehdotettiin nuorten hiustenlaittoa valokuvausta varten, johon nuoret suostuivat. Hiustenlaiton aikana havaintoja tehtiin toisen nuoren vaikeudesta olla fyysisesti lähellä ohjaajaa. Nuori reagoi kosketukseen hieman perääntyen. Talliympäristössä tehtyjen havaintojen mukaan nuoret hakivat hevosilta fyysistä läheisyyttä toimintakerroilla. Havaintojen mukaan nuoret osallistuivat toimintakerralle oma-alotteisesti ja innokkaasti. Nuoret ehdottivat omatoimisesti kukkaseppeleiden tekoa. Nuoret toteuttivat toimintakerran sisältöä oma-aloitteisesti ilman teeman mukaista ohjeistusta. Nuorten innokkuuteen ja oma-aloitteisuuteen vaikutti toimintakertojen struktuuri, joka oli jo kuudennella toimintakerralla nuorille jo selkeä. Emme halunneet vaikuttaa nuorten innokkuuteen, jonka vuoksi toimintaa muutettiin luontevasti nuorille sopivaksi.

Toimintakerran alussa tehtiin yhdessä kukkaseppeleitä, joissa nuoret saivat ohjeistaa ohjaajia seppeleiden teossa. Nuoret innostuivat toiminnasta niin, että muunsimme aloitusta nuorten toiveiden mukaiseksi. Kukkaseppeleiden teon yhteydessä kerroimme nuorille toimintakerran teeman ja innostimme nuoria ideoimaan toimintaa. Havaintojen mukaan nuorten keskinäinen vuorovaikutus oli kehittynyt parempaan suuntaan. Kehitystä oli tapahtunut toisen nuoren taidosta ottaa toisen nuoren mielipiteet huomioon ja toinen nuorista kertoi rohkeasti omia mielipiteitään ryhmässä. Sepeleiden valmistuttua suuntasimme hakemaan hevosen ja ponin laitumelta mukaan metsäretkelle (kuva 9).

Nuoret ottivat metsäretkellä hyvin huomioon hevosen ja ponin tunteet. Nuoret rohkaisivat hevosia kulkemaan puiden ja kasvuston seassa (kuva 10). Valokuvaus ideoita syntyi luontoretken aikana useita, nuoret ideoivat luonto maisemaa, jonka halusivat valokuvan taustalle. Havaintojen perusteella nuorten käyttäytyminen oli vapautuneempaa ja nuoret pystyivät heittäytymään valokuvaustilanteissa (kuva 11 ja 12). Pohdimme käyttäytymiseen vaikuttavan ryhmän keskinäinen luottamus, ympäristö sekä turvallinen ilmapiiri ryhmässä. Etsimme metsäretken aikana mukavan paikan pysähtyä ja joimme kupit kahvia luonnossa nauttien ihanasta kesäpäivästä.

KUVA 9. Nuoret hakemassa hevosia laitumelta. (Granlund ja Laukkanen 2016-05-28.)

Luonto toiminnallisessa ympäristössä on itsessään voimauttava elementti ja ison eläimen kanssa luonnossa toimiminen lisää nuoren elämyksellistä kokemusta. Hevonen, talli sekä ympäröivä luonto antavat paljon erilaisia mahdollisuuksia elämykselliseen toimintaan. Hevosen kanssa voi lähteä retkelle luontoon, hevosta voi liikuttaa eri ympäristössä niin maastakäsin kuin selästä ratsastaen. Hevosen olemusta, käyttäytymistä ja liikkumista voi seurata myös sivummalta. Nämä erilaiset toiminnalliset tilanteet hevosen kanssa ovat elämyksellisiä kokemuksia nuorelle, jotka lisäävät nuoren hyvinvointia. (Palola 2013, 164—165.) Nuoret kertoivat metsäretkellä, että oli mukavaa lähteä Jakkulan pihapiiristä hieman kauemmas. Nuoret lukivat myös hevosia tilanteessa, jonka mukaan myös hevoset virkistyvät uudessa ympäristössä.

Metsäretken jälkeen tarkoituksena oli kokoontua yhdessä makkaranpaisto paikalle paistamaan makkarat viimeisen toiminnallisen toimintakerran kunniaksi. Toinen nuorista ei halunnut enää osallistua ja poistui sisälle. Toinen ohjaajista kävi nuoren luona keskustelemassa ja sai osallistettua nuoren takaisin toimintaan. Katsoimme lopuksi valokuvat yhdessä sisätiloissa ja kävimme keskustelua toimintakerran sisällöstä. Nuoret antoivat positiivista palautetta toistensa kuville.

KUVA 10. Metsäretken polun verreltä. (Granlund ja Laukkanen 2016-05-28.)

KUVA 11. Hevoset ja nuoret metsässä. (Granlund ja Laukkanen 2016-05-28.)

KUVA 12. Kesäpäivästä nauttimista pellolla. (Granlund ja Laukkanen 2016-05-28.)

5.4.7 Valokuvakirjojen teko

Toimintakertojen jälkeen tehtiin valokuvakirjat yksilöllisesti nuorten kanssa. Valokuvakirjat tehtiin Jakkulan tiloissa, jossa valokuvakirjojen tekoon käytettiin tyhjää huonetta. Rauhallinen ympäristö mahdollisti yksilöllisen keskustelun nuoren kanssa valokuvakirjojen tekovaiheessa. Nuoret saivat itse valita otetuista kuvista kuvat, joita käyttivät valokuvakirjan tekemiseen. Valokuvakirjojen teon aikana kävimme nuorten kanssa keskusteluita ja pohdintaa otetuista valokuvista. Valokuvakirjan teko vaiheessa panostettiin kuvien katseluun molempien nuorten kanssa sekä annettiin positiivista palautetta yksilöllisesti.

Havaintojen perusteella toinen nuorista käytti enemmän aikaa valokuvien valitsemiseen, kommentointiin sekä asetteluun. Pohdimme omistautumisen merkityksestä koko prosessissa. Valokuvakirjojen teko vaiheessa nuorten yksilölliset erot korostuivat.

Valokuvien teettäminen kuvakirjaksi lisäsi suullisen palautteen lisäksi arvon antamista nuorten valokuville. Valokuvakirja voi rakentua hyvin merkitykselliseksi lapsen tulevaisuudessa rakentaessaan käsitystään itsestään ja tapahtumista. Kaikki otetut valokuvat luovutettiin lastensuojeluyksikön käyttöön. Lastensuojeluyksikkö voi luovuttaa kaikki otetut kuvat nuorelle hänen pois lähtiessään Jakkulasta. Tulevaisuudessa myös epäonnistuneilta tuntuneet kuvat voivat olla nuorelle merkityksellisiä. (Harju 2014, 237.)

5.4.8 Valokuvakirjoista keskustelu ja palaute

Valmiiden valokuvakirjojen läpikäymisen toteutettiin yhdessä ryhmässä. Olimme ostaneet nuorille herkkuja, jotta valokuvakirjojen läpi käyminen ryhmässä olisi mukava hetki nuorille. Nuoret esitteli-

vät valmista valokuvakirjaa toimintakertojen teemojen mukaisesti. Nuoret saivat valita keskusteluiden yhteydessä valokuvakirjastaan mieluisimman valokuvan ja kertoa miksi valitsi tämän kuvan. Lopuksi toteutimme yksilöllisen palautekyselyn nuorille. Työntekijät tekivät kirjallisen palautteen toiminnasta, joka käytiin lävitse keskustellen.

Valokuvakirjojen teko ja läpi käyminen oli tärkeä vaihe prosessin kokonaisuuden kannalta. Lopetusvaiheen tuli olla selkeä, jotta myös nuorille selkiytyi toiminnan päättyminen. Valokuvakirjan läpi käyminen antoi nuorelle kokonaiskuvan prosessista. Läpi käymisessä korostui nuoren osallisuus ja kokemusten läpi käyminen. Valokuvakirjan katseleminen antoi nuorelle mahdollisuuden nähdä itsensä valokuvissa.

Havaintojen perusteella nuoret odottivat valokuvakirjojen saapumista postissa sekä halusivat esitellä valokuvakirjaansa muille Jakkulan nuorille. Nuorten reaktio valokuvakirjoista oli havaintojen mukaan positiivinen. Nuorten innostuneisuus esitellä valokuvakirjaa muille nuorille sekä kuvista kertominen havaintojen perusteella vaikutti olevan nuorille tärkeää.

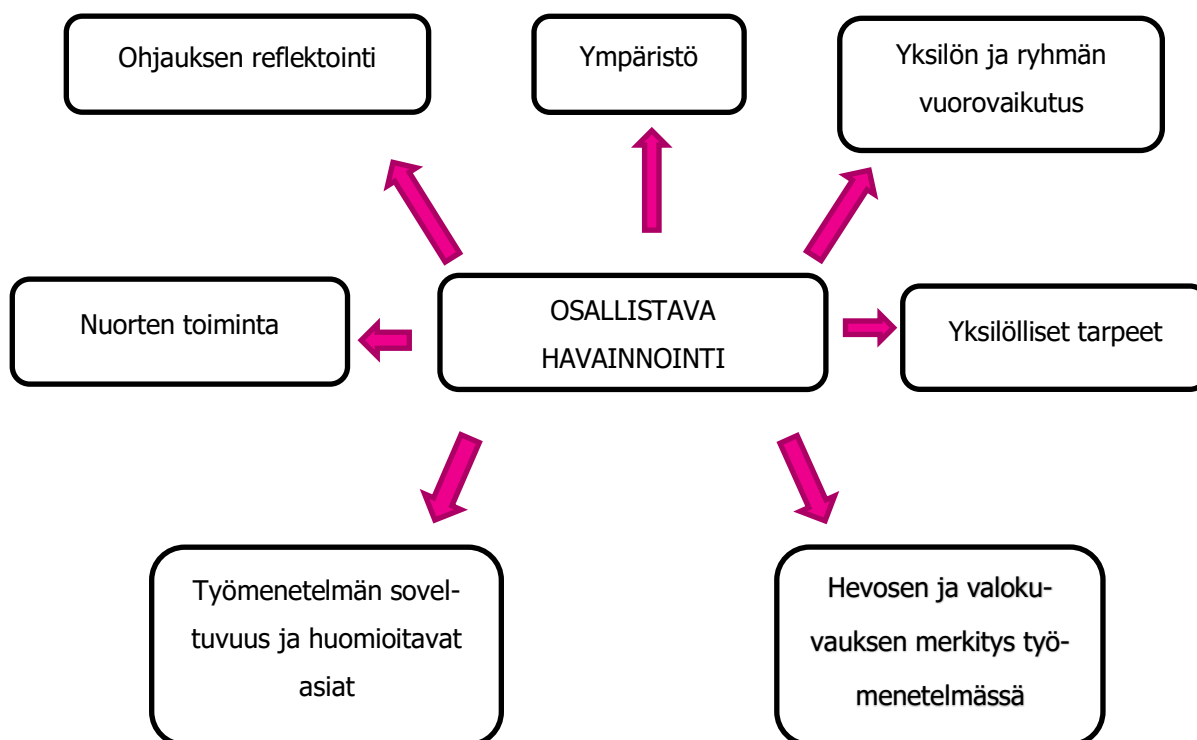
5.5 Aineistokeruumenetelmät

Toimintakerroilla aineistonkeruumerelmänä käytettiin osallistavaa havainnointia. Osallistavaa havainnointia käytettiin, koska ohjaajina osallistuimme yhteisön toimintaan. Osallistavassa havainnoinnissa ohjaajalla voi olla useanlainen rooli. Ohjaaja osallistuu toimivana yksilönä aitoihin luonnollisiin tilanteisiin tai tekee ulkopuolisena henkilönä havainnoiteja. (Eskola ja Suoranta 2008, 98–101.) Havainnointi on hyvä menetelmä vuorovaikutuksen tutkimuksessa ja myös tilanteissa, jotka muuttuvat nopeasti. Havainnoinnissa tärkeää on, että havainnoija pitää erillään havainnot ja omat tulkintansa. Osallistuvaa havainnointia käytetään kvalitatiivisessa tutkimuksessa eli laadullisessa tutkimuksessa menetelmänä (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2007, 208, 210 ja 2012). Osallistava havainnointi valittiin yhdeksi aineistonkeruumenetelmäksi, koska haluttiin tietoa siitä, kuinka lastensuojeluyksikön nuoret kokevat työmenetelmän ja kuinka työmenetelmän käyttö nuorten kanssa onnistuu.

Osallistavaan havainnointiin liittyen laadittiin nuoria koskevat havainnointilomakkeet, johon kokosimme toimintakertojen teemottain kysymyksiä. Havainnointilomaketta käytettiin apuna, jotta kysymykset syventäisivät tehtyjä havaintoja. Jokaisen toimintakerran jälkeen pohdittiin yhdessä havaintoja, jotka kirjattiin lomakkeelle. Havainnointilomakkeiden avulla reflektointiin prosessin ohjaustilanteita. Toimintakertojen jälkeen havainnot kirjattiin havainnointilomakkeisiin, jossa otettiin huomioon nuorten yksilölliset, ryhmän ja ohjaukseen liittyvät havainnot. Havainnointilomakkeiden avulla prosessin eteneminen jäsenyi ja prosessin edetessä havainnointilomakkeista nousi esille merkityksellisiä asioita. Toimintakertojen aikana havainnoitiin nuorten toimintaa, ympäristöä, yksilön ja ryhmän vuorovaikutusta sekä yksilöllisiä tarpeita. Havaintoja tehtiin myös hevosien ja valokuvauksen merkityksestä työmenetelmässä, työmenetelmän soveltuvuudesta ja muista huomioon otettavista asioista työmenetelmää käyttäessä sekä reflektointimme omaa ohjaamista toimintakerroilla (kuvi 5). Havain-

noitilomakkeiden avulla arvioitiin valokuvaus työmenetelmän soveltuvuutta sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Havaintojemme perusteella arvioimme työmenetelmän soveltuvuutta Jakkulan si- jaishuoltokodit Oy:n ympäristöön.

Teeman mukaisten toimintakertojen jälkeen toteutimme kirjallisen palautekyselyn osallistuneille nuorille ja heidän omaohjaajilleen. Omaohjaajat keräsivät havaintoja myös muilta Jakkulan työntekijöiltä. Palautekyselyn tarkoituksena oli saada esille nuorten näkemyksiä ja kokemuksia toimintakertoista. Omaohjaajien palautekyselyn tavoitteena oli saada nuoren kanssa intensiivisesti työskentelevän ammatillisen henkilön näkemys nuoren kokemuksista voimaantumisprosessissa. Omaohjaajille kohdistettu palautekysely koostui arkeen liittyvistä asioista.

KUVIO 5. Osallistava havainnointi toimintakertojen aikana.

5.6 Prosessin lopetusvaihe

Nuoret saivat omalla osallisuudellaan päättää haluavatko toteuttaa otetuista valokuvista näyttelyn vai omat kuvakirjat. Valokuvanäyttely olisi toteutettu Jakkulan ympäristössä. Valokuvanäyttelyyn nuoret olisivat saaneet kutsua läheisiään katselemaan näyttelyä. Nuoret valitsivat kuitenkin valokuvakirjat työskentelyprosessin päätteeksi. Valokuvakirjat koottiin yhdessä nuorten kanssa, joihin nuoret saivat valita otettuja kuvia toimintakertojen aikana. Valokuvakirjat tilattiin internetin kautta. Valokuvakirjat toimitettiin Jakkulan osoitteeseen, joka kustansi nuorten valokuvakirjat.

Toiminnallisen kehittämistyön tarkoituksena oli tuoda uusia näkökulmia ja toimintakeinoja toimeksiantajalle valokuvauksen käyttämisestä työmenetelmänä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa.

Jakkulan työntekijöille haluttiin tuoda lisää tietoa, kuinka valokuvausta voi hyödyntää sosiaalipedagogisen hevostoiminnan ja arjen kasvatustyön tukena. Työntekijät voivat halutessaan toteuttaa nuorten kanssa valokuvaustyömenetelmää sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa toiminnallisesta kehittämistyöstä työstetyn työmenetelmäoppaan avulla.

6 TOIMINNALLISEN KEHITTÄMISTYÖN EETTISET JA LUOTETTAVAT KYSYMYKSET

Toiminnallisen kehittämistyön toimintakerroissa oli otettava huomioon sosionomin eettiset ohjeet. Nuorille kerrottiin prosessin alussa, että osallistuminen toimintakerroille on vapaaehtoista. Nuoret osallistuivat toimintakerroille vaihtelevasti. Toiminnallinen kehittämistyön prosessi oli suunniteltu yhdessä toimeksiantajan kanssa kolmelle nuorelle, kuitenkin toimintaan osallistui pääsääntöisesti kaksi nuorta. Yksi nuorista päätti ensimmäisen kerran yhteydessä jäädä pois toimintakerroista. Kahdesta nuoresta toinen oli yhden toimintakerran osallistumatta toimintaan. Osoitimme nuorille keskusteluissa, että väliin jäänyt kerta ei haittaa myöhäisempää osallistumista muille toimintakerroille.

Toiminnallisessa kehittämistyössä otettiin huomioon nuoren osallisuus koko prosessin aikana, niin suunnittelu-, toteutus- kuin analysointivaiheessa. Toimintakertojen onnistumisessa korostuu nuorten osallisuus. Sosionomin eettiseen osamiseen liittyy myös nuorten kunnioitus sekä tasavertainen kohtelu. Toiminnallisen kehittämistyön toimintakertojen teemat suunniteltiin ennakkoon tasa-arvoa korostaen. Toimintakertojen aikana toimittiin kunnioittavasti kumpaakin nuorta kohtaan. Kunnioitus liittyy nuoren aitoon kohtaamiseen, läsnäoloon sekä vuorovaikutustaitoihin. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia Ry 2013.)

Toimintakerroilla oli tärkeää huomoida nuorten yksilöllinen kasvun ja kehityksen eri vaiheet sekä nuorten erityispiirteet. Sosionomin eettiseen osaamiseen liittyy herkkyys tunnistaa kohderyhmän erityispiirteitä, ja pyrkiä tavoitteellisella toiminnalla edistämään asiakkaan hyvinvointia. Toimintakertojen ohjauksessa huomioimme nuorten erityispiirteet toimintaa toteuttaessa. Pyrimme suunnitelmallisella työskentelyllä nuorten hyvinvoinnin edistämiseen. Teoria pohjana käytimme voimaantumisteoriaa ja hevosen sekä ympäristön merkityksen tärkeyttä kaltoinkohtelun nuoren kanssa työskennellessä. Sosionomin ammatilliseen osaamiseen liittyy myös rohkeus, nostaa hankalia asioita keskustelun tasolle. Toimintakerroilla pyrimme keskustelemaan nuorten kanssa myös hankalista asioista, joka mielestämme vei toimintakertojen toteutusta voimaantumisteoriaa mukaillen pidemmälle.

Eettisyys korostui osallistuvassa havainnoinnissa, koska ohjaajan tuli tiedostaa tekojensa seuraukset. Toimintakertojen aikana tuli muistaa, että ohjaajan pitäisi vaikuttaa mahdollisimman vähän kohderyhmään ja tapahtumien kulkuun. Pohdimme että nuorille kerrotaan oleelliset asiat toiminnallisesta kehittämistyöstä. Oleellisina asioina olivat teemat, joiden sisäpuolella toiminta toteutettiin. Nuorille kerrottiin, että jokaisesta toimintakerrasta kirjoitetaan havaintoja ylös. Nuorten keskittymisen vuoksi, emme kertoneet opinnäytetyön kokonaisuudesta, koska nuorten keskittymisen haluttiin kohdistuvan toimintakertojen sisältöihin. Työmenetelmän toteuttamisessa korostimme elämyksellisyyttä. Pohdimme vakoilun ja havainnoinnin eroja eettisyyden kannalta. Koemme, että kertoessamme havaintojen teosta ei kyse ole vakoilusta, koska kohde ryhmä on tietoinen, että heitä havainnoidaan.

Pohdimme millä tavalla kannustetaan nuoria toimintakerroilla, jotta kannustaminen ei käänny painostamisen puolelle. Nuorten innostamisessa huomioitiin nuoret yksilöllisesti sekä kunnioitimme nuoria, mikäli eivät halunneet toimintakerralle osallistua tai jos eivät halunneet toteuttaa suunniteltua

toimintaa. Eettisesti tärkeää on kunnioittaa henkilön itsemääräämisoikeutta. Nuorten kanssa käytävien keskusteluiden yhteydessä kunnioitettiin nuorten arvoja ja asenteita sekä nuorten mielipiteitä. Salassapitovelvollisuuden edellytykset koskivat myös toiminnallisen kehittämistyön tekijöitä. (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia Ry 2013.)

7 PALAUTE JA ARVIOINTI

Toimintakertojen alussa nuorten käyttäytymisestä huokui epävarmuus. Nuoret hakivat tukea toisistaan sekä tallin hevosista. Toimintaan osallistumiseen vaikutti havainnointien mukaan tuttu lähiympäristö. Toimintakertojen ensimmäisillä kerroilla nuoret tarvitsivat tukea ja kannustusta ideointiin ja suunnitteluun. Prosessin aikana nuorten välisissä vuorovaikutussuhteissa näkyi selkeästi toisen nuorten ohjaaminen ja kontrollointi. Ryhmän vuorovaikutustaitojen edistämisen vuoksi refleктоitiin toiminnan ohjaamista. Reflektion avulla nousi yksilöllisen ohjauksen tarpeellisuus ryhmäohjauksen lisäksi. Havainnointilomakkeiden perusteella yksilö ohjauksella oli merkitystä ryhmässä toimimiseen, oma-aloitteisuuden ja ideoinnin lisääntymiseen. Tunnekorttien avulla havainnoitiin lisääntyneitä avoimuutta puhua omista tuntemuksista sekä omasta itsestään.

Havaintojen perusteella prosessin aikana tapahtui käännekohta. Nuorten välinen ristiriitatilanne toimintakerralla toi esille toisen nuoren itsevarmuuden tuoda omia mielipiteitä esille. Itsevarmuus näkyi nuoren käytöksessä itsenäisesti ja rohkeasti toimimalla. Toiseen nuoreen ristiriitatilanne vaikutti havaintojen perusteella vetäytymällä taka-alalle sekä ottamalla huomioon myös muiden mielipiteet. Nuoret etenivät prosessissa erivaiheissa, jolloin korostui yksilöllinen ohjaaminen ja tukeminen. Nuorten keskinäiseen vuorovaikutukseen liittyvät ongelmat kehittäneet nuoria yksilöllisesti.

Hevosten ja nuorten vuorovaikutustilanteet olivat jokaisella toimintakerralla luontevia, joka tuli esiin oma-aloitteisessa toiminnassa. Nuoret tekivät toimintakertojen aikana hevosten hoitoon liittyvät työtehtävät oma-aloitteisesti. Vuorovaikutustilanteet hevosen ja nuoren välillä eivät havaintojen mukaan kehittyneet merkittävästi, koska suhde hevoseen oli jo kehittynyt. Valokuvaustilanteet hevosen kanssa olivat uusia nuorille, joissa he ottivat hyvin huomioon itsensä sekä hevosen.

Valokuvien katsominen prosessin aikana oli vaihtelevaa. Nuoret kuitenkin kehittivät katsomaan omia kuviaan lempeämmin. Prosessin aikana havaintoja tehtiin nuorten valokuvien katselusta. Ensimmäisillä toimintakerroilla nuorten oli haastavaa katsoa omaa kuvaa. Nuoret halusivat oman kuvan kohdalla vaihtaa kuvaa sekä vitsailivat omille kuvilleen. Nuoret oppivat havaintojen mukaan katsomaan omista kuvistaan myös positiivisia asioita. Tärkeänä havaintona pidettiin kykyä antaa toimintakertojen loppuvaiheessa positiivista palautetta, myös toiselle nuorelle hänen kuvistaan sekä kannustamaan nuorta sanomaan omista kuvista jotain positiivista. Valokuvaustilanteissa nuorilla oli hankaluuksia tuoda toimintakerran tema mukaan valokuviin. Pohdimme, että pitkäjänteisellä työskentelyllä nuoret oppisivat ideoimaan valokuvaustilanteita monipuolisemmin. Havaintojen mukaan toimintakertojen alussa oli joskus nuorten vastahakoisuutta lähteä tallille. Talliympäristö kanavoi nuoren aikaisemman tunnetilan uuteen toimintaan.

Arvioimme työmenetelmän soveltuvuutta lastensuojeluyksikköön havainnointilomakkeiden ja palautekyselylomakkeiden avulla. Nuorille kokosimme palautekysymykset väittäminä toimintakerroilla koetuista kokemuksista. Työntekijöiden palautekysymyksissä (liite 4) otettiin huomioon työmenetelmän

soveltuvuus lastensuojeluyksikköön. Työntekijöiden palautte saatiin kirjallisena, jota käytiin keskustellen läpi. Keskusteluun osallistui yksi työntekijä, joka toimi toisen nuoren oma-ohjaajana. Työntekijä oli koonnut palautetta myös muilta työntekijöiltä yhteiseen keskusteluun.

Työntekijöiden palautteesta nousi oleellisia pääkohtia esille, joita verrattiin havainnoinnin perusteella saatuun tietoon. Työntekijöiden palautteesta nousi esille kohderyhmän nuorten kanssa työskentelyn tärkeys, erityisesti tunnetaitojen, sosiaalisten vuorovaikutustilanteiden ja oman minäkuvan vahvistaminen. Palautteesta nousi esille myös nuorten keskinäisten vuorovaikutustaitojen kehittyminen prosessin aikana. Keskusteltaessa työntekijöiden kanssa nuorten keskinäisten vuorovaikutustaitojen kehittymisestä, pohdimme yhdessä kehittämistyön olleen työntekijöiden arjessa tehtävän kasvatustyön tukena. Palautteesta ilmeni, että työntekijöiden palaute tuki meidän tekemiä havaintoja nuorten keskinäisistä vuorovaikutustaidoista. Prosessin aikana tehtiin samoja havaintoja työntekijöiden kanssa, nuorten yksilöllisistä kehitystarpeista.

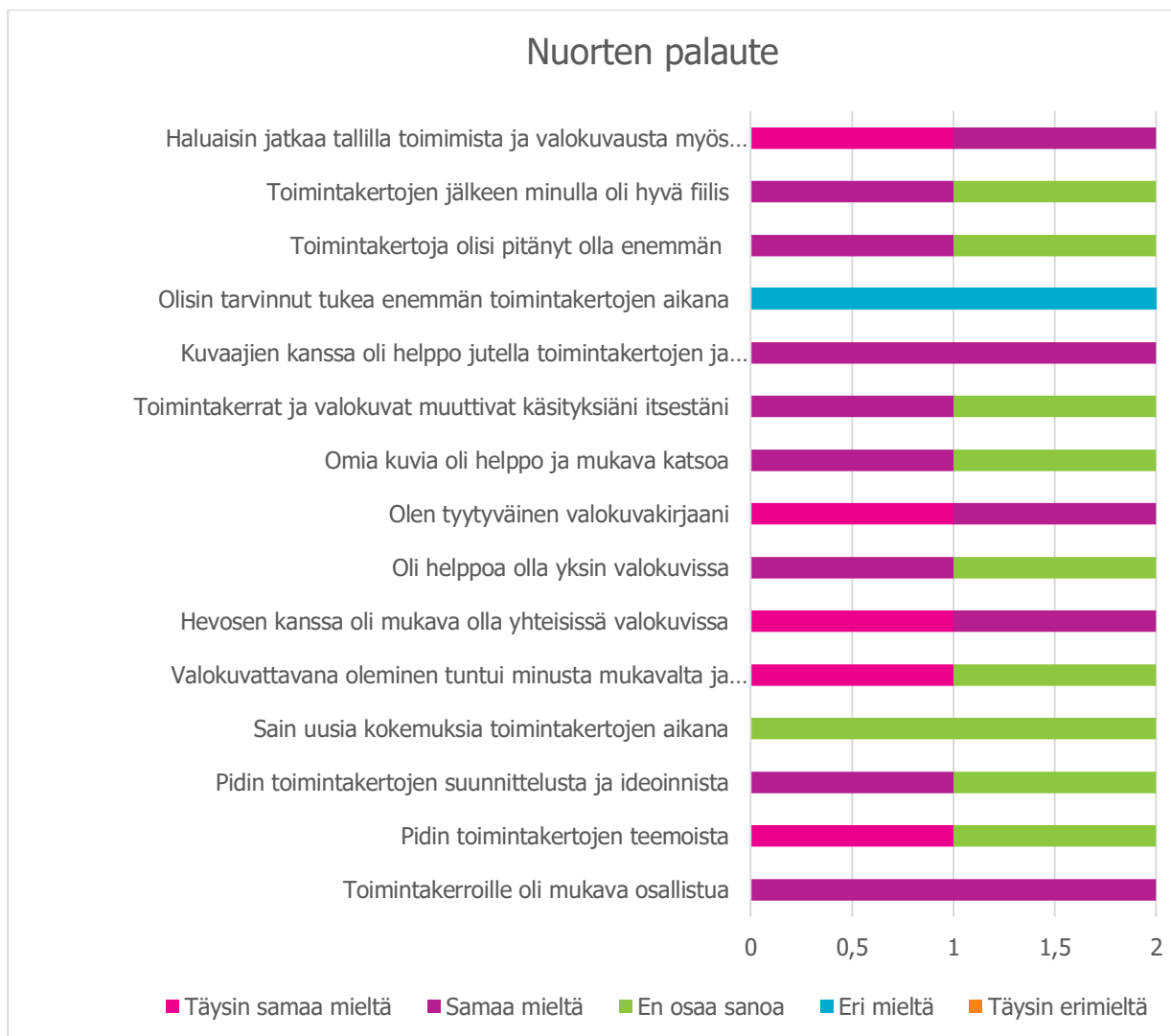
Työntekijät pitivät toimintakertojen teemoja hyvinä ja sopivina ympäristöön sekä kohderyhmälle. Työntekijät kokivat teemojen tukevan tunnetaitojen kehittymistä, sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja oman minäkuvan vahvistumista. Työntekijät toivat palautteessa esille tärkeyden työskennellä näiden asioiden parissa, erityisesti sijaishuollossa elävien nuorten kanssa.

Työmenetelmää käyttäessä täytyy ohjaajalla olla muuntautumiskykyä muuttuvien tilanteiden varalle. Toimintakerroilla tulee varautua erilaisiin tilanteisiin sekä olla valmis muuttamaan toiminnan suunnitelmaa kohderyhmän mukaisesti. Työntekijät olivat pohtineet palautteessa myös samaa huomioitavaa asiaa. Työntekijät kirjoittivat palautteessa kohderyhmän haastavuudesta. Haastavuuteen vaikuttaa mahdolliset murrosiän tuomat mielialavaihtelut, sosiaaliset vaikeudet, nuoren persoonallisuuden piirteet, nuoren voinnin vaihtelut sekä uudet jännittävät asiat. Työntekijät totesivat palautteessa, että: ”Suunnitella voi mitä haluaa, mutta toteutus tulee olemaan ihan muuta”. Työskentelystä saatiin positiivista palautetta haastavan kohderyhmän kanssa työskentelystä. Toimintakerroilla olimme ottaneet huomioon murrosiän tuomia haasteita, kuten nuorten innostamisen toimintaan. Toimintakertojen teemat oli myös rakennettu innostamaan nuoria osallistumaan toimintaan. Toimintakerroilla olimme huomioineet ja tukeneet ammatillisesti nuorten yksilöllisiä tarpeita.

Työntekijät kokivat, että valokuvaustyömenetelmä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tuovan lisää voimaannuttavia elementtejä sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Työntekijät pohtivat palautteessa valokuvaustyömenetelmän olevan sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa korjaavaa työtä. Toiminnassa syntyy yhteisiä kokemuksia, joita nuoret voi muistella myös myöhemmin. Valokuvat toimivat näissä tilanteissa muistelunvälineenä ja konkreettisina muistoina nuorille itselleen. Työntekijät kokivat valokuvatyömenetelmän sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa olevan hyvä keino nuorten minäkuvan ja elämäkuvan rakentumisessa. Työntekijät toivat palautteessa esille, että voisivat jatkaa työmenetelmän toteuttamista nuorten kanssa lastensuojeluyksikössä.

Nuorten palautekysely (liite 3) koostui viidestätoista väittämästä sekä yhdestä avoimesta kysymyksestä. Nuorten palautteesta teimme yhteenvedon, jossa etsimme väittämistä yhteneväisyyksiä (kuvio 6). Nuoret olivat samaa mieltä kahden väittämän kohdalla. Nuorten mielestä toimintakerroille oli mukava osallistua ja ohjaajien kanssa oli helppo jutella toimintakertojen ja valokuvauksen aikana. Täysin samaa mieltä ja samaa mieltä nuoret olivat kolmesta väittämästä. Nuoret kokivat, että hevosen kanssa oli mukava olla yhteisissä valokuvissa. Nuoret olivat tyytyväisiä valokuvakirjoihinsa ja nuoret halusivat jatkaa tallilla toimimista ja valokuvausta myös jatkossa työntekijöiden kanssa. Nuoret eivät osanneet sanoa mielipidettään, ovatko saaneet uusia kokemuksia toimintakertojen aikana. Nuoret eivät kokeneet, että olisivat tarvinneet enemmän tukea toimintakertojen aikana. Loput väittämistä olivat nuorilla eriäviä toisistaan. Avoimeen kysymykseen nuoret vastasivat, että hevosen kanssa oleminen oli mukavinta toimintakertojen aikana. Palautteen perusteella työmenetelmä on ollut soveltuva ympäristöön ja kohderyhmälle. Pohdimme pitkäjänteisen työskentelyn merkityksestä työmenetelmän ja kohderyhmän kanssa vievän työskentelyä syvemmälle nuorten yksillöllisten taitojen kehittämisessä.

Pohdimme toisen nuoren palautetta, joka oli ristiriidassa toimintakerroilla tehtyjen havaintojen kanssa. Nuoresta tehdyt havainnot toimintakertojen aikana ei kohdannut nuoren täyttämässä palautteessa. Havainnoimme toimintakertojen aikana toiminnan olleen nuorelle hyödyllistä, mutta palautteessa tämä asia ei tullut esille niin selkeänä kuin havainnoissamme. Pohdimme, oliko palaute nuorille liian hankala ja olisiko palaute pitänyt kerätä nuorilta jollakin muulla tavalla.

Kuvio 5. Nuorten palaute toimintakerroista. (Granlund ja Laukkanen 2016.)

Valokuvia katsellessa pyrimme keskustelemaan sen hetkisistä tunteista ja omien mielipiteiden esiintuomisesta. Keskustelu tunteista ei edennyt riittävän syvälle toimintakertojen aikana. Aikaisemmin syntynyt luottamuksellinen suhde ohjaajaa kohtaan voisi mahdollisesti auttaa pääsemään syvällisiin keskusteluihin tunteista nuorten kanssa.

Toimintakertojen aikana nuorissa tehtiin havaintoja voimaantumisprosessin mukaisista elementteistä. Toimintakertojen aikana tuimme työntekijöiden tekemää kasvatustyötä nuorten kanssa suunnitteleamalla toimintakerrat voimaantumisprosessin ympärille. Kävimme toimintakertojen jälkeen keskusteluita työntekijöiden kanssa. Työntekijöiden kanssa keskusteltiin toimintakertojen sisällöistä.

Pohdimme työmenetelmän toteuttamista kohderyhmän kanssa, joka on vieraassa talliympäristössä ja vieraiden hevosten kanssa. Toiminnallisessa kehittämistyössä nousi esille työmenetelmän haastavuus uudessa ympäristössä. Toiminnallisessa kehittämistyössä nuorten aikaisempi kokemus talliympäristössä ja hevosten kanssa helpotti toimintakertojen ohjausta. Toimintakerralla ohjaajan täytyy huomioida hevosen ja nuoren yksilölliset tarpeet sekä heidän välinen vuorovaikutus, joka on oleellinen osa toimivuuden kannalta. Nuoren osaamattomuus hevosen kanssa tulee huomioida toimintakerroilla. Havaintoja tehtiin prosessin aikana hevosen ja nuoren vuorovaikutuksen tärkeydestä. Uuden

kohderyhmän kanssa pitkäjänteinen työskentely työmenetelmän toteuttamisessa korostuu, koska hevosen ja nuoren tutustumisvaihe tarvitsee aikaa. Prosessissa nuoret olivat jo käyneet tutustumisvaiheen hevosen kanssa läpi yhteisöllisessä tallitoiminnassa. Työmenetelmän toteutus vaatii ohjaajalta paljon, koska kokonaisuuden havainnointi ja hallitseminen ovat toimivuuden kannalta tärkeää. Pohdintaa herätti haasteellisuus kasvavan kohderyhmän suhteen.

Työmenetelmän toteuttaminen vaatii suunnitelman. Toteuttamisvaiheessa toimitaan suunnitelman mukaisesti, mutta havaintojen perusteella toimintaa muutetaan kohderyhmälle sopivaksi. Havainnot toimintakerralla ovat toimivuuden kannalta tärkeää. Ensimmäisten toimintakertojen aikana havainnoista nousi esille yksilöohjauksen tarpeellisuus, ryhmän keskinäisen vuorovaikutuksen tukeminen sekä nuorten yksilöllisten tarpeiden tukeminen. Muutimme seuraaville toimintakerroille toimintaa havaintojen perusteella. Havaintojen perusteella nuoret tarvitsivat ryhmäohjauksen lisäksi, myös yksilöohjausta. Yksilöohjaus mahdollisti yksilöllisten tarpeiden huomioimisen prosessissa.

8 POHDINTA

Toiminnallinen kehittämistyö oli prosessi, joka koostui aiheen valinnasta, suunnittelu-, toimintakertojen toteutus- ja raportointivaiheesta. Aihe valikoitui omien positiivisten hevoskokemusten myötä, joissa hevosen on ollut merkittävässä asemassa. Toiminnallisen kehittämistyön toisen tekijän kokemus valokuvaus työmenetelmän toimivuudesta toisessa ympäristössä herätti kiinnostuksen yhdistää valokuvaus sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Aiheeseen tutustuminen lisäsi halua kehittää lastensuojeluun työmenetelmä, joka tukisi nuorten sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, korjaavia kokemuksia ja voimaantumisprosessia sekä toimisi työmenetelmänä työntekijöiden arjentyön tukena.

Sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valokuvaaminen lastensuojeluyksikön arjentyön tukena tukee nuoren kasvua ja kehitystä. Toiminnallisen kehittämistyön prosessin aikana havaittiin, kuinka yksilöllinen ohjaaminen ja valokuvaaminen tukivat työntekijöiden tekemää arjentyötä. Työntekijöiltä ja nuorilta saama palaute tuki myös meidän tekemiä havaintoja sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valokuvaamisen hyödyistä. Nuorten palautteesta nousi halu työskentelyn jatkuvuudelle. Nuorten halu jatkaa työmenetelmän toteuttamista voidaan tulkita toimintakertojen olleen hyödyllisiä nuorille. Toiminnalliseen kehittämistyöhön osallistuneille nuorille jäi valokuvakirja muistoksi työskentelystämme. Valokuvakirja antaa nuorille mahdollisuuden jäsentää omaa elämäänsä sekä käsitellä sijotusajan tapahtumia.

Aluksi palautteen keräämiseksi nuorilta oli suunniteltu teemahaastattelu. Prosessin aikana päätimme kuitenkin kerätä palautteen kirjallisesti väittämien avulla, joissa korostui nuorten kokemus toimintakerroista. Nuorten palautteen keruuvaiheessa nuorille olisi pitänyt pohjustaa paremmin palautekyselylomakkeen täyttämistä. Pohdimme, että pitkäjänteisellä työskentelyllä nuorten kokemukset voimaantumisprosessista olisivat nousseet paremmin palautteesta esille. Pitkäjänteinen työskentely lisäisi luottamusta ohjaajan ja nuoren välillä, joka lisäisi syvällisempää keskustelua omista tunteista ja veisi mahdollisesti voimaantumisprosessia eteenpäin. Pohdimme pitkäjänteisen työskentelyn tueksi nuorten tallipäiväkirjaa, jonne nuoret kirjoittaisivat jokakertaisen toimintakerran ajatuksia ja tunteita. Nuorille ohjeistettaisiin tallipäiväkirjan kirjoittamista, mutta korostetaan vapaaehtoisuutta. Tallipäiväkirja auttaisi nuorta jäsentämään toimintakerroilla käytyjä teemoja.

Jakkulan sijaishuoltokodit Oy:n ympäristö talleineen mahdollistaa hyvät olosuhteen työmenetelmän toteuttamiselle. Jakkulan ympäristö on monipuolinen, joka antaa rajattomat mahdollisuudet nuorten kanssa työskentelyyn. Ympäristön hyödyntämisen rajana on ainoastaan työntekijän oma mielikuviutus. Pohdimme henkilökunnan sitoutuneisuuden lisäävän toiminnan tuloksellisuutta. Jokaisen työntekijän tulisi hyväksyä sosiaalipedagoginen hevostoiminta ja valokuvaus työmenetelmä. Nuorten kiinnostus hevosten kanssa toimimiseen lisää nuorten motivaatiota, jolla päästään tavoitteisiin. Hevosten kanssa toimimisessa korostuu vapaaehtoisuus. Nuorten mahdolliset allergiat tuovat haasteita, mutta eivät ole kuitenkaan este toiminnan toteuttamiselle. Ulkoympäristössä toimiminen hevosen kanssa antaa mahdollisuuden allergikoille osallistua toimintaan.

Pohdimme prosessin jälkeen luottamuksellisen suhteen merkityksestä työmenetelmää käyttäessä. Koemme, että luottamuksellinen suhde asiakkaaseen ja pitkäjänteinen työskentely nuoren kanssa veisi prosessia eteenpäin. Luottamuksellinen suhde asiakkaaseen lisää työmenetelmän mahdollisuuksia päästä työskentelemään nuoren kanssa kokemistaan traumaista. Työmenetelmän toteuttaminen on haasteellista, koska ohjaajan täytyy huomioida ympäristö, asiakas ja hevonen. Ohjaajalla täytyy olla taito muuttaa toimintaa tilanteeseen sopivaksi sekä hallita kokonaisuus toimintakerroilla.

Toimintakertojen toteuttamisen jälkeen pohdimme työmenetelmän haastavuutta uudessa ympäristössä, jossa nuoret eivät ole tuttuja ohjaajalle tai hevoselle. Uusi ympäristö vaatii enemmän aikaa työmenetelmän toteuttamiselle, ja toiminnan tulee olla pitkäjänteistä. Tutustumisvaihe uudessa ympäristössä vie enemmän aikaa, mikäli ympäristö, hevoset ja ihmiset ovat toisilleen vieraita. Tutustumisvaiheeseen pitää panostaa tavoitteellisen toiminnan hyödyllisyyden kannalta. Haasteellisuutta lisää nuoret, joilla ei mahdollisesti ole kokemusta hevosten kanssa toimimisesta.

Valokuvaus työmenetelmä lisää voimauttavia elementtejä sosiaalipedagogiseen hevostoimintaan. Voimauttavien elementtien vuoksi työmenetelmä soveltuu ennaltaehkäiseväksi ja korjaavaksi työmuodoksi. Lastensuojelun työntekijöiden tulisi saada lisäkoulutusta työmenetelmien soveltuvuudesta työskentelyyn. Työmenetelmien avulla päästään työskentelemään nuorten kanssa tavoitteellisesti ja tukemaan nuorten yksilöllistä kehitystä. Työntekijän tulee ymmärtää työmenetelmää käyttäessä terapian ja voimauttavan työskentelyn erot ammatillisesti. Tavoitteellinen työskentely vaikuttaa myös lastensuojelun kustannuksiin, ennaltaehkäisevällä ja korjaavalla työskentelyllä voidaan estää suurten ongelmien syntymistä.

Toiminnallisen kehittämistyön työskentelyn aikana emme löytäneet vastaavaa tutkimusta, jossa olisi käytetty valokuvaus työmenetelmää sosiaalipedagogisen hevostoiminnan tukena. Pohdimme sosiaalipedagogisen hevostoiminnan valokuvaamisen tuovan työskentelyyn nuorten kanssa syvyyttä. Nuori jäsentää valokuvan kautta vuorovaikutustilanteita hevosen kanssa. Nuori pystyy käsittelemään omia tunteita valokuvatyöskentelyn avulla syvällisemmin, kuin pelkän sosiaalipedagogisen hevostoiminnan avulla. Työmenetelmän käyttö mahdollisuutta voidaan kehittää nuoren perheen kanssa työskentelyn tueksi.

Toiminnallinen kehittämistyö vahvisti taitoja ja motivaatiota työskennellä lastensuojelussa. Työmenetelmän toteuttaminen vahvisti tietoa valokuvaus työmenetelmä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnan hyödyllisyydestä ja toimivuudesta. Ammatillisesti kehityimme työparityöskentelyssä, jossa korostui toimintakertojen ohjauksen reflektointi. Kehitimme toimintakertojen avulla muuntautumiskykyämme ja tavoitteellista havainnointia.

Jatkotutkimus aiheeksi nousi tarve tutkia valokuvaus työmenetelmän hyödyllisyyttä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa. Pohdimme, että luotettavia tuloksia saisi pitkäjänteisellä työskentelelyllä sekä isommalla kohderyhmällä. Jatkotutkimus tuotokseksi pohdimme konkreettista esitettä sosiaalipedagogista hevostoimintaa kuntoutusmuotona toteuttavista yrityksistä sosiaalityöntekijöille. Esit-

teessä tulisi tuota esille sosiaalipedagogisen hyödyllisyydestä sekä kustannustehokkuudesta ennalta-ehkäisevässä ja korjaavassa työskentelyssä. Näiden jatkotutkimusaiheiden avulla toimintaa voisi saada näkyvämmäksi erilaisten työmenetelmien monipuolisista käyttömahdollisuuksista. Hymyyn ja positiivisten kokemusten löytämiseen hevosen ja valokuvauksen avulla kannattaa panostaa.

“Hevonen kuvastaa sitä, millainen ihminen haluaisin olla – vahva, voimakas ja kaunis - ja se pystyy antamaan meille pakotien arkisesta elämästämme— Pam Brown”. (Siven 2015, 18)

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- AHO, Sirkku ja LAINE, Kaarina 2004. Minä ja muut. Helsinki: Otavan kirjapaino Oy.
- COLEMAN, Vallerie 2012. Techniques that address trauma. Julkaisussa: TROTTER, Kay (toim.) Harnessing the power of equine assisted counselling. New York: LLC, 27—40.
- ESKOLA, Jari ja SUORANTA, Juha 2008. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- DUNDERFELT, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia. Helsinki: WSOYpro Oy.
- HALKOLA, Ulla 2014a. Mitä valokuvaterapia on? HALKOLA, Ulla, MANNERMAA, Lauri, KOFFERT, Tarja ja KOULU, Leena. (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 12—22.
- HALKOLA, Ulla 2014b. Valokuvaterapian teoreettisia perusteita hahmottamassa. HALKOLA, Ulla, MANNERMAA, Lauri, KOFFERT, Tarja ja KOULU, Leena. (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 48—72.
- HALLBERG, Leif 2008. Walking the way oh the horse. Exploring the power of the horse–human relationship. New York Bloomington: iUniverse, Inc.
- HARJU, Virpi 2014. Lapsi linssin takana – valokuvaus lastensuojelun työvälineenä. HALKOLA, Ulla, MANNERMAA, Lauri, KOFFERT, Tarja ja KOULU, Leena. (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 228—237.
- HELLSTRÖM, Martti 2010. Sata sanaa kasvatuksesta. Juva: WS Bookwell Oy.
- HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko ja SAJAVAARA, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- JEFFERS, Pamela, LUCAS ja HOUSER, Kristina 2012. Techniques that speak to atypical behaviors. Julkaisussa: TROTTER, Kay (toim.) Harnessing the power of equine assisted counselling. New York: LLC, 119—127.
- KALLIOLA, Tiina, KURKI, Arja, SALMI, Marjaana ja TAMMINEN- VESTERBACKA, Tutta 2010. Matkalla ohjaajuuteen. Helsinki: Oy Nord Print AB.
- KALTIALA-HEINO, Riittakerttu 2012. Lasten kaltoinkohtelu- oireet ja ongelmat nuoruusiässä. Julkaisussa: SÖDERHOLM, Annlis ja KIVITIE-KALLIO, Satu (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Porvoo: Bookwell Oy, 168—176.
- KANSANELÄKELAITOS 2016. Terapiat [verkkosivu]. Kansaneläkelaitos. [Viitattu 2016-10-16.] Saatavissa: <http://www.kela.fi/terapiat>
- KJÄLDMAN, Ritva 2008. Hevonen oppimisprosessissa kasvattajana ja kuntouttajana. [Viitattu 2008-04.] Saatavissa: <http://www.hevostoiminta.net/25>
- KOFFERT, Tarja 2014. Valokuva ja kongnitiiviset työskentelytavat depressiopotilaiden hoidossa. HALKOLA, Ulla, MANNERMAA, Lauri, KOFFERT, Tarja ja KOULU, Leena (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 93—105.
- KUOPPALA, Tuula 2015. Suomen viralinen tilasto [verkkokirja]. THL [Viitattu 2015-12-14.] Saatavissa: https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/129537/Tr25_15.pdf?sequence=1
- KYLLÖNEN, Tero 2013. Kehonkuva ja ulkonäköpaineet: ”Pitää olla jotenkin samannäköinen kuin muut” [verkkajulkaisu]. Yle.fi. [Viitattu 2013-01-09.] Saatavissa: <http://yle.fi/aihe/artikkeli/2013/01/09/kehonkuva-ja-ulkonakopaineet-pitaa-olla-jotenkin-samannakoinen-kuin-muut>

- KÄNKÄNEN, Päivi 2015. Taidelähtöiset menetelmät [verkkojulkaisu]. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos. [Viitattu 2016-10-15.] Saatavissa: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tuoksi/menetelmat/taidelahtoiset_menetelmat
- LAAMANEN, Kai 2001. Johda liiketoimintaa prosessin verkkona. Keuruu: Otavan kirjapaino.
- LAKI LASTENSUOJELUSTA L 13.4.2007/417. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2015-03-26]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L9P45>
- LANKINEN, Mari 2011. Voimaneidot. Tallinnan kirjapaino Oy.
- LASTENSUOJELUN ERITYISOSAAMISEN KESKUS 2005. Mun Stoori. Korttisarjan suomenkieleiset käyttöohjeet. Jyväskylä: Pesäpuu Ry.
- NUSSEN, Joy 2012. The magic room. Julkaisussa: TROTTER, Kay (toim.) Harnessing the power of equine assisted counseling. New York: LLC, 49—25.
- ORANEN, Mikko 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä [verkkojulkaisu]. Ensi- ja turvakotien liitto ry [Viitattu 2015-12-14.] Saatavissa: <http://www.ensija-turvakotienliitto.fi/@Bin/1911491/mit%C3%A4%20mielt%C3%A4!%20raporttiCS3.pdf>
- PALOLA, Leni 2013. Ratsastusterapian mahdollisuudet lasten ja nuorten psykososiaalisessa kuntoutuksessa. IKÄHEIMO, Kaija (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 157—170.
- PARELLI, Pat, PARELLI, Linda 2012. Looking at equine assisted counseling from the horse`s perspective. Julkaisussa: TROTTER, Kay (toim.) Harnessing the power of equine assisted counseling. New York: LLC, 17—26.
- RANTA, Klaus, LINDBERG, Nina, GREGOV, Vera, EHRLING, Leena, TAINIO, Veli-Matti ja MARTTUNEN, Mauri 2016. Nuorten itsetuhoisuuden ja epävakaiden piirteiden psykoterapeuttisten hoitomuotojen vaikuttavuus. Suomen lääkirlehti. [Viitattu 2016-10-15.] Saatavissa: [https://www.thl.fi/documents/974282/1449788/thea+strandholm+epavakaat+piirteet+ja+itsetuhoisuus\(1\).pdf/85d23931-6373-4346-af00-1d698450b24c](https://www.thl.fi/documents/974282/1449788/thea+strandholm+epavakaat+piirteet+ja+itsetuhoisuus(1).pdf/85d23931-6373-4346-af00-1d698450b24c)
- RÄTY, Tapio 2015. Lastensuojelulaki – käytäntö ja soveltaminen. Porvoo: Bookwell Oy.
- SAVOLAINEN, Miina 2014. Voimauttava valokuva. HALKOLA, Ulla, MANNERMAA, Lauri, KOFFERT, Tarja ja KOULU, Leena (toim.) Valokuvan terapeuttinen voima. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 210—227.
- SAVOLAINEN, Miina s.a. Voimauttavan valokuvan menetelmä [verkkosivu]. Ultimira.com [Viitattu 2016-10-15.] Saatavissa: <http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.htm>
- SEPPÄLÄ, Tua 2006. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta uutena nuorisotyön työmuotona. Julkaisussa: KYLMÄKOSKI, Merja, LIND, Kimmo, HINTIKKA, Timo, AITTOLA, Tapio (toim.) Nuorten tilat. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 88—98.
- SIITONEN, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Oulu: Oulun yliopisto opettajankoulutuslaitos. Väitöskirja.
- SINKKONEN, Jari 2012. Mitä tulisi ottaa huomioon lasta sijoitettaessa. Julkaisussa: SÖDERHOLM, Annlis ja KIVITIE-KALLIO, Satu (toim.) Lapsen kaltoinkohtelu. Porvoo: Bookwell Oy, 269—277.
- SINKKONEN, Jari 2013. Lapsen yksilökehitys ja suhde eläimiin. IKÄHEIMO, Kaija (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 37—43.
- SIVEN, Satu 2015. Elämän hallintaa etsimässä. Sosiaalipedagoginen hevostoiminta huostaan otettujen nuorten elämänhallinnan tukena koulukodissa. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto, sosiaalityö. Pro gradu.

SUTINEN, Marja 2013. Eläinavusteinen voimauttava valokuvaus. IKÄHEIMO, Kaija (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 221—225.

SOSIAALIALAN KORKEAKOULUTETTUIJEN AMMATTIJÄRJESTÖ TALENTIA RY 2013. Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet [Verkojulkaisu]. Ammattieettinen lautakunta. [Viitattu 2015-09-29.] Saatavissa: http://www.talentia.fi/files/558/Etiikkaopas_2013_net.pdf

TÖRMÄLEHTO, Erna 2013. Hevostoiminnan terapeuttinen voima lasten ja nuorten ryhmissä. IKÄHEIMO, Kaija (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 171—183.

LIITE 1: TOIMINTAKERTOJEN SUUNNITTELU RUNKO

TOIMINTAKERTA 1**OSALLISTUJAT:**

Ketkä osallistuvat?

Määrä?

Kohdejoukon erityispiirteiden kuvaus.

TAVOITTEET TOIMINNALLE:**FYYSISET JÄRJESTELYT:**

Tila: Missä tilassa? Tilajärjestelyt?

Materiaali: Millaista materiaalia?

TILANTEEN ETENEMINEN

Aloitus:

Tilanteen eteneminen:

Lopetus:

LIITE 2: TOIMINTAKERTOJEN HAVAINNOINTILOMAKE

Havainnoitava nuori: _____

1. Kuinka nuori kohtaa ohjaajat?
2. Minkä kortin nuori valitsi? miksi?
3. Kuinka nuori suhtautuu toimintakertaan? (innostuneesti, positiivisesti, negatiivisesti, hermostuneesti jne.)
4. Tekeekö nuori itsenäisiä ja omia valintoja suunniteltaessa toimintakertojen sisältöä?
5. Kuinka nuori itseohjautuu toimintakertojen aikana toimintaan?
6. Nuoren itseohjautuvuus kuvausten aikana ja suunnittelussa?
7. Nuoren rohkeus ja käyttäytyminen kuvausten aikana?
8. Nuoren rohkeus ja käyttäytyminen tallilla toimiessa?
9. Nuoren osallisuus ryhmässä?
10. Kuinka nuori ottaa kontaktia hevoseen, muihin nuoriin ja aikuisiin? (aktiivisesti, välttelevä, poissaoleva, jätetty taakse jne.)
11. Kuinka nuori suhtautuu omien kuviensa katsomiseen ja itsensä näkemiseen kuvassa? (näkeekö nuori positiivisia asioita kuvissa)

12. Kuinka nuori keskittyy toimintakertojen aikana ohjaukseen?

13. Mitä tulisi ottaa huomioon seuraavalla toimintakerralla?

LIITE 3: PALAUTEKYSELY NUORILLE

	Täysin samaa mieltä	Samaa mieltä	En osaa sanoa	Eri mieltä	Täysin eri mieltä
1. Toimintakerroille oli mukava osallistua	☐	☐	☐	☐	☐
2. Pidin toimintakertojen teemoista	☐	☐	☐	☐	☐
3. Pidin toimintakertojen suunnittelusta ja ideoinnista	☐	☐	☐	☐	☐
4. Sain uusia kokemuksia toimintakertojen aikana	☐	☐	☐	☐	☐
5. Valokuvattavana oleminen tuntui minusta mukavalta ja luontevalta	☐	☐	☐	☐	☐
6. Hevosen kanssa oli mukava olla yhteisissä valokuvissa	☐	☐	☐	☐	☐
7. Oli helppoa olla yksin valokuvattavana	☐	☐	☐	☐	☐
8. Olen tyytyväinen valokuvakirjaani	☐	☐	☐	☐	☐
9. Omia kuvia oli helppo ja mukava katsoa	☐	☐	☐	☐	☐
10. Toimintakerrat ja valokuvat muuttivat käsityksiäni itsestäni	☐	☐	☐	☐	☐
11. Kuvaajien kanssa oli helppo jutella toimintakertojen ja valokuvauksen aikana	☐	☐	☐	☐	☐
12. Olisin tarvinnut tukea enemmän toimintakertojen aikana	☐	☐	☐	☐	☐
13. Toimintakertoja olisi pitänyt olla enemmän	☐	☐	☐	☐	☐
14. Toimintakertojen jälkeen minulla oli hyvä fiilis	☐	☐	☐	☐	☐
15. Haluaisin jatkaa tallilla toimimista ja valokuvausta myös jatkossa työntekijöiden kanssa	☐	☐	☐	☐	☐
16. Mikä oli mielestäsi mukavinta toimintakertojen aikana?					

LIITE 4: PALAUTEKYSELY TYÖNTEKIJÖILLE VALOKUVAUSTYÖMENETELMÄ SOSIAALIPEDAGOGISESSA HEVOSTOIMINNASSA

1. Kuinka nuoret suhtautuivat toimintakertoihin? (innoissaan, odotten, hermostuneesti, välinpitämättömästi jne.)
2. Miten toimintakertojen teemojen sisällöt soveltuivat ympäristöön sekä kohderyhmälle? (lastensuojeluyksikkö, sosiaalipedagoginen hevostoiminta, valokuvaus, murrosikäiset tytöt.)
3. Huomasitteko osallistuneiden tyttöjen arkikäyttäytymisessä muutoksia prosessin aikana? (vuorovaikutustaidot, itsetunnon heikentyminen / parantuminen, hyväksytyksi tulemisen kokemus jne..)
4. Tukivatko toiminnalliset kerrat kasvatustyötänne tyttöjen kanssa lastensuojeluyksikössä? (pettymysten sietokyky, oman mielipiteen esiin tuominen, tunteiden esiin tunnekasvatus jne..)
5. Mitä tulisi huomioida toimintakertoja suunniteltaessa ja toteutuksessa jatkossa? (toimintakertojen määrät, teemojen sisältö, kohderyhmä, ympäristö jne..)
6. Kuinka valokuvaus ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta yhdistettynä mielestänne soveltuu lastensuojeluyksikköön työmenetelmäksi? Voisitteko työyhteisössänne pohtia jatkavanne työmenetelmän toteuttamista tyttöjen / muiden nuorten kanssa lastensuojeluyksikössä.

Työmenetelmä opas

Valokuvaus työmenetelmä
sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa

(Granlund ja Laukkanen 2016-05-21.)

Tekijät: Granlund Mirette

Laukkanen Jenna

SISÄLLYSLUETTELO

LUKIJALLE.....	3
HEVOSEN, VALOKUVAN JA YMPÄRISTÖN MERKITYS TYÖMENETELMÄSSÄ.....	4
VOIMAANTUMISPROSESSI.....	7
TOIMINTAKERTOJEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS.....	10
TOIMINTAKERROILLA HUOMIOITAVAT ASIAT.....	13
LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT.....	15
LIITTE 1 PEDAGOGINEN SUUNNITTELURUNKO.....	17
LIITE 2. TOIMINTAKERTOJEN TEEMAT.....	18

LUKIJALLE

Lastensuojelutyön tueksi tarvitaan työmenetelmiä, jotka tukevat lasten ja nuorten minäkuvan ja itsearvostuksen kehittymistä. Lapsi tai nuori tarvitsee uusia tapoja käsitellä elämäkokemuksiaan, vuorovaikutussuhteitaan ja käsitystä itsestään. Pelkkä verbaalinen tapa käsitellä lapsen tai nuoren menneisyyttä ei riitä tukemaan hänen minäkuvan ja itsearvostuksen kehitystään. (Savolainen s.a.)

Valokuvaus työmenetelmä sosiaalipedagogisessa hevostoiminnassa tukee nuoren sosiaalisia vuorovaikutustaitoja, korjaavia kokemuksia ja voimaantumisprosessia. Valokuvaustyömenetelmä toimii sosiaalipedagogisen hevostoiminnan rinnalla ikuistamaan vuorovaikutustilanteita nuoren ja hevosen välillä. Työmenetelmän keskeisimpänä tavoitteena on mahdollistaa nuorelle taito katsoa itseään lempeämmin.

Tavoitteena toiminnallisilla kerroilla on ottaa nuori huomioon yksilöllisesti. Voimaantumisteoria toimii keskeisimpänä tietoperustana työmenetelmässä ja toimintakertojen suunnittelussa. Nuoret osallistetaan toimintakertojen suunnitteluun ja ideointiin.

HEVOSEN, VALOKUVAN JA YMPÄRISTÖN MERKITYS TYÖMENETELMÄSSÄ

Traumaattiset kokemukset lapsuudessa aiheuttavat itsetunnon alentumista, itsesyytöksiä sekä huonommuuden tunteita. Sijoitettujen nuorten kanssa tietoisesti ja tavoitteellisesti parannetaan nuoren minäkuvaa itsestään. Tavoitteena on, että nuoret näkisivät itsensä ainutlaatuisina yksilöinä. (Kaltiala-Heino 2012, 169, 175.)

Hevosta hoitaessaan ja huolehtiessaan nuori saa mahdollisuuden opetella empatian, hoivan ja huolenpidon taitoja. Hevosen hyvinvoinnin huolehtimisen kannalta nuori kokee itsensä merkitykselliseksi ja tärkeäksi. Hevonen mahdollistaa nuorelle aidon, konkreettisen ja yksinkertaisen kokemuksen, joka koetaan fyysisenä sekä psyykkisenä kokemuksena. Traumatisoituneelle nuorelle erityisen tärkeää on, ettei hevonen petä, arvostele tai salaile mitään. Hevonen pystyy ottamaan nuoren ilot sekä surut aidosti vastaan, kuitenkin arvostelematta nuorta. (Palola 2013, 160.)

Hevostoimintaa voidaan hyödyntää lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä, sekä sitä voidaan käyttää myös korjaavassa työskentelyssä, jossa ongelmat ovat jo syntyneet. Hevonen ja talliyhteisö voivat tuottaa ihmiselle meli hyvän tunnetta sekä vaikuttaa ihmiseen rauhoittavalla tavalla. (Seppälä 2006, 93–94.)

Hevosen kanssa työskennellessä voidaan päästä kokonaisvaltaisiin prosesseihin ihmisen kaikilla kehityksen tasoilla, fyysisellä, psyykkisellä ja sosiaalisella (Palola 2013, 159). Nuori oppii hevosen avulla hygieniasta, ravitsemuksesta ja liikunnan tärkeydestä. Hevonen opettaa nuorelle elämäntaitoja samalla kun nuori huolehtii hevosen hyvinvoinnista. Ymmärrys siitä miksi hevosesta pidetään huolta, kääntyy toistojen avulla nuoren omaan elämään. Hevosen avulla nuori oppii myös syy seuraussuhteita. (Hallberg 2008,

376.) Hevoset auttavat itsetietoisuuden ja tunteiden hallinnan kasvattamisessa sekä kehittämään uusia taitoja elää itsenäisesti omaa elämää (Coleman 2012, 28).

Nuorelle luodaan talliympäristössä turvallinen ilmapiiri uusiin tunnekokemuksiin. Ison eläimen huolehtiminen ja hallinta sekä rauhallinen ja johdonmukainen käyttäytyminen mahdollistavat nuorelle uuden kokemuksen turvallisesta aikuisesta. Tallilla yhdessä toimiessa varmistetaan myös ympäristön turvallisuus. Pienetkin asiat toiminnassa vaikuttaa suuresti nuoren turvallisuuden tunteeseen. Järjestelmällisyys toiminnassa sekä selkeä ympäristö koetaan usein turvallisena, joka auttaa uusien tunnekokemusten kohtaamisessa. (Palola 2013, 159–160.)

Traumatisoituneella nuorella empatian tunteet voivat olla kadoksissa, myös huolenpidon ja hoivan kokemattomuus on merkityksellistä nuorelle. Nuorta tuetaan havainnoimaan hevosen käyttäytymistä ja kehonkieltä. (Palola 2013, 160.) Hevonen on eläin, joka näyttää omia tunteitaan käyttäytymisellään. Hevosen kanssa toimiessa on kunnioitettava hevosen omaa tilaa. Vuorovaikutustilanteissa hevoselle tulee antaa tarpeeksi omaa tilaa reagoida ja näyttää omat tunteensa. Vuorovaikutustilanteissa erityisen tärkeää nuoren kannalta ovat nämä opettavaiset havainnointitilanteet, joissa pohditaan hevosen reagointi ja tunneilmaisuja yhdessä ohjaajan kanssa. (Parelli 2012, 17–18).

Valokuvaamisen käyttö kuntouttavassa työskentelyssä ei vaadi ammattihenkilökunnalta taiteellista tai teknistä osaamista (Känkänen 2015). Nuori voi myös itse osallistua valokuvaamiseen, joka mahdollistaa nuorelle luovuuden kokeilun. Valokuvaus lisää nuorelle kokemuksia visuaalisuudesta, onnistumisesta, erehtymisestä ja itseilmaisusta. Nuori oppii valokuvauksen myötä luottamaan taitoihinsa, joka lisää itsetietoisuuden kehittymistä. Taitojen kehittyessä nuori alkaa luottaa valokuviansa arvokkuuteen ja oppii arvostamaan omia tekemisiään. Luovuuden kasvaessa valokuvauksen avulla kehittyy nuoren itsetunto prosessin mukana. (Harju 2014, 230.)

Tavoitteena on saada kuvattava näkemään itsensä arvokkaana ja kauniina. Jokaisella ihmisellä tulisi olla edes kerran hetki, jolloin hän kokee itsensä tärkeäksi ja erityiseksi. Valokuvauksen tarkoituksena on luoda henkilölle uusia kokemuksia itsestään valokuvan avulla. Valokuvauksessa koettu voimaatuminen perustuu korjaaviin katseisiin ja nähdyksi tulemiseen. (Savolainen 2014, 220.)

KUVA 1. Toimintakerralla kesäpäivästä nauttimista. (Granlund ja Laukkanen 2016-05-21.)

VOIMAANTUMISPROSESSI

Voimaantumisen prosessi, joka lähtee nuoren omasta tahdosta. Nuorta ei voi pakottaa eikä kukaan muu voi voimaannuttaa häntä, kuitenkin voimaantumista voi tukea hienovaraisesti. Nuoren voimaantumiseen vaikuttavat toiset ihmiset, olosuhteet ja sosiaaliset rakenteet, kuitenkin voimaantuminen on hyvin yksilöllinen prosessi. Voimaantumisprosessissa on tärkeää toimia olosuhteissa, joissa nuorelle tulee tunne omien voimavarojen vapautumisesta. Voimaantumiseen vaikuttaa oman mielen voimavarat ja voimaantuminen vaihtelee elämäntilanteiden mukaisesti. Voimaantuminen lisää hyvinvointia nuoren omassa sisäisessä todellisuudessa, mutta myös hänen lähiympäristössään. (Lankinen 2011, 11.)

Voimaantumisen ilmeneminen on hyvin yksilöllistä, mutta ihminen on voimaantunut, kun hän on löytänyt omat sisäiset voimavaransa. Sisäinen vahvistuminen sekä osallisuuden kokemus kertovat voimaatumisesta. Ryhmän vuorovaikutustilanteissa voimaantunut ihminen suuntaa energiansa toimintaan. Ihminen on läsnä ja kuuntelee sekä ottaa vastuuta omasta toiminnasta, eikä kuluta energiaa miettimällä muiden mielipiteitä. (Lankinen 2011, 12.)

Voimaantumisteoriassa ihminen on aktiivinen, luova ja vapaa. Ihminen asettaa itselleen uusia päämääriä, joita hän tavoittelee. Voimaantumisprosessi on henkilökohtainen, mutta siihen vaikuttavat toiset ihmiset, olosuhteen ja sosiaaliset rakenteet. (Siitonen 1999, 118.)

Voimaantumisteoria koostuu viidestä osa-alueesta:

1. Voimaantuminen on henkilökohtainen sosiaalinen prosessi, joka tarkoittaa, ettei voimaa voi antaa toiselle ihmiselle. (Siitonen 1999, 161.)

2. ”Voimaatuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi” (Siitonen 1999, 162).

3. Voimaatuminen vaikuttaa sitoutumisprosessiin. (Siitonen 1999, 162.) Voimaatunut ihminen on toiveikas ja pystyy sitoutumaan asettamiensa tavoitteiden saavuttamiseen. Voimaatumisen ollessa heikkoa ei ihminen pysty näkemään omia mahdollisuuksia tai kykyjään. (Siitonen 1999, 159–160.)

4. Voimaatuminen vaikuttaa hyvinvointiin. Voimaatumisteorian neljännessä osa-alueessa nähdään hyvinvointi yksilön sekä ryhmän hyvinvointina. Yksilön voimaatumiseen ja hyvinvointiin vaikuttaa muiden ryhmän jäsenten voimaatumisen ja hyvinvoinnin kokeminen. (Siitonen 1999, 162.)

5. Voimaatuminen ei ole pysyvää. Ihmisen elämäntilanteet muuttuvat jatkuvasti ja ihminen muuttuu fyysisesti kuin psyykkisesti. Yhteisön suhtautuminen ja minäkäsityksen ja ympäristön välille voi muodostua ristiriitoja, jotka vaikuttavat ihmisen voimaatumisen tunteeseen. Voimavaransa menettänyt ihminen voi jopa masentua, jonka vuoksi on tärkeää ennaltaehkäistä arjessa voimavarojen vähenemisen. (Siitonen 1999, 164–165.)

Minäkäsitys on merkityksellinen voimaatumisprosessissa, koska ihmisen käsitys itsestään vaikuttaa siihen millaisia odotuksia ihmisellä on tulevaisuuden suhteen sekä miten hän itse arvioi voimavaransa näihin odotuksiin nähden (Siitonen 1999, 130).

Minäkäsitys on hyvin laaja kokonaisuus, joka pitää sisällään myös itsetunnon. Itsetunnon nähdään myös liittyvän voimaatumiseen. Voimaatuminen näkyy vahvistuneena itsetuntona, kykynä asettaa itselleen päämääriä ja kulkea sekä saavuttaa asettamansa päämäärät. Voimaatuminen nähdään myös ihmisen oman elämän ja muutoksen hallinnan tunteena sekä toiveikkuutena tulevaisuutta kohtaan. (Siitonen 1999, 134.)

Eläimet ovat itsetunnon tukijoita, jonka vuoksi on perusteltua käyttää hevosta voimaantumisprosessin tukena (Sutinen 2013, 222). Nuoren on mahdollista käsitellä omia pettymyksen ja hylätyksi tulemisen tunteita yhdessä hevosen kanssa, jolloin nuorelle muodostuu kiintymys hevosta kohtaan. Kiintymys mahdollistaa nuorelle korjaavia kokemuksia hevosen kanssa, jotka vahvistavat nuoren itsetuntoa. (Sinkkonen 2013, 43.)

KUVA 2. Nuori ja poni niityllä. (Granlund ja Laukkanen 2016-05-28.)

TOIMINTAKERTOJEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Suunnittelu vaiheessa toimintakerroille asetetaan teemat ja toiminnan sisällön tavoitteet. Liitteenä esimerkki toimintakertojen teemoista (liite 1.). Toiminnan teemat ja tavoitteiden sisällöt suunnitellaan voimaantumisteorian pohjalta kohderyhmälle ja ympäristöön soveltuvaksi. Toiminnan suunnittelun apuna voi käyttää pedagogista suunnittelurunkoa (liite 2.).

Jokaisen toimintakerran suunnitteluvaiheessa otetaan huomioon yksilö- ja ryhmäohjaukset. Yksilöohjauksessa huomioidaan osallistujien yksilölliset tarpeet. Havaintojen perusteella tehtyjä yksilöllisiä tarpeita tuetaan tilanteiden mukaisesti. Ryhmäohjauksessa tuetaan yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyttä tuetaan osallistamalla osallistajat ryhmässä toimimiseen ja suunnitteluun. Toiminnan tarkoituksena on toimia yhdessä yksilöllisesti. Pääsääntöisesti osallistajat toimivat ryhmässä, mutta kuvaustilanteissa osallistajat hajaantuvat (kuva1, kuva2, kuva3).

Jokaisessa teemassa tulee toteutua osallistujan ja hevosen välinen vuorovaikutus. Jokaisella toimintakerralla osallistujia johdatellaan aiheeseen ja tunnelmaan hevosten kautta. Valokuvaustilanteet suunnitellaan osallistujien kanssa yhdessä ottaen huomioon toimintakertojen teemat ja vuorovaikutus hevosen kanssa. Valokuvaus tilanteissa korostetaan osallistujien yksilöllisyyttä, mutta annetaan myös mahdollisuus kuvata toisiaan.

Toimintakerrat aloitetaan samalla aloituksella joka kerta, joka luo osallistujille turvallisuuden tunteen ja samalla ottaa ohjaustilanteen haltuun struktuurin avulla. Aloitusvaiheella on tärkeä merkitys ohjaustilanteiden onnistumisen kannalta (Kalliola, Kurki, Salmi ja Tamminen- Vesterbacka 2010, 116). Säännöllisyys ja rutiinit luovat osallistujille turvallisuutta ja luottamusta toimintakerroista. Toimintakertojen suunnittelussa saman paikan ja samojen ihmisten merkitys on suuri. Ohjaajat viestivät osallistujille rutiineilla ja säännöllisyydellä kykyä antaa hoivaa ja huolenpitoa. (Törmälehto 2013,

177.) Mun Stoori- kortteja voidaan käyttää jokaisen toimintakerran alussa. Osallistujia pyydetään nostamaan vähintään yksi kortti, joka kuvaa sen hetken tunnetta. Epätasa-arvon vähentämiseksi ohjaajat nostavat myös osallistujien kanssa kortit. Jokainen osallistuja saa halutessaan kertoa, miksi valitsi juuri tietynlaisen kortin. Korttien tavoitteena on keskustella ryhmässä sen päivän tunteista.

Osallistujille kerrotaan toimintakerran teema ja osallistujat osallistetaan suunnittelemaan toiminnan sisältöä. Toimintakertojen sisällön suunnittelu täytyy tehdä saman päivän aikana, jotta osallistujien sen hetkiset tunteet välittyvät toiminnassa ja valokuvauksessa.

Toimintakertojen jälkeen kokoonnutaan tallille katsomaan ja keskustelemaan toimintakerran sisällöstä ja otetuista valokuvista. Jotta toiminta ei katkeaisi, ovat kuvat hyvä katsoa talliympäristössä. Kuvia katsellessa ja keskustelun yhteydessä voi juoda yhdessä pullakahvit. Valokuvia katsellessa osallistujia kehuaan valokuvaustilanteista ja kannustetaan osallistujia löytämään positiivisia ja onnistuneita asioita otetuista valokuvista. Jokaisen osallistujan valokuvasta pyritään löytämään positiivisia ja onnistuneita asioita. Otettujen valokuvien avulla osallistujat tutustuvat erilaisiin puoliin, rooleihin ja tunteisiin itsessään sekä opettelevat katsomaan itseään hyväksyvämmiin. Otetut valokuvat tukevat osallistujia voimaatumisprosessissa. Aluksi osallistujat saattavat hämmentyä omista valokuvistaan, mutta toistettujen tunnekokemusten myötä osallistuja oppii hyväksymään itseään, jonka myötä voimaatumisprosessi etenee. (Savolainen 2014, 220.)

Osallistujien mielipiteitä kunnioitetaan, jos he eivät halua katsoa valokuvia. Vaihtoehtoisesti mietitään toinen tapa katsoa yhdessä kuvia. Tärkeää on, että jokainen osallistuja käy keskustelua otetuista valokuvista. Voimaatumisprosessin kannalta on tärkeää, että osallistuja tuo omia näkemyksiään kuvistaan. Osallistujalle on tärkeää kertoa, että

toinen voi olla erimieltä kuvasta kuin itse. Osallistujalle tulee kertoa, että jokaiselle kuvia katsovalle kehittyy oma suhde katsottuihin valokuviin. Ihmisille voi muodostua erilaisia merkityksiä eri kuvista. (Harju 2014 236–237.)

Lopetusvaiheessa on tärkeää rauhoittua ja käydä läpi asioita, joita toimintakerran aikana on käsitelty, oivallettu ja opittu. Toimintakertojen lopetusvaiheessa keskustellaan läpi erilaisia tunnetiloja, joita kuvaustilanteissa nuoret ovat kokeneet. Selkeät lopetustilanteet toimintakerroissa auttavat nuoria jäsentämään omia kokemuksiaan sekä auttamaan myös ohjaajia hahmottamaan toimintakertojen kokonaisuutta. (Kalliola, Kurki, Salmi ja Tamminen – Vesterbacka 2010, 90.)

Suunniteltujen toimintakertojen jälkeen osallistujat saavat valita haluavatko toteuttaa otetuista valokuvista valokuvanäyttelyn vai valokuvakirjan. Valokuvanäyttelyyn osallistujat saavat itse päättää ketä haluavat kutsua paikalle. Valokuvakirjat kootaan yhdessä osallistujan kanssa ja valokuvakirja jää osallistujalle itselleen muistoksi.

Valokuvakirjojen läpikäyminen toteutetaan yhdessä. Osallistujat esittelevät valmista valokuvakirjaa toimintakertojen teemojen mukaisesti. Osallistujat saavat valita keskusteluiden yhteydessä valokuvakirjastaan mieluisimman valokuvan ja kertoa miksi valitsi tämän kuvan. Valokuvakirjojen teko ja läpi käyminen on tärkeä vaihe prosessin kokonaisuuden kannalta. Lopetusvaiheen tulee olla selkeä, jotta myös osallistujille selkiytyy, että toiminta päättyy. Valokuvakirjan läpi käyminen antaa osallistujalle kokonaiskuvan prosessista. Läpi käymisessä korostuu osallistujan osallisuus ja kokemusten läpi käyminen. Valokuvakirjan katseleminen antaa nuorelle mahdollisuuden nähdä itsensä arvokkaana valokuvista.

TOIMINTAKERROILLA HUOMIOITAVAT ASIAT

Sijoitetut lapset ja nuoret ovat kohderyhmänä haastava. Haastavuuteen vaikuttaa mahdolliset murrosiän tuomat mielialavaihtelut, sosiaaliset vaikeudet, omat persoonallisuuden piirteet, lapsen tai nuoren aikaisemmat kokemukset, oman voinnin vaihtelut sekä uudet jännittävät asiat.

Työmenetelmää toteuttaessa täytyy ohjaajalla olla muuntautumiskykyä muuttuvien tilanteiden varalle. Toimintakerroilla tulee varautua erilaisiin tilanteisiin sekä olla valmis muuttamaan toiminnan suunnitelmaa kohderyhmän mukaisesti. Toimintakerroilla korostuu omat havainnoinnit, jotka toimivat toiminnan tukena. Yksilöllisen ohjauksen tarpeellisuus tulee huomioida toiminnan aikana.

Toteuttaessa työmenetelmää tulee ohjaajan huomioida ensisijaisesti toiminnan toteuttamisen turvallisuus. Ohjaajan tulisi miettiä turvallisuuden kannalta ryhmäkokoja, osallistujien taitoja toimia talliympäristössä ja onko hevonen soveltuva käytettäväksi työmenetelmää toteuttaessa.

Hevonen tarvitsee ohjaustilanteissa omaa tilaa niin kuin tilanteisiin osallistuva nuorikin. Ohjaustilanteissa on tärkeää, että hevoselle annetaan hänen tarvitseva tila reagointiin erilaisissa tilanteissa. Hevosen on annettava esimerkiksi poistua tilanteesta niin halutesaan ja tilannetta läpi käydään yhdessä ohjaajan ja nuoren kanssa. (Parelli 2012, 19.)

Ohjaustilanteissa hevosen näkökulmasta korostuu hevosen arvokkuuden kunnioittaminen. Hevosta ei saa käyttää esineenä ohjaustilanteissa. Hevonen on iso eläin, jolla on omat mielipiteensä ja reagoititapansa, joita tilanteissa tulee kunnioittaa. Hevosen pakkotamisella ei päästä asetettuihin tavoitteisiin. Parhaisiin asetettuihin tavoitteisiin päästään osallistamalla hevonen toimintaan. (Parelli 2012, 19.)

Hevoset toimivat stressaantuneesti ohjaustilanteissa, jos heille ei mahdollisteta vastapainoksi perustarpeiden tyydyttämistä. Hevonen tarvitsee perustarpeiden lisäksi luontaista rodunomaista laiduntamista, jossa hevonen saa toimia omien ärsykkeiden mukaisesti. Ohjaajan tulee arvioida, kuinka usein hevosta voidaan käyttää ohjaustilanteissa ilman että hevonen stressaantuu tilanteista. (Parelli 2012, 19).

KUVA 3. Nuori ja hevonen nauttivat kesäpäivästä (Granlund ja Laukkanen 2016-05-28.)

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

- COLEMAN, Vallerie 2012. Techniques that address trauma. Julkaisussa: TROTTER, Kay (toim.) *Harnessing the power of equine assisted counselling*. New York: LLC, 27–40.
- HALLBERG, Leif 2008. *Walking the way oh the horse. Exploring the power of the horse-human relationship*. New York Bloomington: iUniverse, Inc.
- HARJU, Virpi 2014. *Lapsi linssin takana – valokuvaus lastensuojelun työvälineenä*.
- KALLIOLA, Tiina, KURKI, Arja, SALMI, Marjaana ja TAMMINEN - VESTERBACKA, Tutta 2010. *Matkalla ohjaajuuteen*. Helsinki: Oy Nord Print AB.
- KALTIALA-HEINO, Riittakerttu 2012. Lasten kaltoinkohtelu - oireet ja ongelmat nuoruusiässä. Julkaisussa: SÖDERHOLM, Annlis ja KIVITIE -KALLIO, Satu (toim.) *Lapsen kaltoinkohtelu*. Porvoo: Bookwell Oy, 168–176.
- LANKINEN, Mari 2011. *Voimaneidot*. Tallinnan kirjapaino Oy.
- PALOLA, Leni 2013. Ratsastusterapian mahdollisuudet lasten ja nuorten psykososiaalisessa kuntoutuksessa. IKÄHEIMO, Kaija (toim.) *Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa*. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 157–170.
- PARELLI, Pat, PARELLI, Linda 2012. *Looking at equine assisted counseling from the horse's perspective*. Julkaisussa: TROTTER, Kay (toim.) *Harnessing the power of equine assisted counselling*. New York: LLC, 17–26.
- SAVOLAINEN, Miina 2014. *Voimauttava valokuva*. HALKOLA, Ulla, MANNERMAA, Lauri, KOFFERT, Tarja ja KOULU, Leena (toim.) *Valokuvan terapeuttinen voima. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, 210–227*.
- SAVOLAINEN, Miina s.a. *Voimauttavan valokuvan menetelmä [verkkosivu]*. Ultimeira.com [Viitattu 2016-10-15.] Saatavissa: <http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.htm>
- SEPPÄLÄ, Tua 2006. *Sosiaalipedagoginen hevostoiminta uutena nuorisotyön työmuotona*. Julkaisussa: KYLMÄKOSKI, Merja, LIND, Kimmo, HINTIKKA, Timo, AITTOLA, Tapio (toim.) *Nuorten tilat*. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy, 88–98.
- SIITONEN, Juha 1999. *Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua*. Oulu: Oulun yliopisto opettajankoulutuslaitos. Väitöskirja.

SINKKONEN, Jari 2013. Lapsen yksilökehitys ja suhde eläimiin. IKÄHEIMO, Kaija (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 37–43.

SUTINEN, Marja 2013. Eläinavusteinen voimauttava valokuvaus. IKÄHEIMO, Kaija (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 221–225.

TÖRMÄLEHTO, Erna 2013. Hevostoiminnan terapeuttinen voima lasten ja nuorten ryhmissä. IKÄHEIMO, Kaija (toim.) Karvaterapiaa. Eläinavusteinen työskentely Suomessa. Helsinki: Yliopistopaino Helsinki, 171–183.

*LIITE 1. Pedagoginen suunnittelurunko***PEDAGOGINEN SUUNNITTELURUNKO****OSALLISTUJAT:**

Ketkä osallistuvat?

Määrä?

Kohdejoukon erityispiirteiden kuvaus.

TAVOITTEET TOIMINNALLE:**FYYSISET JÄRJESTELYT:**

Tila: Missä tilassa? Tilajärjestelyt?

Materiaali: Millaista materiaalia?

TILANTEEN ETENEMINEN

Aloitus:

Tilanteen eteneminen:

Lopetus:

LIITE 2. Toimintakertojen teemat

TOIMINTAKERRAT	TOIMINTAKERTOJEN TAVOITE	TOIMINTAKERTOJEN TEEMAT
1. Suunnittelukerta	Nuorten innostaminen suunnitteluun ja toimintakerroille.	Nuorten tutustuminen aiheeseen sekä toisiimme.
2. Toimintakerta	Positiivinen vuorovaikutustilanne hevosen ja nuoren välillä.	Hevosen ja nuoren kohtaaminen.
3. Toimintakerta	Valokuviiin ikuistettuna nuoren sen hetkinen tunnetila ja keskustelua erilaisista tunteista.	Tunteet valoina ja väreinä.
4. Toimintakerta	Tukea sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja tasa-arvoisuutta ryhmässä.	Kaverikuva.
5. Toimintakerta	Turvallisuuden tunne nuorelle hevosista ja ympäristöä hyödyntäen.	Rauhallinen tilanne hevosen kanssa.
6. Toimintakerta	Positiivinen korjaava kokemus hevosen kanssa talliympäristön luontoa hyödyntäen.	Luonto.
7. Valokuvakirjojen teko	Yksilöllinen huomiointi ja suullisen palautteen anto.	Valokuvien valinta yksilöllisesti.
8. Valokuvakirjojen läpi käynti ja palaute	Toiminnan lopetus ja kirjallisen palautteen saanti.	Toiminnan yhteinen lopetus.